

Vpogled v življenje in delo Antona Doklerja

Matej Hriberšek

Uvodna beseda

Anton Dokler se je v slovensko šolsko zgodovino in slovensko intelektualno tradicijo vpisal predvsem s svojim delom na področju klasične filologije, še zlasti slovaropisja. Prispevek je rezultat večletnega raziskovanja pretekle šolske zgodovine, predvsem pouka klasičnih jezikov na Slovenskem, pa tudi logična posledica dejstva, da je bilo delo avtorja prispevka v zadnjih desetih letih tesno povezano z delom na posodabljanju Doklerjevega slovarja pa tudi z njegovo novo izdajo, ki je pod naslovom *Šolski grško-slovenski slovar* izšla leta 2015. Prav intenzivno ukvarjanje s tem slovarjem je spodbudilo zanimanje za njegovega avtorja, čigar ime je v slovenski šolski zgodovini najbolj povezano z njegovim največjim strokovnim dosežkom, grško-slovenskim slovarjem, ki je izšel leta 1915; priimek Dokler je postal tudi sinonim za ta slovar.

Prispevkov, ki bi orisovali Doklerjevo življenje in delo, je malo. Leta 1925 je uredništvo *Slovenskega biografskega leksikona* Doklerja vključilo v geselsko predstavitev.¹ Vrsto krajših prispevkov so napisali Doklerjevi sodobniki ob njegovih jubilejih in ob smrti.² Leta 2008 je bil s kratkim geslom predstavljen v leksikonu *Osebnosti*.³ Kajetan Gantar je leta 1988 o njem napisal geslo za *Enciklopedijo Slovenije*;⁴ Matej Hriberšek je Doklerja in slovar sumarno predstavil v dveh prispevkih leta 2015: v simpozijemskem prispevku *Na poti do grško-slovenskega slovarja Antona Doklerja (1915)*,⁵ obširneje pa v uvodu v *Šolski grško-slovenski slovar*, posodobljeno in prenovljeno različico Doklerjevega slovarja, nastalo za potrebe naših zamejskih gimnazij.⁶ Najbolj temeljit oris Doklerjevega življenja in dela doslej pa je za spletni biografski leksikon *Obrazi slovenskih pokrajin* pripravila Janja Jedlovčnik iz Osrednje knjižnice Celje.⁷ Posebej

1 Uredništvo. »Dokler, Anton (1871–1943).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi174549/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 1. maja 2022).

2 Gl. opombe v nadaljevanju prispevka in bibliografijo na koncu.

3 Stanonik, *Osebnosti: veliki slovenski biografski leksikon*, 202–203.

4 Gantar, »Dokler, Anton,« 281.

5 Hriberšek, »Na poti do grško-slovenskega slovarja Antona Doklerja (1915),« 291–298.

6 Hriberšek, »Nastajanje šolskega grško-slovenskega slovarja,« 5–18.

7 Jedlovčnik, »Dokler, Anton (1871–1943).« Elektronski vir: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/dokler-anton/> (obiskano 2. maja 2022).

Slika 1: Anton Dokler; vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

1. Življenje

I. Nova Cerkev, Celje, Novo mesto

V Doklerjevem rojstnem in krstnem listu najdemo naslednje podatke: rojen je bil 11. junija 1871 v Višnji vasi št. 21 pri Vojniku, župnija Nova Cerkev, očetu Matiji Doklerju, po domače Blažiču, po poklicu kmetu in kovaču, ter materi Jožefi, rojeni Klinc. Rodil se je kot tretji od devetih otrok: sestra Julijana je bila rojena 16. maja 1868, brat Martin 17. oktobra 1869 (ob njem je v zapisu v krstni knjigi križec; morda je bil mrtvo-rojen ali pa je umrl ob rojstvu), Anton 11. junija 1871, brat Janez Nepomuk 7. maja 1873 (umrl je 30. maja 1887), sestra Marija 8. junija 1875 (omogućena je bila v Celju 27. aprila 1908 s kolarskim mojstrom Janezom Skala, rojenim 24. avgusta 1874, umrla pa je 14. decembra 1908), brat Franc 2. oktobra 1876, sestri dvojčici Matilda in Jožefa 22. februarja 1879 (Matilda je umrla 12. julija 1879), brat Matija 29. januarja 1881 (poročen v Celju 26. oktobra 1913 z Ano Friškovec). Botra večine otrok sta bila Anton Gorečan in Katarina (Katra) Gorečan, roj. Majer; botra Antona, ki je bil krščen na dan rojstva, sta bila Lovrenc Majer (Lorenz Maier) in Katarina (Katra) Gorečan.⁸

Ljudsko šolo, ustreznico naše osnovne šole od prvega do četrtega razreda, je obiskoval v Novi cerkvi od novembra 1877 do 31. avgusta 1882. Pri vseh predmetih je imel dobre ocene, le prirodopis mu ni šel najbolje, niti pozneje v gimnaziji. Gimnazijo je najprej obiskoval v Celju (1883–1888),⁹ kjer se je uspešno šolal vse do 6. gimnazijskega razreda; v 4. gimnazijskem razredu (šolsko leto 1886/1887) je celo obiskoval izbirni predmet »Štajerska zgodovina (Steiermärkische Geschichte)« in je za svoje prizadevno delo dobil knjižno nagrado;¹⁰ naslednje leto ga še najdemo med vpisanimi dijaki

8 Vira: a) NŠAM, Matične knjige, Krstna knjiga Nova Cerkev 1859–1873, fol. 138, 165, 197, 243. Spletni dostop: *Matricula Online, Slovenia, Nadškofija Maribor, 117 Nova Cerkev, Krstna knjiga (Taufbuch) 01774 (1859–1873)* (obiskano 2. maja 2022):

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=138;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=138)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=165;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=165)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=197;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=197)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=243.](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=243)

b) NŠAM, Matične knjige, Krstna knjiga Nova Cerkev 1874–1891, fol. 27, 49, 93, 130. Spletni dostop: *Matricula Online, Slovenia, Nadškofija Maribor, 117 Nova Cerkev, Krstna knjiga (Taufbuch) 01775 (1874–1891)* (obiskano 2. maja 2022):

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=27;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=27)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=49;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=49)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=93;](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=93)

[https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=130.](https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=130)

9 *Programm des k. k. Staats - Gymnasiums in Cilli ... 1884* (1. razred); *Programm des k. k. Staats - Gymnasiums in Cilli ... 1884/5* (2. razred); *Programm des k. k. Staats - Gymnasiums in Cilli ... 1885/6* (3. razred); *Programm des k. k. Staats - Gymnasiums in Cilli ... 1886/7* (4. razred); *Programm des k. k. Staats - Gymnasiums in Cilli ... 1887/8* (5. razred; izvestje manjka).

10 *Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1886/7*, 35.

5. gimnazijskega razreda,¹¹ nato pa so ga zaradi njegove visoke nacionalne zavednosti in snovanja slovenskega dijaškega društva iz šole izključili; v šolskem letu 1888/89 na seznamu dijakov ni več naveden.¹² V literaturi in virih ne najdemo nobene omembe tega dogodka in tudi šolsko izvestje za šolsko leto, ko naj bi se to zgodilo, manjka. Kaj je bil vzrok za njegovo izključitev? V javnosti se o tem ni pisalo, je pa to razvidno iz Doklerjevega spričevala (Gymnasial-Zeugnis), na katerega je ravnatelj Peter Končnik pripisal »Abgangs-[Gymnasial-Zeugnis]«; spričevalo je torej postalo »odpustno spričevalo«. Izdano je bilo za čas od 13. februarja do 11. marca drugega semestra šolskega leta 1888/1889, z 11. marcem pa je bil Dokler na osnovi disciplinske preiskave izključen iz gimnazije. Razlog je Končnik zapisal na hrbtno stran: narodno zavedno delovanje med dijaštvom (datum zapisa je 25. april 1889); prav zato je bilo njegovo vedênje ocenjeno kot »neprimerno« (*nicht entsprechend*).¹³

Problematika celjskega gimnazijskega vprašanja¹⁴ je bila sicer zelo zapletena, kočljiva in zaradi izjemno močnega nemškega gibanja, nemškutarskega razpoloženja in hudih nacionalističnih teženj nemškega in Nemcem naklonjenega prebivalstva tudi izjemno občutljiva. Nedvomno pa je bila povezana z ustanavljanjem slovenskih vzporednic na gimnaziji in to je bilo obdobje, ko so se Nemci čutili izjemno ogrožene; v »Marburger Zeitung« najdemo celo dramatičen zapis: »Če pade Celje, najmočnejši nasip nemštva proti slovenstvu [...], potem je konec z nemštvom v štajerski spodnji deželi, potem se Slovenci, ki so danes skoncentrirali vse svoje sile pred mestom ob Savinji, pred Mariborom zagotovo ne bodo ustavili.«¹⁵ Slovenski poslanci (Mihael Vošnjak idr.) so večkrat izpostavljali zapostavljanje slovenskega jezika na uradnih institucijah v Celju, in to v dunajskem parlamentu. V času Doklerjevega gimnazijskega šolanja se je zgodilo še nekaj, česar sam ni nikoli omenil: 2. maja 1887 je v Novi Cerkvi pri Vojniku izbruhnil požar, ki je bil posledica otroške igre, in poročilo med drugim navaja, da je zgorela tudi Doklerjeva hiša.¹⁶

Ker šolanja ni mogel nadaljevati v Celju, se je prepisal na gimnazijo v Novem mestu;¹⁷ nekdanja frančiškanska gimnazija je bila na prehodu v državno, slovela pa je

11 *Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1887/8*, 47.

12 V gimnazijskem izvestju za šolsko leto 1888/1889 (*Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1888/9*) ni več omenjen. Gl. tudi »Ravnatelj Anton Dokler šestdesetletnik.« *Jutro* 12 (1931), št. 135 (nedelja, 14. junija), 5.

13 ADD, Anton Dokler, Abgangs-Gymnasial-Zeugnis, Cilli, am 25. April 1889; podpisana sta ravnatelj Peter Končnik in razrednik dr. Andreas Wretschko.

14 Cvirn, *Trdnjavski trikotnik, passim*.

15 Cvirn, *Trdnjavski trikotnik*, 154; »Seht Euch vor!« *Marburger Zeitung* 28 (1889), št. 83 (Donnerstag den 17. Oktober), 1–2.

16 »Aus dem Rosenthale [Neukirchen steht in Flammen].« *Südsteirische Post* 4. Mai 1887, 5: »Bevor Jemand dieses kleine Feuer zu löschen die Zeit fand, standen bereits die Gebäude dieses Gehöftes, wie auch die der Nachbarn Gibanc, Dokler und Klinc in hellen Flammen.«

17 V maturitetnem spričevalu je zapisano, da je v Celju končal 1. semester 6. gimnazijskega razreda, 2. semester

kot izrazito slovenska in tudi profesorji so bili večinoma Slovenci (Josip Marinko, Lovro Požar, Rajko Perušek, Ladislav Hrovat, Ignac Fajdiga, Ludvik Senekovič in drugi), zato je precej slovenskih nacionalno zavednih dijakov tu našlo zatočišče. Na novomeški gimnaziji je po izključitvi s celjske dokončal drugi semester 6. gimnazijskega razreda¹⁸ ter obiskoval tudi 7. in 8. razred;¹⁹ tega je zaključil z odliko (*mit Vorzug*), in sicer z naslednjimi ocenami: vedenje »pohvalno«; marljivost »vztrajen«; verouk »odlično«; latinščina »pohvalno«; grščina »pohvalno«; nemščina »pohvalno«; slovenščina »odlično«; zemljepis in zgodovina »pohvalno«; matematika »odlično«; prirodopis »odlično«; fizika »zadovoljivo«; filozofska propedeutika »zadovoljivo«.²⁰

Leta 1891 je v Novem mestu uspešno maturiral. Maturu je opravljal 4. julija 1891, njegovi izpraševalci v maturitetni komisiji pa so bili deželni šolski inšpektor Josip Šuman, ravnatelj Fran Detela, ki je bil izpraševalec za latinščino in nemščino, Lavoslav Koprivšek za grščino, Ivan Fon za slovenščino, Ignac Fajdiga za matematiko in fiziko in Josip Vrtovec za zgodovino in zemljepis. Zrelostni izpit je opravil z naslednjimi ocenami: vedenje »pohvalno«; verouk »odlično«; latinščina »pohvalno«; grščina »pohvalno«; nemščina »pohvalno«; slovenščina »pohvalno«; zgodovina in zemljepis »pohvalno«; matematika »odlično«; prirodopis »zadovoljivo«; filozofska propedeutika »zadovoljivo«.²¹ Leta 1891 je sicer na novomeški gimnaziji maturiralo enajst dijakov; Dokler je bil eden od štirih, ki so maturirali z odliko (*mit Auszeichnung*).²²

Geburts- und						Tauf-Buch			
Jahr 1871		Geburtsort	Namen	Religion	Verfahret		Muttern		
Monat und Tag	des	des	des	Katholisch	Evangelisch	Andern	Widwen	Heirath	unverehelich
der Geburt	der Taufe	Z ä u f l i n g s	Z ä u f l i n g s	S	E	A	W	H	U
11.	11.	Novomeška	Anton	/	/	/			
				Name, Zunamen und Stand des Vaters		Name und Familienname der Mutter			
				Mathias Dokler		Josefa Dokler			
				w. u. Blazic, Pfand		Kline			

Slika 2: Zapis v krstni knjigi ob rojstvu Antona Doklerja (izsek) (1871); vir: NŠAM,

pa v Novem mestu. ADD, Anton Dokler, Maturitäts-Zeugnis, Rudolfswert, am 4. Juli 1891. V arhivu družine Dokler (ADD) so ohranjena vsa Doklerjeva spričevala od začetka ljudske šole do konca gimnazije.

- 18 V gimnazijskem izvestju novomeške gimnazije za šolsko l. 1888/1889 (*Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1888–1889*), ko ni več omenjen v gimnazijskem izvestju celjske gimnazije, še ni naveden med dijaki novomeške gimnazije.
- 19 *Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1889–1890*, 83: »Dokler Anton aus Weichseldorf bei Neukirchen in Steiermark.« (7. razred); *Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1890–1891*, 78 (8. razred).
- 20 ADD, Gymnasial-Zeugnis, Dokler Anton [...] Schüler der achten Classe am k. k. Ober-Gymnasium zu Rudolfswert. Rudolfswert, den 25. Juni 1891.
- 21 ADD, Anton Dokler, Maturitäts-Zeugnis, Rudolfswert, am 4. Juli 1891.
- 22 *Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1890–1891*, 59.

Zahl: 7

Gymnasial-Zeugnis.

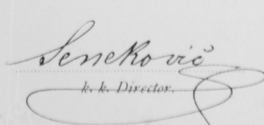
Dokler Anton, zahlend
 geboren zu *Wischeldorf k. Muenichen in Steiermark*, *röm.-kath.* Religion.
 Schüler der *siebenten* Classe am k. k. Ober-Gymnasium zu **Rudolfswert**,
 erhält hiedurch über das *erste* Semester des Schuljahres *1890*
 ein Zeugnis der *ersten* Fortgangsclasse

Sittliches Betragen: *lobenswerth*
 Fleiss: *befriedigend*

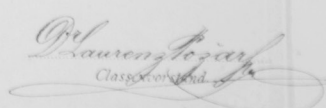
Leistungen in den einzelnen Unterrichtsgegenständen:

Lehrgegenstand	Note	Unterschrift des Fachlehrers
Religionslehre:	<i>vorzüglich</i>	<i>St. Marinkof</i>
Lateinische Sprache:	<i>befriedigend</i>	<i>Prof. J. J. J.</i>
Griechische Sprache:	<i>genügend</i>	<i>Prof. J. J. J.</i>
Deutsche Sprache:	<i>befriedigend</i>	<i>H. Dornmiller</i>
Slovenische Sprache:	<i>lobenswerth</i>	<i>H. Rosalt</i>
Geographie und Geschichte:	<i>lobenswerth</i>	<i>H. J. J.</i>
Mathematik:	<i>lobenswerth</i>	<i>H. J. J.</i>
Naturgeschichte ()::		
Physik:	<i>befriedigend</i>	<i>Senkovic</i>
Philosophische Propädeutik:	<i>befriedigend</i>	<i>Prof. J. J. J.</i>
Zeichnen:		
Freie Lehrgenstände:		
Gesang:		
Kalligraphie:		
Turnen:		
Zeichnen:		

Äussere Form der schriftlichen Arbeiten: *rein*
 Zahl der versäumten Lehrstunden: *28*; davon ohne Rechtfertigung: _____
Rudolfswert, den *15. Februar* 1890.

Senkovic
 k. k. Director

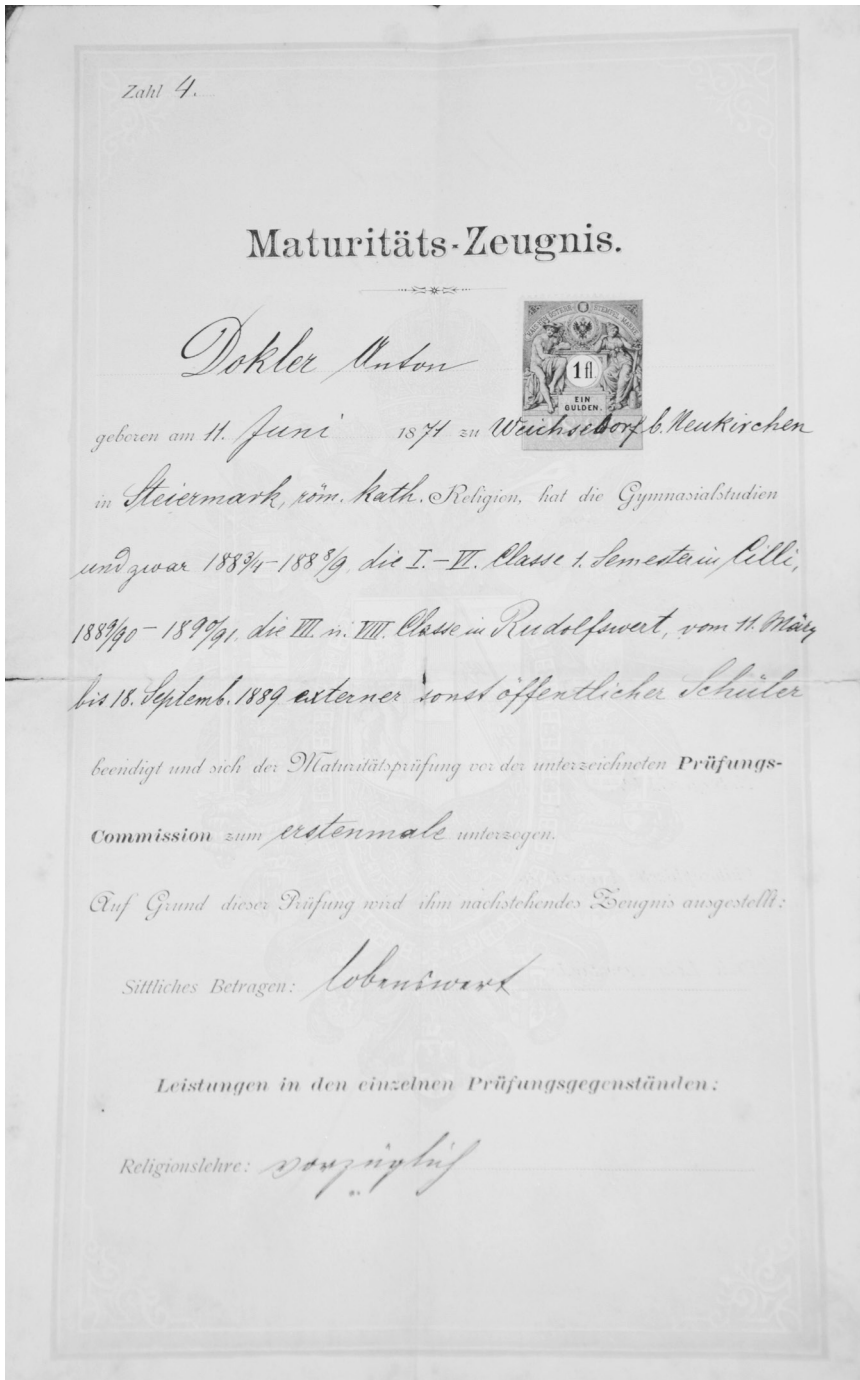

Classen-Vorsitzend

SCALA DER NOTEN:

Für die Mitten:		Für den Fortgang:	
lobenswerth	befriedigend	vorzüglich	lobenswerth
entsprechend	befriedigend	befriedigend	befriedigend
nicht entsprechend	hinreichend	genügend	genügend
nicht en sprechend	ungleichbedeutig	nicht genügend	genügend
gering			genügend

Slika 3: Doklerjevo gimnazijsko spričevalo 1. semestra 7. gimnazijskega razreda na

Slika 4: Doklerjevo maturitetno spričevalo (Maturitäts-Zeugnis); vir: ADD

II. Dunaj

Po maturi je odšel na Dunaj, kjer se je na filozofsko fakulteto tamkajšnje univerze vpisal v zimskem semestru (WS) 1891/1892; tu je študiral 8 semestrov, do letnega semestra (SS) 1895, in sicer klasično filologijo kot glavni predmet, kot stranska predmeta pa nemščino in slovenščino. Med njegovimi profesorji so bila znana imena tedanje dunajske univerze in nekateri evropsko priznani strokovnjaki, npr. Vatroslav Jagić, Wilhelm Meyer-Lübke, Emmanuel Hoffmann, Wilhelm von Hartel, Theodor Vogt, Eugen Bormann, Jakob Minor, Karl Schenkl idr. V času študija je poslušal predavanja o grški in staroslovenski slovnici, zgodovini nemškega pesništva, obdobju viharništva (Sturm und Drang), estetiki, literarni zgodovini južnih Slovanov, predavanja iz latinskega besedotvorja, splošne pedagogike, latinske skladnje, grške skladnje, zgodovine rimskega cesarskega obdobja, logike in metafizike, gimnazijske pedagogike, grške zgodovine od perzijskih vojn dalje, latinske stilistike, psihologije, pa o rimski tragediji, zgodovini grške književnosti, lakedajmonskih državnih starožitnostih, rimskih državnih starožitnostih, upravi rimske države in rimskih zasebnih starožitnostih. Na seminarjih so obravnavali in prevajali naslednje antične pisce in njihova dela: Vergilijeve *Georgike*, Homerjevi *Iliado* in *Odisejo* (izbrane speve), Ciceronov spis *Katon Starejši*, Sofoklovo tragedijo *Ojdip v Kolonu*, Juvenalove *Satire*, Tibulove *Elegije*, grške lirike, homerske himne, Horacijeve *Ode*, Demostenove *Olinske govore*, izbrana Ciceronova pisma, Livijevo zgodovinsko delo *Od ustanovitve mesta*, Ajshila, Evripidovega *Kiklopa*, Sofoklove zbarske speve, Horacijeve *Satire*, Sofoklovo tragedijo *Kralj Ojdip*, Ciceronov spis *O naravi bogov*, Ajshinov govor *O lažnem poslanstvu*, Platonovo *Apologijo*, Cezarjevo *Galsko vojno*, Tukidida ter Tacitovo *Germanijo* in njegove *Anale*. Tako na Inštitutu za klasično filologijo kot na Inštitutu za slavistiko so imeli tudi seminarske in proseminarske vaje. Prepis Doklerjevih študijskih obveznosti:²³

- 1. semester – zimski semester (WS) 1891/1892: Dr. Michael Gitlbauer: *Virgils Georgica* (4); Dr. Heinrich Schenkl: *Griechische Grammatik, formeller Theil* (4); Dr. Vatroslav Jagić: *Altslovenische Grammatik* (4); Dr. Vatroslav Jagić: *Übungen im slavischen Seminar* (2); Dr. Jakob Minor: *Geschichte der deutschen Dichtung im 18. Jahrhundert I. Theil* (3); Dr. Emil Reich: *Aesthetische Fragen (Idealismus, Realismus, Naturalismus)* (1½);
- 2. semester – letni semester (SS) 1892: Hofr. Dr. Vatroslav Jagić: *Literaturgeschichte der Südslawen* (4); Dr. Heinrich Schenkl: *Griechische Grammatik* (4);

23 UAW, Nationale Anton Dokler, WS 1891/1892–SS 1895. Gl. tudi *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1891./2*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommersemester 1892*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1892/93*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1893*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1893/94*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1894*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1894/95*; *Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1895*.

Dr. Michael Gitlbauer: Homers *Odysee* IX. X. Gesang (3); Dr. Michael Gitlbauer: Ciceros *Cato Maior*; Dr. Heinrich Schenkl: Sophocles: *Oedipus auf Kolonos* (4); Dr. Meyer-Lübke: Lateinische Wortbildungslehre (2); Dr. Emmanuel Hoffmann: Erklärung von Juvenals *Satiren* (2); Dr. Emmanuel Hoffmann: Erklärung von Tibulls *Elegien* (3);

- 3. semester – zimski semester (WS) 1892/1893: Dr. Theodor Vogt: Allgemeine Pädagogik (3); Dr. Emmanuel Hoffmann: Lateinische Syntax (5); Dr. Wilhelm von Hartel: Erklärung von griechischen Lyrikern (3); Dr. Wilhelm von Hartel: Interpretation der homerischen Hymnen (Seminar) (2); Dr. Karl Schenkl: Griechische Syntax (4); Dr. Michael Gitlbauer: Ausgewählte *Oden* des Horaz (3); Dr. Eugen Bormann: Geschichte der römischen Kaiserzeit (4);
- 4. semester – letni semester (SS) 1893: Dr. Theodor Vogt: Logik und die Einleitung in die Metaphysik (4); Dr. Theodor Vogt: Gymnasialpaedagogik (4); Dr. Max Büdinger: Allgemeine Geschichte VI. (4); Dr. Karl Schenkl: Erklärung des *Catullus* (4);²⁴ Dr. Michael Gitlbauer: Demosthenes: *Olynthische Reden* (3); Dr. Vatroslav Jagić: Südslavische Literaturgeschichte (2); Dr. Eugen Bormann: Ausgewählte Briefe Ciceros (2);
- 5. semester – zimski semester (WS) 1893/1894: Dr. Franz Pasternek: Altslovenische Grammatik (3); Dr. Jakob Minor: Sturm und Drangperiode mit Anfängen Goethes und Schillers (4); Dr. Emmanuel Hoffmann: Philologisches Seminar [Kritik der schriftlichen Arbeiten und Disputierübungen] (2); Dr. Wilhelm von Hartel: Philologisches Seminar (Livius) [Behandlung ausgewählter Capitel aus der fünften Dekade des Livius] (2); Dr. Karl Schenkl: Philologisches Seminar (Aischylos) (2); Dr. Wilhelm von Hartel: Erklärung der *Ilias* I. usw. (3); Dr. Karl Schenkl: Euripides *Kyclops* (4); Dr. Eugen Bormann: Griechische Geschichte von der Perserkriegen an (4); Dr. Michael Gitlbauer: Sophokleische Chorgesänge (4);
- 6. semester – letni semester (SS) 1894: Dr. Emmanuel Hoffmann: Erklärung der *Satiren* des Horaz (3); Dr. Emmanuel Hoffmann: Interpretation von Sophokles' *König Oedipus* (2); Dr. Emmanuel Hoffmann: Philologisches Seminar [Recension der schriftlichen Arbeiten] (2); Dr. Wilhelm von Hartel: Geschichte und Grundzüge des lateinischen Stils (3); Dr. Wilhelm von Hartel: Philologisches Seminar ([Lateinische Übungen im philologischen Seminar:] Tibulls Gedichte) (2); Dr. Karl Schenkl: Die römische Tragoedie (4); Dr. Karl Schenkl: Cicero *de natura deorum* (2); Karl Schenkl: Philologisches Seminar (Rede des Aischines über die Truggesandtschaft) (2); Dr. Theodor Gomperz: Platons *Apologie* (2); Dr. Michael Gitlbauer: Platons *Apologie des Socrates* (4); Dr. Theodor Vogt: Psychologie (4);

24 Predavanja, ki so prečrtana, si je Dokler najprej izbral, a si je pozneje premislil in je namesto njih v vpisnico zاپisal druga. V prepisu so ohranjena tudi prečrtana predavanja.

- 7. semester – zimski semester (WS) 1894/1895: Hofrath Dr. Wilhelm Ritter von Hartel: *Geschichte der griechischen Literatur* (3); Hofrath Dr. Wilhelm Ritter von Hartel: *Philologisches Seminar* (2); Hofrath Dr. Karl Schenkl: *Lakedaimonische Staatsalterthümer* (4); Dr. Karl Schenkl: *Philologisches Seminar (Silvae des Statius)* (2); Dr. Eugen Bormann: *Römische Staatsalterthümer* (5); Hofrath Dr. Theodor Gomperz: *Geschichte der griechischen Philosophie* (3); Dr. Michael Gitlbauer: *Caesars Bellum Gallicum* (4); Dr. Emmanuel Hoffmann: *Philologisches Seminar (Thucydides)* (2);
- 8. semester – letni semester (SS) 1895: Theodor Gomperz: *Platons Leben, Lehren und Schriften* (3); Wilhelm von Hartel: *Geschichte der griechischen Literatur* (3); Karl Schenkl: *Sophocles' Oedipus auf Kolonos* (4); Wilhelm von Hartel: *Philologisches Seminar* (2); Karl Schenkl: *Philologisches Seminar* (2); Emmanuel Hoffmann: *Philologisches Seminar* (2); Eugen Bormann: *Tacitus' Annalen* (3); Eugen Bormann: *Verwaltung des römischen Staates* (2); Michael Gitlbauer: *Tacitus' Germania* (3); Michael Gitlbauer: *Römische Privatalterthümer* (2).

Prve tri semestre študija je stanoval na Piaristengasse št. 40 v 1. nadstropju, stanovanje št. 13, pri gospe Marie Rupprecht v 8. dunajskem okraju (VIII. Josephsstadt), v 4. semestru na Strozsigasse 14 v 1. nadstropju, stanovanje št. 9, od 5. do 8. semestra pa na Porzellangasse 30 v 9. dunajskem okraju.²⁵

Pred zaključkom študija je Dokler izpolnil tudi enoletno vojaško obveznost: v obdobju od 1. oktobra 1895 do 20. septembra 1896 je bil enoletni prostovoljec v 87. pehotnem polku, uvrščen pa je bil v celjski vojaški okraj.²⁶

Po svojem političnem prepričanju je bil vseskozi izrazito katoliško usmerjen, zato je na Dunaju postal član Akademskega katoliškega društva Danica, ki se je zbiralo okoli Antona Mahničja in je nastalo po razkolu z Akademskim društvom Slovenija; šlo je za razkol med liberalno in med katoliško usmerjenimi študenti. Društvo je bilo ustanovljeno 24. oktobra 1894 v restavraciji Pri Kastnerju (1. dunajski okraj); dogodka se je udeležilo 12 članov in 27. oktobra je društvo imelo prvi občni zbor.²⁷ Kmalu po ustanovitvi »Danice«, ki ni minila brez zapletov z avstrijskimi oblastmi, se je konstituiral tudi odbor društva: za predsednika je bil izbran študent medicine Fran Jankovič, za podpredsednika medicinec Karol Pečnik, za tajnika študent prava Valentin Zevičnik, za blagajnika študent prava Ivan Končan, za arhivarja študent prava

25 UAW, Nationale Anton Dokler, WS 1891/1892–SS 1895.

26 ADD, Službenički list, v Ljubljani, 25. marca 1926 (podpisan Anton Dokler; pregledal prosvetni inšpektor dr. Dragotin Lončar).

27 »Danica«. (Govoril na osnovalnem shodu akademičnega društva »Danice« g. F. Pavletič).« *Slovenec* 22 (1894), št. 250 (sreda, 31. oktobra), 1–2; Bednařik, »Zgodovinski obris katoliškega dijaškega gibanja v Sloveniji,« 17–20, 62–65; Cindrič, Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918, 315–316.

Pavel Valjavec in za knjižničarja Anton Dokler, kajti društvo je imelo knjižnico, ki je bila dobro založena z revijami in časniki.²⁸

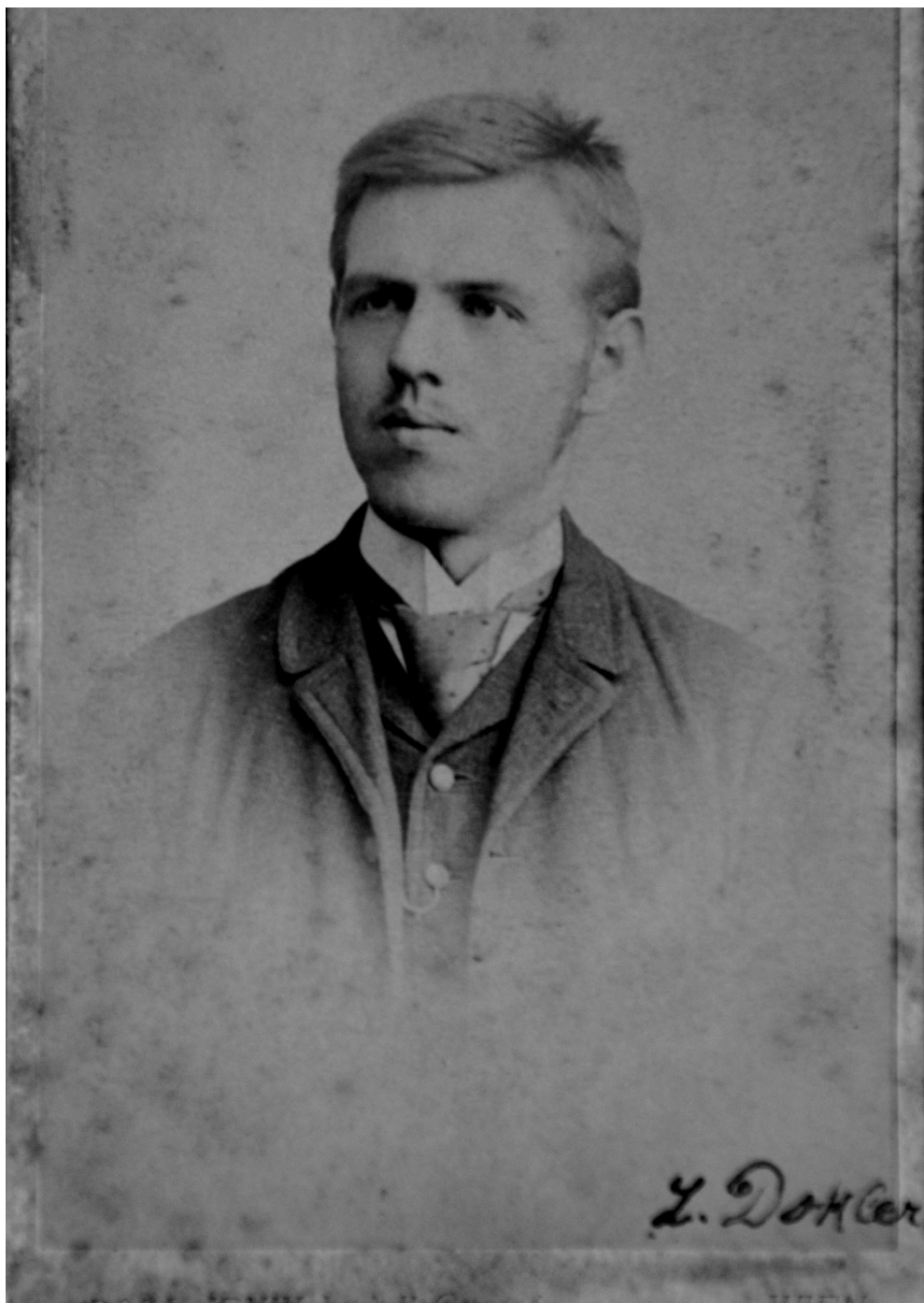
Facultät *philologisch-klassische* *II* Anstalt der Semester *I*

Nationale.

Vor- und Zuname des Studierenden:	<i>Dokler Paulus</i>		
Vaterland und Geburtsort:	<i>Weixeldorf bei Billin Meiermarkt.</i>		
Muttersprache, Alter:	<i>Slovenische, 20 Jahre;</i>		
Religion, welches Bistum oder Confession:	<i>römisch-katholisch</i>		
Wohnung des Studierenden:	<i>III. Josephstadt Bauerngasse Nr. 4 o. I. 12 bei Frau Marie Payerl.</i>		
Vorname, Stand und Wohnort seines Vaters:	<i>Matthias Dokler, Schmied in Weixeldorf Meiermarkt</i>		
Name, Stand und Wohnort seines Vormundes:			
Bezeichnung der Lehranstalt, an welcher der Studierende das letzte Semester ausgebracht:	<i>das H. H. Staatsobergymnasium in Suobolowort. (Hain)</i>		
Gewiss ein verliehen von	Stipendium (Stiftung) im Betrage von	. fl.	kr.
	unter dem	18	.
Anführung der Grundlage, auf welcher der Studierende die Immatrikulation oder Inscription anpricht:	<i>das Maturitätszeugnis.</i>		
Verzeichniß der Vorlesungen, welche der Studierende zu hören beabsichtigt.			
Gegenstand der Vorlesung	Stunden- vertheilung	Name des Docenten	Eigenhändige Unterschrift des Studierenden, bezüglich Befähigung des Gesungenen- der Ergänzungs- Art
<i>Vergils Georgica</i>	<i>4</i>	<i>H. Michael Bilkauer</i>	
<i>Griechische Proimachik französischer Theil.</i>	<i>4</i>	<i>H. Heinrich Scherndl</i>	
<i>Alslovenische Proimachik</i>	<i>4</i>	<i>H. Viktor Slav Logie</i>	
<i>Übungen im slav. Seminar</i>	<i>2</i>	<i>H. Viktor Slav Logie</i>	
<i>Geschichte der deutschen Bildung im 18. Jahrhund. I. Theil.</i>	<i>3</i>	<i>H. Jakob Minner</i>	
<i>deutsche Fragen (P. Real-Nat.)</i>	<i>1 1/2</i>	<i>H. Emil Reich.</i>	
<i>Ganz kopf 476</i>			
<i>8/11/1891</i>			
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div> <p>Rekt 2 Heutraget.</p> <p>Bl. 44.</p> </div> <div> <p>R. CEBECK K. k. Quästor d. k. Univ.-Landes 8 - OCT. 91 WIEN</p> </div> <div> <p>K. k. Univ.-Vizekanzler 11 NOV. 91 WIEN</p> </div> <div> </div> </div>			

Slika 5: Doklerjeva vpisnica (Nationale) v 1. letnik študija klasične filologije na filozofski fakulteti dunajske univerze (zimski semester 1891/1892); vir: UAW

28 »Odbor slov. kat. akad. društva 'Danica' na Dunaju.« *Domovina* 4 (1894), št. 55 (25. novembra), 4.

Slika 6: Anton Dokler v študentskih letih na Dunaju; vir: ADD

Če so se študenti na univerzi odločili za doktorat, so opravljali strogi doktorski izpit (rigoroz), ki je vključeval: disertacijo (to sta strokovno ovrednotila dva ocenjevalca) ter ustni glavni in stranski izpit. Sledil je verjetno najzahtevnejši del študija, ki pa ni bil doktorat, ampak profesorski izpit; tega so opravljali pri Cesarsko-kraljevi komisiji za pouk na gimnazijah in srednjih šolah na Dunaju (K. k. Prüfungs-Commission für das Lehramt an Gymnasien und Realschulen in Wien), sestavljen pa je bil iz domačih nalog (domače naloge iz vseh predmetov, za katere si je posameznik želel pridobiti usposobljenostno spričevalo), klavzurnih nalog oz. klavzurnih izpitov (iz glavnih in stranskih predmetov), ki so bili vedno vedno dvodelni, ter ustnih izpitov (iz glavnih in stranskih predmetov).²⁹ Dokler se je na usposobljenostni profesorski izpit prijavil 11. novembra 1896, in sicer iz klasične filologije kot glavnega predmeta ter slovenskega in nemškega jezika kot stranskih predmetov, da bi lahko na gimnaziji poučeval v slovenskem in nemškem jeziku kot učnem jeziku. Opravil je naslednje zahtevane obveznosti:

1. Domače naloge

- a) Domačo nalogo iz latinskega jezika kot glavnega predmeta je oddal 13. in 17. novembra 1896; na osnovi dela *Drei Vermutungen zur Geschichte der römischen Literatur* nemškega filologa Richarda Reitzensteina (2. aprila 1861–23. marec, Göttingen)³⁰ je moral napisati razpravo o času nastanka Ciceronovega spisa *O zakonih* in o proemiju v Lukrecijevo pesnitev *O naravi sveta* ter razpravo o pismu 2, 9, 3 iz Ciceronove zbirke pisem *Bratu Kvintu*. Vse je moral napisati v latinščini, vrh tega pa tudi v nemščino prevesti 3. poglavje 3. knjige spisa *O zakonih*. Ocenjevalec Karl Schenkl mu je dal lepo oceno in 17. septembra 1897 je bil aprobiran.³¹
- b) Temo za domačo nalogo iz grškega jezika mu je 16. novembra 1896 dal Theodor Gomperz; v njej je obravnaval grškega govornika Antifonta in njegovi *Tetralogiji α* in β, ki ju je moral tudi prevesti.³² Naloga je bila z nekaj kritičnimi pripombami ocenjena 23. septembra 1897 s pripisom, da je kandidat aprobiran.³³
- c) Domačo nalogo iz pedagogike mu je dal Theodor Vogt 13. novembra 1896, v njej pa se je moral razpisati o teoriji formalnih stopenj in njihovi rabi pri pouku

29 Hriberšek, *Slovenski doktorji klasične filologije na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918*, 17–80.

30 Reitzenstein, *Drei Vermutungen zur Geschichte der römischen Literatur* (1894).

31 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, a, Thema für die Hausarbeit des Herrn Anton Dokler aus dem Gebiete der lateinischen Sprache (Hauptfach), Wien, 13. November 1896; UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, b, Gutachten über die Hausarbeit des Candidaten A. Dokler (Latein Hauptfach), Wien, 17. September.

32 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, c, Thema für die griechische Hausarbeit des Herrn Anton Dokler, Wien, 16. November 1896.

33 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, d, Gutachten über die griechische Hausarbeit des Herrn Anton Dokler, Gomperz, Wien, 23. September 1897.

klasičnih jezikov.³⁴ Vogt je nalogo ocenil pozitivno, prav tako je Doklerju priznal dobro poznavanje literature.³⁵

2. Klavzurne naloge

- a) Temo za klavzurno nalogo iz nemškega jezika in književnosti kot stranskega predmeta (na dokumentu v arhivu ni datuma) mu je določil Alexander Weil von Weilen; naslov je bil »Schillerjevo Sturm- und Drang obdobje«, dobil pa je oceno »zadostno« (*genügend*).³⁶
- b) Klavzurno nalogo iz slovenščine je pisal 23. januarja 1898 pri Vatroslavu Jagiću, v njej pa je moral v slovenščini pojasniti in ovrednotiti glavne jezikovne razlike in sintaktične posebnosti iz svojega prevoda iz latinščine v slovenščino.³⁷
- c) Klavzurno nalogo iz latinščine kot glavnega predmeta je pri Karlu Schenklu opravljial 18. junija 1898. Tematici dopoldanskega dela klavzurne naloge sta bili razvoj rimskega zgodovinopisja do Salustija ter o Salustijevih spisih, sestavi in tendenci.³⁸ Dobil je oceno »zadovoljivo« (*befriedigt*); ocenjevalec je bil zadovoljen tudi z njegovo latinščino.³⁹ V popoldanskem delu klavzurne naloge je moral iz 15. knjige Tacitovih *Analov* v nemščino prevesti poglavja 3–5 ter k njim napisati komentar v nemščini.⁴⁰
- č) Klavzurno nalogo iz grškega jezika in književnosti je pisal 22. junija 1898 pri Theodorju Gomperzu. V dopoldanskem delu je moral napisati razpravo in v njej pojasniti razvoj grške tragedije,⁴¹ dobil je oceno »zadovoljivo« (*befriedigend*).⁴² V popoldanskem delu je moral prevesti verze 360–430 iz Sofoklove tragedije

34 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, d, Pädagogische Hausarbeit für Herrn Anton Dokler, Theodor Vogt, Wien, 13. November 1896.

35 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, f, Die paedagogische Arbeit des Herrn Anton Dokler, Theodor Vogt, Wien, 2. Oktober 1897.

36 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, a, Clausur-Aufgabe aus der deutschen Sprache und Literatur (Nebenfach); UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, b, Beurtheilung der Clausurarbeit des Candidaten Herrn Dokler.

37 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, o, Clausuraufgabe für Vormittag aus der Slovenischen als Nebenfach, V. Jagić, Wien, 23. Januar 1898.

38 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, g, Thema für die Clausurarbeit des Herrn Anton Dokler. Latein Hauptfach, Vormittag, Karl Schenk, Wien, 18. Juni 1898.

39 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, i, Thema für die Clausurarbeit des Herrn Anton Dokler. Latein Hauptfach, Vormittag, (Urteil), Karl Schenk, Wien, 24. Juni 1898.

40 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, h, Thema für die Clausurarbeit des Herrn Dokler. Latein Hauptfach Nachm., Wien am 18. Juni 1898.

41 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, k, Clausuraufgabe für Vormittag aus der griechischen Sprache und Literatur, Wien, 22. Juni 1898, Gomperz.

42 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, l, Clausuraufgabe für Vormittag aus der griechischen Sprache und Literatur, Gutachten, Gomperz, Wien, 27. Juni 1898.

Ojdip v Kolonu in napisati komentar k njim;⁴³ dobil je oceno »zadovoljivo« (*befriedigend*).⁴⁴

3. Ustni izpiti

Ustne izpite je Dokler opravljal 26. in 27. junija 1898. Na izpilih so bili navzoči epigrafik in zgodovinar antike Eugen Bormann, pedagog Theodor Vogt, slavist Vatroslav Jagić, klasični filolog in zgodovinar antične filozofije Theodor Gomperz, germanist in literarni zgodovinar Jakob Minor ter direktor Cesarsko-kraljeve komisije za pouk na gimnazijah in srednjih šolah na Dunaju Karl Schenkl.

26. junija je opravljal izpite iz latinščine, grščine in antične zgodovine. Iz latinščine je bil izprašan o rimski komediji, rimski paliati, rimskem senatu, kdo je bil *princeps senatus*, o lokativu, skladu krajevnih imen, prevesti in pojasniti je moral 9. pesem 2. knjige Horacijevih *Od* in 12. poglavje iz Tacitovega spisa *Agrikola*; dobil je oceno »zadovoljivo« (*befriedigend*). Iz grščine je moral prevesti 1. in 2. poglavje Platonovega dialoga *Fajdon* in ju razložiti; vprašan je bil o Platonovih spisih, dobil pa je še vprašanja iz historične slovnice, o grških dialektih in iz metrike. Ocenjen je bil z »zadovoljivo« (*befriedigend*). Iz antične zgodovine je bil prav tako ocenjen z oceno »zadovoljivo« (*befriedigend*).

27. junija je opravljal izpit iz slovenščine pri Vatroslavu Jagiću. Dobil je vprašanja iz slovenske skladnje (sintaktične posebnosti samostalnika in glagola), o deležniških stavkih in zanikanju, vprašanja iz književnosti pa niso specificirana; skupna ocena je bila »zadovoljivo« (*befriedigend*).⁴⁵

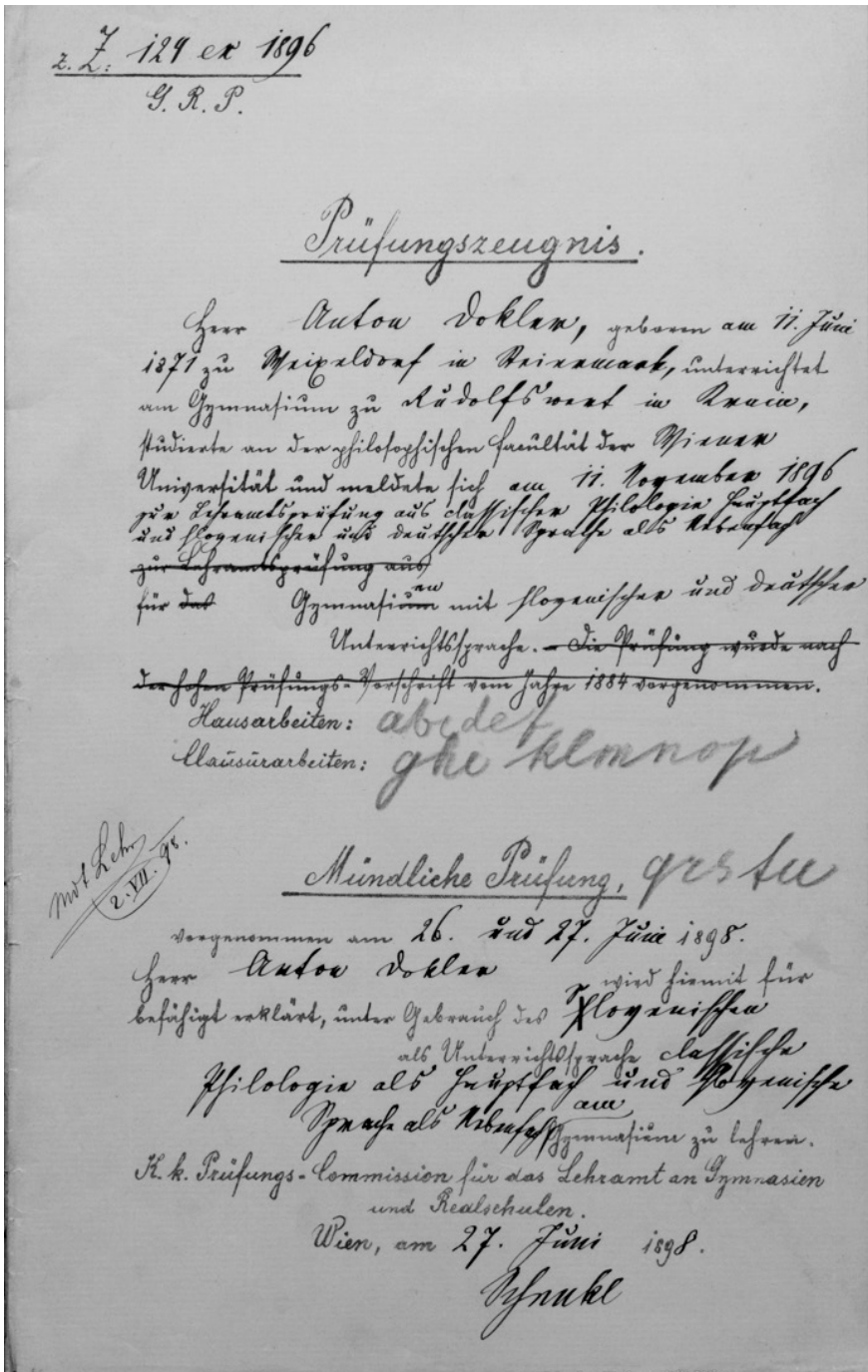
Iz nemščine kot stranskega predmeta je opravljal izpit pozneje, in sicer 20. junija 1901; dobil je različna vprašanja iz slovnice in literarne zgodovine (Schiller, Goethe, literatura 17. stoletja) in prejel oceno »zadostno« (*genügend*) s pripombo, da je znanje dovolj dobro, da lahko v nemščini tudi poučuje. Z opravljenim izpitom je dobil potrdilo o usposobljenosti za poučevanje klasične filologije kot glavnega predmeta in slovenskega jezika kot stranskega predmeta ob uporabi slovenščine kot učnega jezika.⁴⁶

43 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, m, Clausuraufgabe für Nachmittag aus der griechischen Sprache und Literatur, Wien, 22. Juni 1898, Gomperz.

44 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, n, Clausuraufgabe für Nachmittag aus der griechischen Sprache und Literatur, Gutachten, Gomperz, Wien, 27/6 1898.

45 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, p, (ocena izpita, brez izrecne navedbe), V. Jagić, Wien, 27. Juni 1898.

46 UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, Prüfungszeugnis – Mündliche Prüfung; ADD, Prüfungszeugnis, Wien, 27. Juni 1898; UAW, Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler, c, Protokoll, aufgenommen über die mündliche Prüfung des Lehramtskandidaten, Herrn Anton Dokler; ADD, Anton Dokler, Prüfungszeugnis, Wien, 20. Juni 1901, Schipper, Weilen.

Slika 7: Doklerjevo spričevalo učiteljskega izpita (Lehramts-Prüfungszeugniss; 27. junij 1898); vir: UAW

III. Kranj (1898–1913)

Na osnovi prejetega potrdila o opravljenem profesorskem izpitu je 28. novembra 1898 ravnatelj kranjske gimnazije Josip Hubad Doklerja obvestil,⁴⁷ da je bil s 23. novembrom 1897 imenovan za namestnega učitelja (suplenta) na državni gimnaziji v Kranju, obenem pa je potrdil, da so prejeli uradno potrdilo o njegovem opravljenem učiteljskem izpitu in da mu na tej podlagi določajo tako in tako plačo, kar je potrdil tudi Cesarsko-kraljevi Deželni šolski svet za Kranjsko (K. k. Landesschulrat für Krain).⁴⁸ Leta 1899 je z odlokom Ministrstva za bogočastje in uk z dne 22. junija 1899 Dokler postal redni oz. pravi profesor na kranjski gimnaziji⁴⁹ in s šolskim letom 1899/1900 je začel polno poučevati; učil je latinščino v 2.a in 3.a, grščino v 3.a in nemščino v 3.a razredu (skupaj 22 ur na teden).⁵⁰ Do konca svojega službovanja v Kranju je vsa leta učil te tri predmete ter od naslednjega šolskega leta še slovenščino, s šolskim letom 1900/1901 je postal kustos nemške dijaške knjižnice, leta 1902 vodja mladinskih iger, s šolskim letom 1903/1904 kustos nemške učiteljske knjižnice in s šolskim letom 1904/1905 še kustos podporne knjižnice.⁵¹ Dokler je v Kranju poučeval:

- v šolskem letu 1900/1901 latinščino v 3.a in 4.a, grščino v 3.a in 4.a ter slovenščino v 4.a (skupaj 23 ur na teden);⁵²
- v šolskem letu 1901/1902 latinščino v 4.a in v 5., grščino v 5., nemščino v 4.b in slovenščino v 4.a razredu (skupaj 23 ur na teden);⁵³
- v šolskem letu 1902/1903 latinščino v 5. in 6., grščino v 6., nemščino v 6. ter slovenščino v 3.b in v 6. razredu (skupaj 25 ur na teden);⁵⁴
- v šolskem letu 1903/1904 latinščino v 7., grščino v 3.b in v 7., nemščino v 1.a in v 7. razredu (skupaj 21 ur na teden);⁵⁵

47 ADD, Dopis direktorja kranjske gimnazija Josipa Hubada Antonu Doklerju, nadomestnemu učitelju (suplentu) na Cesarsko-kraljevi državni gimnaziji v Kranju, z dne 28. novembra 1898 (Seiner Wohlgeboren dem Herrn Anton Dokler, supplierenden Lehrer am k. k. Staatsgymnasiums in Krainburg; Krainburg, am 18. November 1898).

48 ADD, Dopis Deželenega šolskega sveta za Kranjsko (K. k. Landesschulrath für Krain, N° 1816), Laibach, von 8. Juli 1899.

49 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg [...] 1897/98–1899/1900*, 29: »Zu wirklichen k. k. Gymnasiallehrern wurden ernannt: [...] 6) der supplierende Lehrer am k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasium in Krainburg Anton Dokler mit Min.-Erl. vom 22. Juni 1899, Z. 15.089«; ADD, Dopis Deželnega prezidija v Ljubljani (K. k. Landespraesidium in Laibach), 2535, L. Sch. R., z dne 2. septembra 1899 (imenovanje za pravega profesorja).

50 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1897/98–1899/1900*, 29.

51 Gl. spodaj izvestja za omenjena šolska leta.

52 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1900/1901*, 25.

53 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1901/1902*, 26.

54 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1902/1903*, 29; ADD, Dopis Deželnega šolskega sveta za Kranjsko (K. k. Landesschulrath für Krain), Ljubljana von 12. Jänner, 1902.

55 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1903/1904*, 75.

- v šolskem letu 1904/1905 latinščino v 8., grščino v 4. in 8. ter nemščino v 2.a in 8. razredu (skupaj 21 ur na teden);⁵⁶
- v šolskem letu 1905/1906 latinščino v 1.a, grščino v 5., nemščino v 1.a in 8. ter slovenščino v 1.a razredu (skupaj 23 ur na teden);⁵⁷
- v šolskem letu 1906/1907 latinščino v 2.a, grščino v 6. ter nemščino v 2.a in 3.b (skupaj 20 ur na teden);⁵⁸
- v šolskem letu 1907/1908 latinščino v 3.a, grščino v 3.a in v 7., nemščino v 3.a in slovenščino v 3.a (skupaj 21 ur na teden);⁵⁹
- v šolskem letu 1908/1909 latinščino v 4., grščino v 7. in 8. ter nemščino v 4. in 8. razredu (skupaj 22 ur na teden); z odlokom Ministrstva za bogočastje in uk in Cearsarsko-kraljevega Deželnega šolskega sveta za Kranjsko je leta 1908 napredoval v višji (VIII.) profesorski rang, dobil pa je tudi kvinkvenalni dodatek za drugi kvinkvenij oz. 10 let delovne dobe (dodatek, ki so ga učitelji dobivali vsakih 5 let);⁶⁰
- v šolskem letu 1909/1910 latinščino v 5., grščino v 5. in 8. ter nemščino v 5. razredu (skupaj 19 ur na teden);⁶¹ v izvestju za to šolsko leto je tudi objavil svoj *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*;⁶²
- v šolskem letu 1910/1911 latinščino v 6., grščino v 6. in nemščino v 6., 7. in 8. razredu (skupaj 20 ur na teden);⁶³
- v šolskem letu 1911/1912 latinščino v 7., grščino v 7. ter nemščino v 7. in 8. razredu (skupaj 15 ur na teden).⁶⁴

Podatki za šolsko leto 1912/1913 niso na voljo (letno izvestje ni ohranjeno v nobeni od dosegljivih baz), v izvestju kranjske gimnazije za šolsko leto 1913/1914 pa je omenjeno, da je Anton Dokler zapustil šolo; med člani profesorskega zbora kranjske gimnazije ga ne najdemo več.⁶⁵

Še kot suplent oz. namestni gimnazijski učitelj se je 15. novembra 1898 v Kranju tudi poročil, in sicer z Ano Windischer, hčerko kranjskega posestnika Karola Windischerja in Alojzije Rebol, rojeno 24. julija 1879.⁶⁶ Doklerjeva poročna priča je bil

56 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1904/1905*, 26.

57 *Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg ... 1905/1906*, 20.

58 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1906/1907*, 28.

59 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1907/1908*, 51.

60 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1908/1909*, 33–34.

61 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1909/1910*, 43.

62 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1909/1910*, 3–28.

63 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1910/1911*, 22.

64 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1911/1912*, 26.

65 *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg ... 1913/14*, 66.

66 ADD, Poročni list – Testimonium copulationis, Vojvodina Kranjska / Ducatus Carnioliae, Škofija Ljubljanska / Dioecesis Labacensis, Iz poročne knjige župnije (duhovnije) / Extractus e libro copulatorum parochiae Kranj, Zvezek / Tomus VI, stran/pagina 350, števil. / numerus 15; ADD, Obvestilo o poroki.

njegov stanovski kolega in osebni prijatelj ter prav tako priznan filolog in intelektualc dr. Josip Tominšek.⁶⁷ Zakoncema Dokler so se vsi štirje otroci (Marijan, Jožef, Vladimir in Alfonz) rodili v Kranju.⁶⁸

Slika 8: Poročna slika Antona Doklerja in Ane Windischer, por. Dokler (Kranj, 15. november 1898); vir: ADD

67 Lovšin, »Dr. Josip Tominšek, urednik Planinskega Vestnika,« 494–499; Orel, »Tominšek, Josip (1872–1954)«, <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi708628/#slovenski-biografski-leksikon>; Hriberšek, »Filološko delo dr. Josipa Tominška,« 253–280; Hriberšek, »Namhafte slowenische klassische Philologen als Studenten in Graz und die Bedeutung von dr. Josip Tominšek,« 181–197; Hriberšek, »Iz domoznanske zakladnice Osrednje knjižnice Celje: o zapuščini dr. Josipa Tominška,« 65–77; Hriberšek, »Prvi slovenski doktorji klasične filologije z graške univerze,« 53–62; Zapuščina Josipa Tominška.

68 ADD, Službenički list, v Ljubljani, 25. marca 1926 (podpisan Anton Dokler; pregledal prosvetni inšpektor dr. Dragotin Lončar), 2.

V Kranju je bil Dokler dejaven tudi na kulturnem področju; kranjski dekan Koblar je kot pospeševalec kulturnega življenja v mestu ustanovil »Izobraževalno in zabavno društvo«, ki naj bi delovalo z istimi sredstvi kot čitalnica, prirejalo pa je pevske nastope, gledališke igre, veselice in imelo javno knjižnico, s čimer je nagovarjalo širše plasti prebivalstva; ustanovljeno je bilo leta 1902 (pri Pijemontezarju; ustanovitvenega občnega zbora se je udeležil tudi Janez Evangelist Krek), v njem pa so delovali zlasti Evgen Jarc, Anton Sušnik, Bogumil Remec in Anton Dokler.⁶⁹ Dokler je bil dejaven tudi v Slomškovi družbi; bil je tudi odbornik Slomškove podružnice za Gorenjsko.

Slika 9: Družina Dokler v Kranju (ok. 1910); vir: ADD

69 Žontar, *Zgodovina mesta Kranja*, 354.

Slika 10: Dr. Josip Tominšek; vir: Zapuščina Josipa Tominška

IV. Ljubljana (1913–1918)

S šolskim letom 1912/1913 je Dokler začel poučevati na I. državni gimnaziji v Ljubljani, kamor je bil prestavljen na osnovi odloka Ministrstva za bogočastje in uk, št. 41.319 z dne 23. septembra 1912, in odloka Deželnega šolskega sveta z dne 30. septembra 1912, št. 7276. V tem šolskem letu je poučeval latinščino v 8.a, grščino v 7.a in 8.a ter nemščino v 2.b, od 16. oktobra do konca decembra pa je nadomeščal tudi obolelega Ivana Grafenauerja in je namesto njega prevzel poučevanje nemščine v 6.a razredu (skupaj 19 oz. 22 ur na teden).⁷⁰ Desetega septembra 1913 je od Deželnega šolskega sveta prejel tudi uradno potrditev o namestitvi na I. državni gimnaziji v Ljubljani, ki je temeljila na odloku Ministrstva za bogočastje in uk z dne 31. avgusta 1913, št. 31.223; potrditev je stopila v veljavo s 1. septembrom 1913.⁷¹

70 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1912/1913*, 47–48.

71 ADD, K. k. Landesschulrath für Krain (Cesarsko-kraljevi Deželni šolski svet za Kranjsko), Laibach, am 10.

Z začetkom šolskega leta 1913/1914 je bila Doklerjeva služba dokončno potrjena.⁷² V tem šolskem letu je poučeval latinščino v 8.a, grščino v 8.a ter nemščino v 5.a in 6.a (skupaj 16 ur na teden). Ljubljansko klasično gimnazijo sta obiskovala tudi sinova Marijan in Zvonimir.⁷³

V šolskem letu 1914/1915 je Dokler poučeval latinščino v 1.a, nemščino v 1.a in v 6.a in b ter slovenščino v 1.a (skupaj 21 ur na teden). Šolske oblasti (Cesarsko-kraljevi Deželni šolski svet) so mu kot suplenta na prakso dodelile Ernesta Tomca.⁷⁴ V tem šolskem letu se je začela 1. svetovna vojna.

V šolskem letu 1915/1916 je bil Dokler marca 1916 mobiliziran v avstrijsko vojsko; skupaj z njim je bilo s kranjske gimnaziji vpoklicanih še deset članov pedagoškega zbora (učiteljev in suplentov).⁷⁵ Služil je v 87. pehotnem polku (ni navedeno, v kateri četi, bateriji ali eskadronu); od 8. marca 1916 do 11. novembra 1918 je bil oskrbni akcesist (*Verpflegakzessist*). Iz njegovega Službeničkega lista izvemo, da je bil kot vojaški obveznik rekrutiran v 87. vojnem okraju v Celju že od leta 1892 in da je enoletno prostovoljstvo opravil med oktobrom 1895 in septembrom 1896.⁷⁶ V leto 1915 datira tudi njegov najpomembnejši strokovni dosežek: izid grško-slovenskega slovarja.⁷⁷

V šolskem letu 1916/1917 zaradi vojaške službe ni poučeval; omenjen je med profesorji gimnazije s pripisom, da je (vojaški) oskrbni oficial (*Verpflegsoffizial*).⁷⁸

V. Učiteljišče (1917–1932)

Prvi dve vojni leti do svoje upokojitve septembra 1916 je obe učiteljišči vodil direktor Anton Črnivec. Obe učiteljišči sta se spopadali s prostorsko stisko; ker je prostore ženskega učiteljišča zasedlo vodstvo državnih železnic v Trstu, so učenkam dodelili prostore na moškem učiteljišču, kjer je gostovala tudi II. državna gimnazija. Učni načrt je bil okrnjen, pouka glasbenih predmetov ni bilo več, zaradi pomanjkanja učnih prostorov pa je moral zavod žrtvovati odprtje 1. razreda in otroški vrtec. Zavod je znova postal popoln septembra 1919. V šolskih letih 1916/1917 in 1917/1918 je

September 1913, Z. 1.5.957. An Herrn Anton Dokler, Professor am Kaiser Franz Josef – Staatsgymnasium in Krainburg.

72 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1913/1914*, 43: »Dem bereits vom Schuljahre 1912/13 an zur Dienstleistung zugewiesenen Professor Anton Dokler vom Kaiser-Franz-Joseph-Staatsgymnasium in Krainburg wurde mit U.-Min.-Erl. vom 31. August 1913, Zl. 31.223 (L.-Sch.-R.-Erl. vom 10. September 1913, Zl. 5957), eine erledigte Lehrstelle an der hiesigen Anstalt verliehen.«

73 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1913/1914*, 45, 96, 100.

74 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1914/1915*, 5, 7.

75 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1914/1915*, 3, 7–8.

76 ADD, Službenički list, v Ljubljani, 25. marca 1926 (podpisan Anton Dokler; pregledal prosvetni inšpektor dr. Dragotin Lončar): 2.

77 Gl. poglavje IX. Delo, 4. *Grško-slovenski slovar* (1915).

78 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1916/17*, 6.

oba zavoda provizorično vodil dr. Valentin Kušar do Doklerjevega imenovanja za direktorja 31. oktobra 1917; Valentin Kušar se je zaradi bolezni umaknil s položaja, po navodilu Ministrstva za bogočastje in uk pa je vodenje prevzel dr. Ivan Orel, ki je oba zavoda vodil do 7. novembra 1918. Po umiku vodstva državnih železnic so se učenke učiteljišča lahko vrnile v svoje prostore.⁷⁹

Kmalu po začetku šolskega leta 1917/1918, ko je bil Dokler še v vojaški službi, je bil z odlokom Ministrstva za bogočastje in uk z dne 31. oktobra 1917 imenovan za ravnatelja Cesarsko-kraljevega moškega in ženskega učiteljišča v Ljubljani (Die k. k. Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalt).⁸⁰ Cesarsko-kraljevi Deželni šolski svet za Kranjsko mu je 26. novembra 1917 poslal potrdilo o imenovanju za ravnatelja obeh institucij, v dopisu pa so navedena tudi vsa določila glede plače in glede letnih izdatkov za posebne naloge, ki so ga čakale.⁸¹ Profesorski zbor učiteljišča je imel prvo sejo 16. septembra 1918, ko so zapisnik še pisali v nemščini; Dokler kot novi direktor je svojo funkcijo nastopil 7. novembra 1918, ko je bila druga seja celotnega učiteljskega zbora in so zapisnik prvič pisali v slovenščini. Večjih sprememb na učiteljišču ni bilo, le učitelj Alojz Petsche je bil suspendiran, 13. novembra pa sta bila sprejeta dva predloga: a) da se vsi predmeti poučujejo v slovenščini in b) da se opusti pouk klavirja in orgljanja, ker učitelji na ljudskih šolah tega ne potrebujejo.⁸² Iz spominskega zapisa Ljudevita Mlakarja, objavljenega ob Doklerjevi upokojitvi leta 1932, izvemo tudi, da je po prihodu na učiteljišče Dokler prevzel pouk filozofsko-pedagoške skupine predmetov, in »čuditi se je njegovi vztrajnosti in inteligenci, do kakšnega znanja se je on največ kot avtodidakt v teh predmetih povzpел.«⁸³

Od leta 1919 je bil Dokler predsednik državnoizpraševalne komisije za osnovne in meščanske šole,⁸⁴ dejaven pa je bil na šolskem področju. Sredi februarja 1919 je Višji šolski svet za april napovedal anketo v Ljubljani, na katero je povabil predstavnike različnih strok (šolnike, juriste, zdravnike in predstavnike cerkve), da bi oblikovali mnenje o reformi srednjih šol; glavna točka razprave je bil predlog Zveze jugoslovanskih učiteljskih društev (ta je izhajal iz teženj bolj liberalno usmerjenega učiteljstva), da bi se nižje srednje šole poenotile, s tem poenotenjem pa bi bil vzpostavljen enoten šolski sistem z enotno obvezno šolo,

79 *Državno žensko učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1930-31*, 8.

80 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach ... 1917/18*, 3: »... Prof. Anton Dokler, mit U.-M.-E. v. 31. Okt. 1917, Z. 20.565, zum Direktor der hiesigen k. k. L.-u. L.-B.-A. ernannt; ...«.

81 ADD, Dopis Cesarsko-kraljevega Deželnega šolskega sveta za Kranjsko (K. k. Landesschulrat für Krain), Z1.7845, Laibach, am 26. November 1917, An Seine Wohlgeboren Herrn Anton Dokler, Professor am I. k. k. Staatsgymnasium in Laibach.

82 Čopič, *Sto let ljubljanskega učiteljišča*, 27–41.

83 Mlakar, »Direktorju Antonu Doklerju v spomin,« 5–6.

84 ADD, Službenički list, v Ljubljani, 25. marca 1926 (podpisan Anton Dokler; pregledal prosvetni inšpektor dr. Dragotin Lončar): 3.

enotnim odnosom do religij in do obeh spolov.⁸⁵ Na poziv Poverjeništvu za bogočastje in uk je Društvo slovenskih profesorjev na anketo, ki ji je predsedoval dr. Fran Detela, tedaj vladni svetnik, poslalo šest zastopnikov in tri namestnike; posvetovanja se je udeležil tudi Anton Dokler, takrat ravnatelj moškega učiteljišča v Ljubljani. Ker med udeleženci ni bilo enotnega mnenja glede poenotenja srednjih šol, so izvolili poseben odsek z nalogo, da prouči vse vidike predlaganega oblikovanja enotne srednje šole; v odseku sta bila tudi dva filologa: Anton Dokler in dr. Josip Pipenbacher.⁸⁶ Člani odseka so idejo poenotene srednje šole zavrnil kot nemogočo.⁸⁷

Kakšne spremembe pa sta za učiteljišči prinesla konec vojne in ustanovitev nove države? Na učiteljiščih je bila uvedena slovenščina kot uradni in učni jezik, učiteljišči sta gostili 3. in 4. razred goriških učiteljišč, s šolskim letom 1919/1920 je bila uvedena srbohrvaščina kot učni jezik, pri pouku zgodovine in zemljepisa sta večji pomen dobila narodna zgodovina in zemljepis, uvedeni so bili novi učni predmeti (gospodinjstvo, kemija, ustavoznanstvo, pozneje še šolska organizacija in administracija, filozofija in narodna ekonomija), oba zavoda sta se kadrovsko okrepila (nekateri učitelji so poučevali na obeh zavodih), z letom 1923 so bili reformirani tudi maturitetni izpiti, večjo spremembo pa so učiteljišča doživela leta 1929, ko je bil sprejet zakon o podaljšanju študija na učiteljišču na pet let.⁸⁸ Dokler je sprva vodil oba zavoda, ko pa je žensko učiteljišče leta 1921 postalo samostojni zavod, je ostal ravnatelj moškega učiteljišča do svoje upokojitve junija 1932. Ukvarjanje z gmotnimi zadevami, administrativnim vodenjem šole, zadevami dijakov (učnimi, gmotnimi in socialnimi), spremembami učnih in študijskih načrtov, spremembami zakona o učiteljiščih in druge obveznosti so mu vzeli ogromno časa in energije.⁸⁹ Kot primer: v šolskem letu 1925/1926 je na Državnem moškem učiteljišču v Ljubljani poleg Doklerja poučevalo 15 učiteljev, zavod je imel 170 gojencev, ki so bili razdeljeni na štiri razrede in eno vzporednico, v vadnici pa je bilo 152 učencev v štirih razredih.⁹⁰ Podatki za šolsko leto 1927/1928 kažejo, da je imel Dokler pod svojim nadzorništvom osem učiteljev, enega suplenta, štiri učitelje veččin, štiri vadniške učitelje, enega začasnega predmetnega in enega honorarnega učitelja (skupaj 19 zaposlenih), na zavodu pa so imeli so 184 gojencev v štirih razredih in en vzporedni razred.⁹¹

85 Dolenc, *Kulturni boj*, 118; Lončar, *O šolski reformi*; Dolenc, »Šolsko delo Dragotina Lončarja,« 71–77.

86 *Izvestja Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani 1919*, 40.

87 Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 225–227.

88 *Državno žensko učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1930–31*, 8. O slovenskih učiteljiščih in spremembah na njih gl. tudi Velikonja, »Razvoj šolske uprave,« 692, 696, 705, 712, 714–715, 731–733, 736, 740.

89 To je obdobje, ki je v njegovem življenju slabo poznano in dokumentirano ter ga bo treba še natančneje raziskati, med drugim tudi arhivsko gradivo moškega učiteljišča za obdobje, ko ga je vodil Dokler.

90 *Stalež srednjih in strokovnih šol v Sloveniji. Šolsko leto 1925/1926*, 14–15.

91 Leskošek, *Stalež srednjih in strokovnih šol v Sloveniji januarja 1928*, 12–13.

Leta 1927 je bil član Oblastnega šolskega odbora za ljubljansko oblast, ki mu je predsedoval dr. Fran Vodopivec.⁹²

27. januarja 1928 je kralj Doklerju podelil odlikovanje reda sv. Save IV. stopnje;⁹³ ljubljansko Veliko županstvo ga je s posebnim dopisom 16. oktobra 1928 obvestilo o prejemu tega odlikovanja.⁹⁴

Slika 11: Kraljevo odlikovanje reda sv. Save IV. stopnje, podeljeno Doklerju 27. januarja 1928; vir: ADD

92 »Oblastni šolski odbor za ljubljansko oblast.« *Slovenec* 55 (1927), št. 132 (torek, 14. junija 1927), 4.

93 »Odlikovanja profesorjev.« *Jutro* 9 (1928), št. 51 (sreda, 29. februarja), 4.

94 ADD, Doklerjevo izvirno odlikovanje sv. Save IV. stopnje, podeljeno 17. januarja 1928; dopis Velikega županstva ljubljanske oblasti z dne 16. oktobra 1928, podpisnik je najstarejši pravni referent oblastne uprave dr. R. Andrejka (v odsotnosti župana).

Z novim zakonom o narodnih šolah z dne 5. decembra 1929 je bil kot najpomembnejši organ banovine uveden poseben banovinski šolski odbor, ki je imel prvo sejo 20. marca 1930; eden od članov odbora je bil tudi Dokler kot direktor učiteljišča. Imenovan je bil tudi ožji odbor, katerega člani so bili pomočnik bana Otmar Pirkmajer kot predsednik, dr. Dragotin Lončar kot njegov namestnik, šef odseka za osnovni pouk dr. Franc Kotnik kot referent, Anton Dokler kot direktor ljubljanskega moškega učiteljišča, inženir Viktor Skabrne in posestnik Anton Štrukelj.⁹⁵

V času svojega službovanja na učiteljišču se je zadnja leta službe posvečal predvsem upravi in administraciji (vseh zaposlenih na zavodu je bilo 32), le občasno je še prevzel poučevanje kakega predmeta. Tako je na primer v šolskem letu 1930/1931 učil predmet »Šolska administracija«,⁹⁶ enako pa tudi v šolskem letu 1931/1932, ko je poleg predmeta »Šolska administracija« (1 ura) poučeval tudi nemščino v 3. razredu (4 ure).⁹⁷ Leta 1931 je praznoval svojo 60-letnico.⁹⁸

VI. Po upokojitvi (1932–1943)

Ministrstvo prosvete je z odlokom S. n. b. 18968, izdanim 26. junija 1932, izdalo odredbo o Doklerjevi upokojitvi,⁹⁹ hkrati pa mu je 29. junija začasni vršilec dolžnosti direktorja učiteljišča Ludovik Vazzaz poslal dopis, da je s 30. junijem 1932 razrešen dolžnosti direktorja državnega moškega učiteljišča v Ljubljani.¹⁰⁰ Doklerjeva upokojitev je sovpadla s še enim, za učiteljišče pomembnim dogodkom – 17. junija 1932 je ministrski svet v Beogradu odobril predlog ministra prosvete, da se moška in ženska učiteljska šola v Ljubljani s 1. julijem 1932 združita v enotno ustanovo, Državno učiteljsko šolo v Ljubljani. Posledično sta bila upokojena oba ravnatelja učiteljišč: Anton Dokler kot ravnatelj moškega učiteljišča in dr. Ivan Orel kot ravnatelj ženskega učiteljišča. Za novega direktorja skupnega zavoda je bil imenovan dr. Simon Dolar, prej profesor na realni gimnaziji v Kranju, ki pa ga je kmalu zamenjal Nande Marolt.¹⁰¹

Po upokojitvi je Dokler deloval tudi kot knjižničar Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani; njeno vodenje je prevzel leta 1935, leta 1936 pa je izdal *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani*. Leta 1937 je uredil tudi knjižnico

95 »Prva seja banovinskega šolskega odbora«. *Jutro* 11 (1930), št. 67 (petek, 21. marca), 1.

96 *Državno moško učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1930/31*, 4–6.

97 *Državno moško učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1931/32*, 4.

98 Dr. R.: »Ravnatelj Anton Dokler šestdesetletnik.« *Jutro* 12 (1931), št. 135 (nedelja, 14. junija), 5; »Anton Dokler – 60 letnik.« *Slovenec* 59 (1931), št. 130a (sobota, 13. junija), 3.

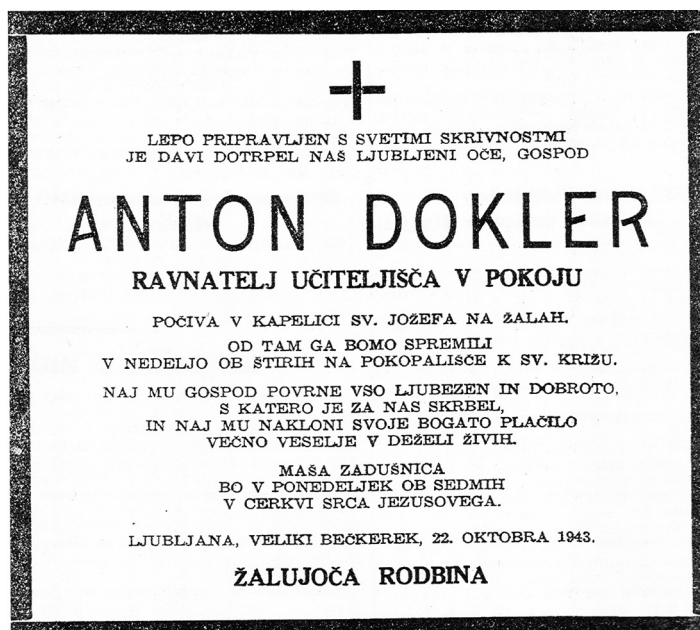
99 ADD, Dopis Ministarstva prosvete št. (S. n. b.) 18968, s katerim je bil Dokler po kraljevem ukazu upokojen.

100 ADD, Dopis ravnateljstva državnega moškega učiteljišča v Ljubljani Antonu Doklerju, direktorju moškega učiteljišča v Ljubljani, z dne 30. junija 1930, o razrešitvi z dolžnosti direktorja učiteljišča.

101 *Državna učiteljska šola v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1932-33*, 9–11.

Osrednjega društva (tj. Ljubljanske podružnice) Slovenskega planinskega društva,¹⁰² leta 1938 pa je izdal *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta*.¹⁰³

O Doklerjevem življenju in delovanju med letoma 1939 in 1943 je le malo znana. Leta 1943 se je njegovo zdravstveno stanje zelo poslabšalo; za posledicami dlje časa trajajoče bolezni je umrl 22. oktobra 1943 v starosti 72 let. Iz mrliškoogledniškega poročila je razvidno, da so mu pred smrtjo zaradi embolije amputirali desno nogo, umrl pa je zaradi zastoja srca.¹⁰⁴ Pogreb je bil v nedeljo, 25. oktobra 1943, na ljubljanskih Žalah. Pri pogrebni slovesnosti, ki jo je vodil šempetrski župnik Košmerlj, je pel zbor učiteljev, pokojnega so pred krsto k zadnjemu počitku pospremili zaposleni na obeh učiteljiščih, za krsto pa poleg sorodnikov predstavniki številnih kulturnih organizacij, ljubljanski profesorji in učitelji.¹⁰⁵

Slika 12: Doklerjeva osmrtnica, objavljena v časopisu *Jutro* (23 (1943), št. 239 (sobota, 23. oktobra), 2); vir: dLib.si

102 Brilej, »Poročilo tajnika Osrednj. društva,« 206.

103 Dokler, »Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta,« 1–108; Dokler, *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta* (1938).

104 ADD, Mrliški list – Testimonium mortis, Pokrajina Slovenija / Provincia Sloveniae, Ljubljana, Štev. / Num. 1394, Iz mrliške knjige župnije / duhovnije / Extractus e libro defunctorum parochiae Sv. Petra v Ljubljani, Zvezek / Tomus XVII, stran / pagina, 172, štev. / numerus 190. Po pripovedovanju Doklerjeve vnukinje ge. Marije Cirej so se njegove težave z nogami začele v času, ko je pripravljajl grško-slovenski slovar; tedaj naj bi se mu zaradi obilice dela in številnih ur, ki jih je predsedel ob delu, pojavile krčne žile in težave s strdki.

105 »Dva veličastna pogreba z Žal. Pogreb ravnatelja Doklerja.« *Slovenec* 71 (1943), št. 243 (torek, 26. oktober), 2. Za osmrtnico gl. *Jutro* 23 (1943), št. 239 (sobota, 23. oktobra), 2.

VII. Osebnost

Približno sliko o Doklerju kot človeku si lahko ustvarimo iz nekaterih pričevanj njegovih sodelavcev in sodobnikov, ki se o njem vsi brez izjeme izrekajo zgolj pohvalno in v samih presežnikih. Tako je leta 1931 ob Doklerjevi 60-letnici sicer anonimni pisec v čestiki, objavljeni v časopisu *Jutro*, med drugim zapisal:

»Jubilant je eden izmed naših najodličnejših klasičnih filologov. [...] Odlike, ki smo jih omenili, pa še zdaleka niso vse, kar jih krasi ravnatelja Doklerja. Predolgo bi bilo in v svoji veliki skromnosti bi še zameril, če bi nadaljevali z njihovim naštevanjem. [...]«¹⁰⁶

Avtor čestitke v časopisu *Slovenec* ga je še dopolnil:

»Jubilant je res duša zlata in povsod cenjen kot vesten in dobrohoten šolnik, ki mladini ni pedant, marveč oče, a tudi skrben oče je za svoje kolege, zato vživa povsod simpatije in spoštovanje. [...] Gosp. Anton Dokler je tudi vzoren družinski oče.«¹⁰⁷

Leto pozneje, 1932., je njegov sodelavec Ljudevit Mlakar ob Doklerjevi upokojitvi o njem zapisal naslednje:

»Ko je Iv. Cankar pisal o Jan. Trdini, je med drugim zapisal: 'V vsaki hvali je nekaj hinavščine; stvar, ki je dovršena, ne potrebuje hvale, zakaj hvala jo ponižuje.' Teh besed sem se spomnil, ko sem se namenil o upokojenem ravnatelju Antonu Doklerju napisati nekaj besed. Zato 'Govori, kar ti srce da na jezik, – in s tem ne moreš govoriti krivo!' (Jurčič, Tugomer.) [...] Ljubil je svojo klasično filologijo in je v tej stroki precej napisal, kar mu ohrani med nami trajen spomin [...] Blagor Doklerju radi njegove življenjske filozofije! Ravna se po Horacijevi odi 'Aequam memento rebus in arduis – Servare mentem!' (Imej v spominu, da si v nesreči ohraniš ravnodušje!) Ohranil si je mladostni idealizem, nič ga ne razburja in kljub njegovim šestim križem zanj ne veljajo Prešernove besede: 'Dokler da smo brez dna polnili sode, – zuče nas v starjih letih časov sile.' In kaj naj porečem o Doklerju človeku? Kettejeva maksima je tudi njegova. Če pomislimo, da še sedaj v zasluženem pokoju študira in prevaja Lukijanove razgovore, pač veljajo tudi zanj besede: 'Popolnitev bodi moj edini vzor ...!' Dalje je bil Dokler med najbolj priljubljenimi šolniki, kar smo jih imeli. Bil je dobričina, človekoljub. Njegova dobrotu se mu je večkrat štela v greh, češ, da ne pozna redu, toda v največje počestčenje mu je častni naziv 'ata Dokler', kakor so ga vobče imenovali njegovi kolegi in učenci. 'Ata Dokler' se je ravnal po Levstikovih besedah, ki se glase: 'Skrbi zase, ljubi brata, / dvigni ga, odpri mu vrata, / bodi ti sodnik srce!'«¹⁰⁸

106 Dr. R.: »Ravnatelj Anton Dokler šestdesetletnik.« *Jutro* 12 (1931), št. 135 (nedelja, 14. junija), 5.

107 »Anton Dokler – 60 letnik.« *Slovenec* 59 (1931), št. 130a (sobota, 13. junija), 3.

108 Mlakar, »Direktorju Antonu Doklerju v spomin,« 5–6.

Več virov poudarja in izpostavlja, da je bil Dokler globoko veren:

»Dobro znanje klasičnih jezikov pa je g. ravnatelju utrlo tudi pot mimo svetne antične življenjske filozofije do bogatih virov cerkvene liturgije in askeze: rimski misal, zlasti pa Tomaž Kempčan sta njegova dolgoletna spremljevalca. Poleg vedrega temperamenta in zdrave konstitucije je le tudi živo versko prepričanje, ne nazadnje Kempčanove besede o ‚kraljevi poti‘ (II, 12), eden izmed skritih virov tiste zadovoljne vedrosti in prijetne družabnosti, ki g. jubilanta odlikuje.«¹⁰⁹

»Bil je globoko veren. Vsak dan smo ga videli pri mizi Gospodovi. ‚Hojo za Kristusom‘ pa je znal že na pamet, kakor tudi latinsko recitirano mašo. Nikdar ni pokazal razburjenosti, bila ga je sama skrb in dobrota. Da, takih mož, ki bi povsod delili vedrost, zdrav humor, ki bi bili očetovsko naklonjeni svojemu bližnjemu, takih je malo.«¹¹⁰

»Bil je šolnik, ki je vse življenje posvečal izobrazbi in vzgoji slovenske mladine, pri čemer pa ni zanemarjal svoje družine, ki ji je bil moder krščanski vzgojitelj.«¹¹¹

»Anton Dokler je nad vse skrben in ljubeč poglavar svoje številne rodbine in globoko veren mož. V njegovem krščanstvu in katoličanstvu ni niti trohice nestrpnosti in nasilnosti, niti sledu onega valjhunstva, ki je povzročilo nam Slovencem in Slovanom, da, človeštvu sploh, že toliko gorja, najbolj škoduje katolicizmu samemu in tudi jubilantu ne prizanaša [...]«¹¹²

Zelo lepo so o njem pisali tudi pisci nekrologov ob njegovi smrti. Avtor nekrologa v *Slovenskem učitelju* je zapisal:

»Njegova smrt je iznenadila vse, ki so ga poznali in radi imeli. In kdo bi ga ne imel rad? Če o kom lahko rečemo: Ta ni imel sovražnikov, tedaj to lahko trdimo o pokojnem ravnatelju Doklerju. Nad 40 let sem ga poznal in ves ta dolgi čas nisem slišal o njem žal besede! Bil je dobričina, da malo takih! Komur je le mogel, temu je pomagal – škodil pa nobenemu.«¹¹³

109 »Ravnatelj Dokler – 70 letnik«. *Slovenec* 69/19 (1941), št. 137a, 7.

110 »Ljudska knjižnica. † Ravnatelj Anton Dokler.« *Vestnik prosvetne zveze v Ljubljani* 22, št. 11–12 (november–december) (1943): 68.

111 »Spominčice rajnkim članom in prijateljem. Ravnatelj Anton Dokler.« *Slovenski učitelj: glasilo katoliških vzgojiteljev in Slomškove družbe v Ljubljani* 44, št. 10–12 (1943): 123.

112 Dr. R.: »Ravnatelj Anton Dokler šestdesetletnik.« *Jutro* 12 (1931), št. 135 (nedelja, 14. junija), 5.

113 »Spominčice rajnkim članom in prijateljem. Ravnatelj Anton Dokler.« *Slovenski učitelj: glasilo katoliških vzgojiteljev in Slomškove družbe v Ljubljani* 44, št. 10–12 (1943): 123.

V *Vestniku prosvetne zveze v Ljubljani* so posebej pohvalili njegovo knjižničarsko delo:

»Knjiga je bila njegova zvesta tovarišica. Kot profesor, kot šolski ravnatelj in kot vzgojitelj na učiteljskišči je imel pač dovolj prilike spoznati, kaj je dobra knjiga za človeka. Neutrudljivo marljivo in z veliko skrbjo se je posvetil naši knjižnici, katero je čuval in spopolnjeval kot bi gojil in sadil svoj lastni vrt. Prebiral je vse knjige, ki so izšle na domačem trgu, jih ločil od slabih, dobre pa je sprejel v svoj katalog. Kot knjižničar je poznal stalne obiskovalce in že naprej spoznal njihove želje glede čtiva. Bil je knjižničar vzgojitelj. Dobro je vedel, ta in ta knjiga ni za takega in takega čitatelja.«¹¹⁴

V časopisu *Jutro* so izpostavili njegovo vsestransko zanimanje za prosveto:

»Do zadnjega je ravnatelj Dokler kljub telesnim tegobam ohranil svežost duha in se zanimal za vse prosvetne pojave. Posebno je veljalo njegovo zanimanje revijalnemu časopisju, ki ga je prebiral z največjim zanimanjem. Kot šolnik in prosvetni delavec, pa tudi kot človek bo ostal ravnatelj Anton Dokler v najlepšem spominu vsem, ki so ga poznali.«¹¹⁵

Antonu Doklerju so se v zakonu z Ano Windischer rodili štirje sinovi: Marijan je bil rojen 24. marca 1903, Jožef 22. marca 1905, Vladimir 18. marca 1906 in Alfonz 13. julija 1913.¹¹⁶ Doklerjeva soproga je bila potomka stare kranjske družine Schiffrer; Josip Žontar v *Zgodovini mesta Kranja* za njenega prednika Josipa Antona Schiffrerja pl. Schiffersteina omenja, da je bil dvorni kaplan cesarice Eleonore, soproge Leopolda I., infulirani prošt, mestni župnik in dekan v župniji Laa v Avstriji, da je leta 1732 ustanovil kanonikat pri ljubljanski stolnici, da je leta 1733 kupil temporalije mengeške fare za 16 goldinarjev in pred letom 1774 preddvorsko graščino, v oporoki pa je določil, naj se preddvorska graščina proda in naj se denar porabi za dijaške ustanove, ki naj jih uživajo njegovi sorodniki oziroma dijaki iz Kranja.¹¹⁷ Rod Schiffrer (Šifrer) pa sega še dlje v preteklost, v 17. stoletje, do upornika Jerneja (Bartolomeja) Šifrerja (Schif(fr)er) iz Žabnice, ki je bil vodja loških podložnikov v uporok. 1650, ko je freisinški škof Vid Adam povišal obveznosti svojim podložnikom.¹¹⁸ Družina Dokler v svojem družinskem arhivu hrani tudi natančno izdelani rodovni debli; prvo je bilo izdelano leta 1869 v župniji Stara Loka (župnik M. Kožuh; datum: 21. junij

114 »Ljudska knjižnica. † Ravnatelj Anton Dokler.« *Vestnik prosvetne zveze v Ljubljani* 22, št. 11–12 (november–december) (1943), 68.

115 »Ravnatelj Anton Dokler †.« *Jutro* 23 (1943), št. 240 (nedelja, 24. oktobra), 4.

116 ADD, Službenički list, v Ljubljani, 25. marca 1926 (podpisan Anton Dokler; pregledal prosvetni inšpektor dr. Dragotin Lončar), 2.

117 Žontar, *Zgodovina mesta Kranja*, 237.

118 Za natančnejši oris gl. Šifrer, »Jernej Šifrer, njegov rod in robotna pravda loških podložnikov,« 34–46.

1869), drugo, ki kaže povezavo družine Dokler vse do Jerneja Schifrerja, pa v mestni župniji sv. Kancijana in tovarišev v Kranju (kranjski župnik Anton Koblar; datum 2. december 1911).¹¹⁹

Med Doklerjevimi sinovi je bil najbolj znan najstarejši sin Marijan, ki je obiskoval klasično gimnazijo najprej v Kranju in nato v Ljubljani, po maturi pa se je odločil za študij teologije; leta 1927 je iz teologije na univerzi v Innsbrucku tudi doktoriral. Po končani drugi svetovni vojni je postal žrtev povojnih sodnih procesov; 22. januarja 1948 je bil zaprt in 16. aprila 1948 obsojen na 18 let zavora, a so ga po sedmih letih in pol 28. novembra 1955 pomilostili.¹²⁰ Umrl je 17. marca 1984 kot župnik v Motniku; na stara leta je pri njem živela tudi njegova mati, Doklerjeva žena Ana.

Slika 13: Doklerjev najstarejši sin Marijan; vir: ADD

119 ADD, rodovnik iz l. 1869; Rodovnik, ki dokazuje krvno sorodstvo rodbin Schifrer-Dokler (1911).

120 Griesser-Pečar, *Slovenija na zatožni klopi*, 201, 203–209, 212, 333, 771; Pust et al., *Palme mučeništva*, 417.

2. Delo

I. Predavanja (1902)

V času svoje kariere je imel Dokler nedvomno precej javnih predavanj; dokumentirano pa je predavanje iz obdobja, ko je bil zaposlen na gimnaziji v Kranju. Kot dejaven član Slomškove zveze je imel na njenem občnem zboru leta 1902 predavanje z naslovom »Kako voditi čitanje?«, v katerem je predstavil svoj pogled na to, kaj in kako naj berejo mladi. V predstavitvi se je dotaknil vprašanj, kako je treba navajati mladino na branje koristnih knjig, kakšne knjige naj se da mladim v roke in katerih napak se je treba pri tem izogibati. Zagovarjal je stališče, da mora mladinska literatura bralce predvsem vzgajati. Predavanje je bilo v dveh delih objavljeno v *Slovenskem učitelju*.¹²¹

II. Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim (1909)

Doklerjeva učiteljska dejavnost je v polni meri zaživela v obdobju, ko je poučeval na kranjski gimnaziji. Od ustanovitve Društva slovenskih profesorjev leta 1906 je bil njegov član in se je dejavno vključeval v njegovo delo; društvo si je kot eno svojih prvih nalog zadalo pridobitev slovenskih učbenikov in učnih pripomočkov za kar največ predmetov, ki so jih poučevali na srednjih šolah.¹²² To potrjuje tudi poročilo tajnika društva dr. Frana Ilešiča, ki je na drugem občnem zboru 27. decembra 1908 že poročal o dosežkih: do tedaj sta izšla *Slovarček k I. spevu Iliade*, ki ga je pripravil Anton Koritnik, in komentar k 1. knjigi zgodovinskega dela *Od ustanovitve mesta (Ab urbe condita)* rimskega zgodovinarja Livija pod naslovom *Livijev komentar I. del – I. knjiga*, ki ga je izdelal Anton Jeršinovič; ta je že pripravljal tudi komentar k 21. knjigi. Ilešič je v svojem poročilu tudi navedel, da Anton Dokler pripravlja komentar k Ovidiju in da je prevzel tudi pripravo komentarja k Ciceronovim *Govorom proti Katilini*.¹²³

Naslednje leto (1909) je Dokler objavil *Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje*, prvi učni priročnik h kateremu od latinskih pesnikov.¹²⁴ Pri pripravi tega 111 strani obsegajočega priročnega slovarčka, namenjenega dijakom 5. gimnazijskega razreda, v katerem so brali izbrane pesmi rimskega pesnika Ovidija, se je opiral predvsem na štiri avstrijske priročnike: na izbor Ovidijevih

121 Dokler, »Kako voditi čitanje?«, 25–26, 36–39.

122 Za natančnejši oris delovanja Društva slovenskih profesorjev gl. Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 214–223.

123 Ilešič, »Vesti 'Društva slovenskih profesorjev'«, 472–480; Ilešič, »Iz upravnega odbora 'Društva slov. profesorjev'«, 800; Ilešič, »Izvestje 'Društva slov. profesorjev' o poslovnem letu 1908/9«, 473–480.

124 Dokler, *Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje* (1909).

pesmi Heinricha Stephana Sedlmayerja,¹²⁵ na šolski komentar Karla (Carla) Augusta Schwertasska, ki ga je ta napisal posebej za Sedlmayerjev izbor (*Schülerkommentar zu Heinrich Stephan Sedlmayers Ausgewählten Gedichten des P. Ovidius Naso*),¹²⁶ ter na dva priročnika, ki ju je pripravil Joseph Golling: na Gollingov komentar (*Commentar zu P. Ovidii Nasonis carmina selecta*; 1897)¹²⁷ in vokabular k izbranim Ovidijevim pesmim (*Vocabular zu ausgewählten Gedichten Ovids*; 1908).¹²⁸ Dokler je način obravnave v celoti povzel po Gollingovem vokaluarju. Pri delu je uporabljal tudi Stowasserjev latinsko-nemški slovar,¹²⁹ Wolfov (Cigaletov) nemško-slovenski slovar,¹³⁰ Pleteršnikov slovensko-nemški slovar,¹³¹ Maretičev prevod *Metamorfoz*¹³² in Žepić-Divkovičev latinsko-hrvaški slovar.¹³³

Slovarček s kratkim uvodom o Ovidijem življenju in delu prinaša besedje k izbranim 69 odlomkom iz Ovidijevih pesnitev, in sicer 30 iz *Metamorfoz*, pet iz izbranih elegičnih pesmi, 18 iz *Rimskega koledarja (Fastov)*, 12 iz *Žalostink* in štiri iz *Pisem iz Ponta*. Pri izboru je pazil, da je vanj vključil vse odlomke, ki jih je v svojih navodilih priporočalo Ministrstvo za bogočastje in uk, prav tako pa tudi, da vanj ni vključil odlomkov, ki so jih ministrska pravila izrecno odsvetovala. Osnutek slovarja je zelo preprost in pregleden: razložene besede ali besedne zveze si sledijo tako, kot si v pesmih sledijo verzi. Slovarček sta pregledala dr. Josip Debevec in dr. Josip Tominšek,¹³⁴ ki je v *Slovanu* napisal tudi njegovo kratko pohvalno predstavitev.¹³⁵ Drugi, anonimni pisec je napisal kratko predstavitevno notico v *Ljubljanskem zvonu*.¹³⁶

125 Sedlmayer, *Ausgewählte Gedichte des P. Ovidius Naso* (1907). Izbor je med letoma 1884 in 1930 izšel v 20 izdajah v štirih jezikih.

126 Schwertassek, *Schülerkommentar zu Heinrich Stephan Sedlmayers Ausgewählten Gedichten des P. Ovidius Naso* (1893, 1906). Komentar je med letoma 1893 in 1917 izšel v 12 izdajah.

127 Golling, *Commentar zu P. Ovidii Nasonis carmina selecta* (1897²).

128 Golling, *Vocabular zu ausgewählten Gedichten Ovids* (1908).

129 Stowasser, *Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch* (1900²; 1905², 2. natis).

130 Cigale, *Deutsch-slovenisches Wörterbuch* (1860).

131 Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar* (1894 [i. e. 1893]–1895).

132 Maretič, *Publija Ovidija Nazona Metamorfoze* (1907, 1991, 2008).

133 Žepić (Žepić), *Latinsko-hrvatski rječnik za škole* (1881); Divković, *Latinsko-hrvatski riječnik za škole* (1900).

134 Ilešič, »Vesti Društva slovenskih profesorjev«, 474, 800.

135 Tominšek, »Dokler Anton: Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje«, 257: »Nov prispevek k poslovenjenju latinskega pouka na gimnazijah je ta knjiga prof. Doklerja v Kranju. Strokovnjaška temeljitost in vestna točnost odlikujeta to delo, ki bo dijaštvu jako dobrodošla. Morda pa se razveseli tega slovarčka še kak dozorel mož, ki si je ohranil ljubezen do krasnih Ovidijevih pesnitev. Knjiga je urejena prav praktično in tiskana okusno, pregledno.«

136 Anon., »Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje«, 445: »Nov pripomoček za uvedbo slovenščine kot učnega jezika v gornje gimnazije, ki ga z veseljem pozdravljamo! S konsekvntnim in preudarjenim delom se bo končno vendarle doseglo, kar bi se s samim jadikovanjem ne doseglo nikdar. Knjiga bo vsekakor jako dobro ustrezala svojemu namenu.«

III. Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini (1910)

Že v naslednjem šolskem letu (1909/1910) je Dokler uresničil napoved, ki jo je dal Fran Ilešič v svojem poročilu o delovanju Društva slovenskih profesorjev leta 1908, da bo Anton Dokler prevzel tudi pripravo komentarja k Ciceronovim *Govorom proti Katilini*:¹³⁷ v izvestju kranjske gimnazije za šolsko leto 1909/10 je objavil *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*,¹³⁸ ki je še isto leto (1910) izšel tudi v ponatisu kot samostojna publikacija.¹³⁹ Pregledni, 28 strani obsegajoč priročni slovarček, v katerem je avtor zbral osnovno besedišče k vsem štirim Ciceronovim govorom proti Katilini, ni nič posebnega; nastal je po vzoru številnih podobnih nemških slovarčkov, ki so že bili v rabi na avstrijskih gimnazijah v tem obdobju. Dokler ga je začel pripravljati leta 1907 ali 1908 kot pomoč dijakom pri prevajanju omenjenih Ciceronovih govorov, ki so bili navadno del šolske lektire v 6. gimnazijskem razredu. Pri pripravi se je zgledoval po 3. izdaji Šolskega komentarja k Ciceronovim govorom proti Katilini in njegovim tovarišem Hermanna Nohla,¹⁴⁰ ki je izšla leta 1906.¹⁴¹

IV. Grško-slovenski slovar (1915)

a) Pred Doklerjevim slovarjem

Doklerjev najpomembnejši strokovni prispevek k zgodovini slovenske klasične filologije in tudi šolstva na Slovenskem je njegov *Grško-slovenski slovar*, ki je izšel leta 1915. Z njim je tudi najbolj zaslovel in njegovo ime je skozi generacije postalo sinonim za slovar; postal je vrhunec njegovega učiteljskega dela in tudi najpomembnejši učni pripomoček, ki ga je pripravil za slovenske dijake. V zgodovini slovaropisja klasičnih jezikov na Slovenskem so pred Doklerjevim grško-slovenskim slovarjem slovarski dosežki na področju grškega jezika skoraj nični, saj se razen nekaj poskusov resne izdelave grško-slovenskega slovarja ni lotil nihče; zgodovina slovarjev za klasične jezike pred Doklerjem je zgodovina skoraj izključno latinskih slovarjev. Ob tem dejstvu pa je zanimivo, da smo slovar za grščino (tj. Doklerjev slovar) dobili prej kot slovar za latinščino (Fran Bradač, Fran Wiesthaler).

137 Ilešič, »Vesti 'Društva slovenskih profesorjev',« 472–480; Ilešič, 'Iz upravnega odbora »Društva slov. profesorjev',« 800; Ilešič, »Izvestje 'Društva slov. profesorjev' o poslovnem letu 1908/9,« 473–480.

138 Dokler, »Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini,« 3–28.

139 Dokler, *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini* (1910).

140 Nohl, *Schülercommentar zu Ciceros Reden gegen L. Catilina und seine Genossen* (1906³). Komentar je med letoma 1893 in 1920 izšel v 22 izdajah.

141 Za poročila o slovarčku in njegovem nastajanju gl. Ilešič, »Vesti 'Društva slovenskih profesorjev',« 474; Ilešič, »Izvestje 'Društva slov. profesorjev' o poslovnem letu 1908/9,« 475; Ilešič, »Izvestje 'Društva slovenskih profesorjev' za poslovno leto 1909/10,« 568.

Kako voditi čitanje?

(Predaval na občnem zboru „Sloškovne Zveze“ profesor Anton Dokler.)

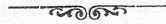
Vam vsem je znana navada gledaliških ravnateljev in mnogih pisateljev, da skušajo vzbuditi pozornost poslušavcev ozir. gledavcev, z lepo donečimi, mnogo ohetajočimi naslovi. Ravnaajo se pač pri tem po znanem Ciceronovem receptu: „Slušatelje bodemo pozorne storili, ako pokažemo, da je to, kar namerjamo povedati, veliko, novo in neverjetno.“ Tako visokoletečih namerjav jaz nimam; vsebina moje razprave ni niti neverjetna, niti nova, niti velika. Ker pa bi izraz „čitanje“ utegnil pri nekaterih vzbuditi napačno pričakovanje, hočem se pomuditi nekoliko pri naslovu teme. Moti se namreč, kdor pričakuje od mene navodilo, kako se naj obravnavajo berila naših čitank, dasi priznavam, da bi si mož, ki bi nam spisal omenjeno metodiko, pridobil velikih zaslug. Jaz se hočem baviti z onim „čitanjem“, ktero označuje Nemeec z besedo „Lecture“. Vem, da slovenski izraz ni točen, a primernejšega nisem našel. Motite se pa tudi, če pričakujete od mene kopico dobrih naukov in nasvetov, kako naj mi sami čitajmo, če hočemo, da bode čitanje za nas vzgojevalno in plodonosno. Ne, moj namen ni, postaviti se na neko vzvišeno stališče vzornega vzgojitelja in izkušnega šolnika. Podati vam hočem samo nekaj misli, nekaj migljajev, do katerih me je dovelo oskrbovanje dijaške knjižnice v Kranju. Pregledujoč in urejujoč to knjižnico sem namreč naletel na marsikatero hibo naših mladinskih knjižnic; pri izposojevanju knjig so nastali marsikateri pomisleki, in opazujoč dijake pri izbiranju knjig sem se večkrat moral vprašati, doseže li knjižnica svoj vzgojevalni namen, ki bi ga moralo doseči po intenciji ustanoviteljev? In večkrat sem moral priznati, da ne. Začel sem premišljevati o vzrokih teh nedostatkov, čital sem to in ono knjigo, razpravljajočo to vprašanje, skušal sem najti neko navodilo za oskrbovanje mladinskih knjižnic, in sad tega svojega iskanja hočem sedaj priobčiti. Novih misli ne bom povedal; razpravljalo se je to vprašanje že večkrat: tako n. pr. pri V. skupščini Zaveze 1893., na II. katoliškem shodu, in tudi naš „Slovenski učitelj“ se je že večkrat dotaknil tega vprašanja. Da sem pa sklenil te misli v celoto zbrati, k temu me je napotila zlasti velika važnost tega vprašanja. Vsi imamo isti smoter, vzgojiti iz mladine dobre ude človeške družbe, vsi iščemo pripomočkov, ki bi nam naj pomagali, ta smoter doseči. Zatorej moramo drug drugega podpirati, in to vzajemno podpiranje naj pospešujejo učiteljski sestanki. Na teh se pogovarjamo poleg drugih predmetov v zlasti o oni točki, ki nas vse združuje: o vzgojeslovju. V tem smislu prosim, tolmačite moje predavanje.

Da je čitanje važen činitelj pri mladinski vzgoji, je vsakemu znano. To so tudi učne oblasti pripoznale z ustanovitvijo mladinskih knjižnic. O koristi čitanja bi mi torej ne bilo treba govoriti: kajti da čitanje izobrazuje okus, plemeniti srce, pomnožuje znanje, obvaruje mladino pohajkovanja, da polaga trden temelj kremenitemu značaju, da razširja obzorje in tako izpopolnjuje šolsko vzgojo in da tudi v formalnem oziru mnogo koristi, ker dobé učenci s čitanjem jezik v svojo oblast in se tako privadijo lepemu slogu, vse to bo vsakdo rad priznal.

Slovarček

k

izbranim Ovidijevim pesmim
Sedlmayerjeve izdaje.

Sestavil

Anton Dokler.

Ljubljana, 1909.

Založila „Katoliška Bukvarna“.

Natisnila „Katoliška Tiskarna“.

Slika 15: Doklerjev *Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje* (1909);
vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

Komentar

k

Ciceronovim govorom proti Katilini.

Sestavil

Anton Dokler.

Slika 16: Doklerjev *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*, naslovna stran (1910);
vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini.

I. govor.

1. quo usque = quam diu, kako dolgo, doklej? tandem, naposled; (v vprašanjih nevolje): vendar abūtor, 3., re, zlorabljam, zanašam se na (abutēre = abutēris) patientia, ae, <i>f.</i>, potrpežljivost, prizanesljivost etiam, tudi, še furor, ōris, <i>m.</i>, besnost, zaslepljenost, strast quem ad finem sinonimno s „quousque“ in „quamdiu“ ēlūdo, 3., rogam se, zasmehujem effrēnātus, 3., (frēno, 1. frēnum), razuzdan iacto, 1., mečem: iacto me baham se, šopirim se praesidium Palatii, posadka na Palaciju, kjer je stala Ciceronova hiša, (I. § 10.) urbis vigiliae, straže po mestu concursum, us, <i>m.</i>, stek(anje), sestanek, zborovanje boni, rodoljubi, pošteni meščanje; ti so privreli k Jupitrovemu svetišču (hic locus), v katerem se je senat posvetoval (senatum habere)	munitissimus, 3., dobro utrjen, za-varovan ora (obrazi, oči) vultusque (pogledi) = hudogledi obrazi pateo, 2., odprt sem, občeznan sem consilium, naklep constringo, 3., strinxi, strictum, zvežem, oviram constrictus teneor, uklenjen, zajet sem scientia, vednost (= ker je vsem znana) proxima nox, zadnja noč, superior, predzadnja immo vero, da celo, še celo 2. publicum consilium, seja državnega sveta (= senata) noto, 1., zaznamujem dēsigno, 1., določujem videor mihi, mislim, menim iam pridem, že zdavnaj satis facio, 3., zadostim, izpolnujem svojo dolžnost do . . . furor ac tela (telum, i, puščica, strela), blazni naklepi pestis, is, <i>f.</i>, kuga, poguba māchinor, 1., kujem, snujem confero in, zvrnem, zvalim kaj na koga

Prvi slovenski učbenik za pouk katerega od klasičnih jezikov v slovenščini je bila *Latinska slovnica za slovensko mladež*, ki je izšla leta 1874 in jo je napisal frančiškan p. Ladislav Hrovat, profesor na novomeški gimnaziji.¹⁴² Pri grščini pa je bil položaj precej slabši: slovenskih učbenikov (slovnice, vadnice, slovarja, komentarjev in izdaj izvirmih besedil) za grščino ni bilo, zato so dijaki uporabljali nemške učbenike in priročnike. Prvi slovenski učbenik za pouk grščine je napisal klasični filolog Anton Klodič, ki je med letoma 1863 in 1867 poučeval na mestni gimnaziji v Trstu, od leta 1867 pa v Gorici; Slovenski matici je ponudil, da napiše grško slovnico, vendar Matičini odborniki niso videli potrebe po njej.¹⁴³ Slovnica je leta 1870 kljub temu izšla, a v italijanščini.¹⁴⁴ V začetku sedemdesetih let je nastala *Grška slovnica* Mateja Voduška, ki je kot profesor deloval na goriški gimnaziji, s katero se je kot odbornik Matice odzval povabilu odseka za izdajanje knjig k dejavnemu pridobivanju slovenskih učnih knjig. Vodušek je rokopis sicer ponudil kranjskemu šolskemu svetu, a ga ta ni odobril; razlog je bilo nepopustljivo vztrajanje šolskih oblasti pri nemščini kot učnem jeziku pri pouku grščine. Slovnica ni izšla; ostala je v rokopisu, ker je Vodušek po dveh letih priprav delo prekinil.¹⁴⁵ Leta 1882 je začel Josip Šuman na Dunaju pisati slovensko *Grško slovnico* in *Grško vadnico*; oba učbenika sta ostala v rokopisu, in čeprav so še leta 1906 omenjali možnost, da bi ju objavili, do izida ni prišlo.¹⁴⁶ Prva dva slovenska učbenika za grščino so slovenski dijaki dobili leta 1908; to sta bila *Grška slovnica* in *Grška vadnica* dr. Josipa Tominška. Pobudo za njun nastanek je dal škof Anton Bonaventura Jeglič, ki si je skupaj s profesorskim zborom šentiviške gimnazije prizadeval, da bi zavod razširili tudi na III. razred ter uvedli slovenščino kot učni jezik tudi pri grščini, s čimer bi ohranili povsem slovenski značaj gimnazije. Ker je za to potreboval slovenske učbenike za grščino, je prosil Tominška, naj čim prej pripravi oba učbenika; ta je slovnico in vadnico pripravil v roku slabega leta in

142 Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 144–148; Hriberšek, *Življenje in delo p. Ladislava Hrovata*, 103–122.

143 Grafenauer, »Klodič vitez Sabladski, Anton (1836–1914)«, Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi276532/#slovenski-biografski-leksikon>; »Sporočilo o 3. občnem zboru slovenske Matice v Ljubljani 7. avgusta 1867.« *Novice gospodarske, obrtniške in narodne* 25 (1867), št. 33 (sreda, 14. avgust), 271; »Sporočilo o VIII. odborovi seji slovenske Matice 3. oktobra 1867.« *Novice gospodarske, obrtniške in narodne* 25 (1867), št. 42 (sreda, 16. oktober), 345; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 132–134.

144 Klodič, *Grammatica greca del prof. Antonio Klodič* (1870).

145 NUK, Ms 676, Vodušek Matej, *Grška slovnica*. V Gorici 15. aprila 1873. Matevž Vodušek, c. k. gimn. profesor; J. P.: »Književni vestnik.« *Vestnik. Znanstvena priloga »Zori«* 1 (1873), št. 5 (15. maja), 80; Čermelj in Gantar: »Vodušek, Matej (1839–1931)«. Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi802230/#slovenski-biografski-leksikon>; Marušič, »Vodušek, Matej,« 247; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 141–143.

146 *Slovenski narod* 15 (1882), št. 265 (sobota, 18. novembra), 4; »Enketa v zadevi slovenskih učnih knjig za srednje šole.« *Slovenski narod* 39 (1906), št. 69 (ponedeljek, 26. marca), 4; *O slovenskem učnem jeziku na srednjih šolah*, 5; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 132–134.

ju v drugi polovici leta 1907 oddal v tisk. Posledica naglice je bila, da je v učbenikih ostalo precej napak, a sta bila leta 1908 oba učbenika aprobirana in že z naslednjim šolskim letom so grščino od 3. do 5. razreda poučevali v slovenščini. Z učbenikoma je Tominšek postavil temelje za pouk grščine v slovenskem jeziku; na gimnazijah na Kranjskem so ju uporabljali do leta 1919.¹⁴⁷

b) Predhodniki

Prvi filolog, za katerega vemo, da je začel pripravljati grško-slovenski slovar, je bil Valentin Kermavner. Delo je začel sredi 80. let 19. stoletja, vendar je iz neznanih razlogov zastalo. Ohranjen je rokopis že obdelanega gradiva; obdelana so gesla od A do ἀνεκτέον, obsega pa 79 lično popisanih foliantov velikega formata, ki dokazujejo, da je ohranjeno rokopisno gradivo ali čistopis slovarja, ki je rezultat Kermavnerjevega lastnega dela, ali – verjetneje – prirejen prevod katerega od standardnih nemških slovarjev, morda pa celo kompilacija več slovarjev. Ali je kdo pripravljal grško-slovenski slovar že pred Kermavnerjem, iz doslej zbranih podatkov ni znano.¹⁴⁸ V obdobje na prelomu iz 19. v 20. stoletje sega tudi bogato, a neobjavljeno ustvarjalno delo Rajka Peruška. S področja klasične filologije je v njegovi obsežni rokopisni zapuščini najzanimivejši *Grški besednjak*. Gre za že izdelan in povsem uporaben šolski slovar, ohranjen v štirih manjših zvezkih na 772 straneh, ki je verjetno prevod ali priredba katerega od nemških šolskih slovarjev; avtor vira in tudi letnice nastanka ne navaja. Slovar je ostal v rokopisu.¹⁴⁹

Ker grško-slovenskega slovarja ni bilo na voljo, so slovenski dijaki uporabljali nemške slovarje; na seznamih uporabljenih slovarjev, ki jih navajajo izvestja slovenskih gimnazij, najdemo naslednje: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch* Georgea Autenrietha in Gustava Eduarda Benselerja, *Griechisch-deutsches Schul- und Handwörterbuch* Wilhelma Gemolla, *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch* Hermanna Mengeja, *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch* Karla Schenkla, *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch* Gustava Eduarda Benselerja in Karla Schenkla ter še nekaj drugih. Vsi naštetih slovarji so izšli v vsaj šestih ali več izdajah. Poleg naštetih je bila dijakom na voljo cela vrsta specializiranih priročnih slovarjev k posameznim grškim piscem ali izborom. Ker ni bilo mogoče pričakovati, da bodo v kratkem dobili šolski slovar, ki bi

147 Tominšek, *Grška slovnica* (1908); Tominšek, *Grška vadnica* (1908); Wester, »Dr. Jos. Tominškove grške učne knjige v slovenskem jeziku«, 570–571; Zapuščina Josipa Tominška; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 190–192; Hriberšek, »Filološko delo dr. Josipa Tominška«, 265–269.

148 NUK, Ms 1399, Valentin Kermavner, Zapuščina, I. 3. Gradivo za grški slovar; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 158.

149 NUK, Ms 1415, Rajko Perušek: Zapuščina, I. 4. Primerjalno leksikološko gradivo; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 176–177.

omogočil pouk grščine v slovenskem učnem jeziku, so slovenski profesorji grščine segli po začasnem premostitvenem ukrepu: začeli so izdajati priročne slovarčke k piscem, ki so jih brali v 5., 6., 7. in 8. gimnazijskem razredu. Tako je med letoma 1908 in 1913 nastalo 10 priročnih slovarčkov: šest k *Iliadi* (Anton Koritnik), po eden k *Odiseji* (Andrej Prebil), h Ksenofontu (Josip Tomišek), k Herodotu (Franc Jerovšek) in k Demostenu (Josip Pipenbacher). Vse je Dokler uporabljal tudi pri pripravi slovarja.

c) Začetki

Pobuda za pripravo grško-slovenskega slovarja je vzniknila leta 1908 v krogu članov Društva slovenskih profesorjev. Društvo je pobudo posredovalo kranjskemu deželnemu šolskemu odboru, ki je sestavljavcem slovarja obljubil denarno nagrado. Slovar naj bi vključeval besedišče *Nove zaveze* in tistih grških piscev, ki so jih dijaki na gimnazijah brali kot del redne šolske lektire pri pouku grščine. Člani filološkega odseka Društva slovenskih profesorjev so menili, da bi zadostoval slovar v obsegu Gemollovega ali Mengejevega slovarja. Prav filološki odsek Društva slovenskih profesorjev je na svojih sejah 25. januarja in 25. februarja 1909 sprejel sklep o začetku priprave grško-slovenskega slovarja. Po ocenah in napovedih naj bi bilo delo končano do konca leta 1910, vendar pa se je projekt zavlekel; pojavile so se težave z zagotavljanjem finančnih sredstev za tisk in izdajo.¹⁵⁰

č) Sodelavci

Za delo pri slovarju so se prijaviли Anton Dokler, Anton Detela, dr. Josip Debevec, Josip Malnar in Anton Sušnik, vsi profesorji na kranjski gimnaziji; Društvo slovenskih profesorjev je na občnem zboru 28. decembra 1909 sprejelo njihovo prijavo. Vendar pa se je ekipa sodelavcev precej spremenila, saj so vsi profesorji kranjske gimnazije razen Doklerja od projekta odstopili, mecenstvo nad njim pa je prevzel Knezoškofijski zavod sv. Stanislava v Šentvidu, zato sta se Doklerju pridružila dr. Anton Breznik in dr. Franc (Frančišek) Jerè.

Anton Breznik, rojen 26. junija 1881 v Ihanu, je po klasični gimnaziji (1894–1902) leta 1902 stopil v bogoslovje in najprej študiral teologijo (1902–1906). Leta 1907 ga je škof Bonaventura Jeglič poslal v Gradec na študij slovenščine, latinščine in grščine; tu je leta 1910 doktoriral iz slavistike (disertacija *Naglasni tipi*

150 Ilešič, »Vesti ‚Društva slovenskih profesorjev‘,« 473–474; Ilešič, »Iz upravnega odbora ‚Društva slov. profesorjev‘,« 800; Ilešič, »Izvestje ‚Društva slov. profesorjev‘ o poslovnem letu 1908/9,« 475; Ilešič, »Izvestje ‚Društva slovenskih profesorjev‘ za poslovno leto 1909/10,« 568; Ilešič, »Tajnikovo poročilo o delovanju ‚Društva slov. profesorjev‘ 1910/1911,« 484; Ilešič, »Tajnikovo poročilo o poslovnem letu 1911./12. na glavni skupščini dne 28. dec. 1912,« 553; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 210–214; Hriberšek, »Nastajanje šolskega grško-slovenskega slovarja,« 5–18.

slovenskega glagola) in leta 1911 opravil učiteljski izpit. Od jeseni 1910 je deloval na šentviški škofijski gimnaziji kot suplent, od diplome leta 1911 kot profesor slovenščine v vseh razredih, kot profesor latinščine in grščine pa v nižjih razredih gimnazije. Od leta 1937 do svoje smrti je bil Breznik tudi ravnatelj Škofijske klasične gimnazije. Med vojno je živel v Ljubljani v Marijanišču do leta 1944, ko se je med zdravniškimi preiskavami močno prehladil in je za posledicami pljučnice 26. marca umrl. Zapustil je raznolik opus; napisal je samo dve knjigi, a obe zelo odmevni: *Slovensko slovnico* (1912, 1916, 1921, 1924, 1934), s katero je vplival na vse poznejše slovenske slovniciarje vse do danes (Bajec, Kolarič, Rupel, Šolar, Toporišič), in *Slovenski pravopis* (1920, 1935; druga izdaja skupaj s Franom Ramovšem). Večino njegovega opusa tvorijo razprave (skupaj 30) s področja zgodovine slovenskega jezika in sloga, slovenskega slovaropisja, jezikovne zgradbe itd., ter jezikovne ocene in kritike. Zaradi svoje vsestranskosti je bil prava izbira za sodelovanje pri Doklerjevem grško-slovenskem slovarju, in sicer je obdelal etimologije.¹⁵¹

Franc (Frančišek) Jerè je bil rojen 2. oktobra 1881 na Pancah pri Lipoglavu. Po končani ljudski šoli se je vpisal na klasično gimnazijo in bil v tretjem razredu gimnazije sprejet v Alojzijevišče. Maturó je opravil z odliko, nato pa se je v Ljubljani vpisal na teološko fakulteto, ki jo je končal leta 1906. Leta 1907 ga je škof Jeglič poslal na Dunaj, kjer je med letoma 1907 in 1910 študiral klasično filologijo; leta 1910 je doktoriral (disertacija *Iz katerih virov je Platon povzel svoj nauk o nesmrtnosti duše in o njeni usodi po smrti*) in leta 1913 opravil učiteljski izpit. Po vrnitvi je do leta 1941 poučeval oba klasična jezika na Škofijski gimnaziji v Ljubljani, bil nekaj časa celo ravnatelj škofovih zavodov, predavatelj za svetopisemsko grščino in svétnik ljubljanskega škofa. Umrl je 25. junija 1985 v Ljubljani, kjer je pokopan na Žalah. Jereta poznamo kot duhovnika, šolnika, prevajalca in odličnega grecista; kot tak je bil dragocen sodelavec pri pripravi grškega slovarja.¹⁵²

151 O Breznikovem študiju, življenju in delu gl. Uredništvo, »Breznik, Anton (1881–1944).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi149445/#slovenski-biografski-leksikon>; Dobrovoljc, »Breznik, Anton (1881–1944).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2018. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi149445/#novi-slovenski-biografski-leksikon>; Šivic-Dular, »Die slowenischen Studenten der Slawistik an der Universität Graz,« 101–105.

152 O Jeretovem življenju, študiju in delu gl. Hriberšek, »Slovenski doktorji klasične filologije, promovirani na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918,« 39–42; Hriberšek, *Slovenski doktorji klasične filologije na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918*, 182–201, 344–346.

Slika 18: Dr. Anton Breznik; vir: Šlebinger, ASK

Slika 19: Franc Jerè leta 1907 ob vpisu na univerzo (slika iz indeksa); vir: SI NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121

d) Viri

Dokler je v svojem *Predgovoru* natančno predstavil avtorje, katerih besedje je zajeto v slovar, ter vire, na katere se je pri delu opiral. Vključil je besedje tistih piscev in njihovih (celotnih ali izbranih) del, ki so jih – v različnih izborih – obravnavali pri pouku grščine od 5. do 8. gimnazijskega razreda, v katerih so kot del redne lektire brali izvorna grška dela. Pri izboru se je držal navodil gimnazijskega učnega načrta iz leta 1909, ki je v sicer »železni repertoar« grške lektire vnesel največ novosti, razširil je nabor piscev, učiteljskim zborom in dijakom pa je dal tudi možnost, da si lahko glede na osebne interese in želje izberejo pisce ali delo po svoji izbiri. Viri za besedje, zbrano v slovarju, so bili:

1. izbrani avtorji in njihova dela: Homer (*Iliada*, *Odiseja*), Sofokles (*Ajant*, *Kralj Ojdip*, *Ojdip na Kolonu*, *Antigona*, *Filoktet*, *Elektra*, *Trahinke*), Evripid (*Ifigenija med Tavrijci*, *Hipolit*, *Medeja*, *Bakhe*), Herodot (*Zgodbe*), Tukidid (*Peloponeška vojna*), Ksenofont (*Anabaza*, *Grška zgodovina*, *Kirova vzgoja*, *Spomini na Sokrata*), Platon (*Apologija*, *Kriton*, *Fajdon*, *Evtifron*, *Gorgija*, *Protagora*, *Fajdros*, *Lahet*, *Simpozij*), Demosten (politični govori, tj. *Filipike* in *Olintski govori*, *Govor o vencu*); Arijan (*Anabaza*), Plutarh (izbrani življenjepisi: *Aristid*, *Perikles*, *Cezar*, *Aleksander*); SP Nove zaveze;¹⁵³
2. besedje najpogosteje uporabljanih izborov grških tekstov (Huemer, *Chrestomathie aus Platon nebst Proben aus Aristoteles*; Schneider, *Lesebuch aus Platon und Aristoteles*; Haupt, *Hellas. Griechisches Lesebuch*; Biese, *Griechische Lyriker in Auswahl*);
3. splošni grški slovarji (Passow-Rost, *Handwörterbuch der griechischen Sprache*; Pape, *Griechisch-deutsches Handwörterbuch*; Žepič-Krključ, *Grčko-hrvatski rječnik*);
4. specializirani slovarji za posamezne avtorje:
 - a) za Sofokla (Dindorf, *Lexicon Sophocleum*);
 - b) za Homerja (Bechtel, *Lexilogus zu Homer*; Capelle-Seiler, *Vollständiges Wörterbuch über die Gedichte des Homeros und der Homeriden*; Autenrieth, *Wörterbuch zu den Homerischen Gedichten*; Harder, *Schulwörterbuch zu Homers Ilias und Odyssee*; Scheindler, *Wörterverzeichnis zu Homeri Iliadis I–IV (A–D)*);
 - c) za Ksenofonta (Sauppe, *Lexilogus Xenophonteus sive index Xenophontis grammaticus*; Gemoll, *Schulwörterbuch zu Xenophons Anabasis, Hellenika und Memorabilien*);
 - č) za Sveto pismo Nove zaveze (Schmoller, Ταμειὸν τῆς καινῆς διαθήκης

153 Pri delu z izvirmiki je uporabljal kritične izdaje, ki sta jih izdajali dve uveljavljeni založbi: nemška Teubner (Bibliotheca Teubneriana) in avstrijska Hölder-Pichler-Tempsky.

ἐγγχειρῶδον sive concordantiae omnium vocum Novi Testamenti Graeci in angustum deductae);

5. šolski grški slovarji (Schenkl, *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*; Bense-ler-Schenkl, *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*; Menge, *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*; Bense-ler, *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*);
6. že obstoječi slovenski slovarčki avtorjev:
 - a) Antona Koritnika (k *Iliadi: Slovarček k I. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1907/1908, 3–18; *Slovarček k II. in III. spevu Iliade*. Izvestje ško-fijske gimnazije 1908/09, 3–21; *Slovarček k I., II. in III. spevu Iliade*. Pona-tisk iz izvestij škofijske gimnazije. V Ljubljani 1909; *Slovarček k IV., VI., XVI. in XVIII. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1909/10, 3–25; *Slo-varček k XXII. in XXIV. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1912/13, 3–16; *Slovarček k IV., VI., XVI., XVIII., XXII. in XXIV. spevu Iliade*. Št. Vid nad Ljubljano 1913;
 - b) Andreja Prebila (k *Odiseji: Slovarček k I., V., VI., VII., VIII. in IX. spevu Odiseje*. V Ljubljani 1912);
 - c) Josipa Pipenbacherja (k Demostenu: *Slovarček k I. in III. olinskemu ter III. filipskemu Demostenovemu (po Wotkejevi izdaji)*. Ljubljana 1911);
 - č) Josipa Tominška (h Ksenofontu: *Ksenofontov slovar (k dr. Karla Prinza »Izboru iz Ksenofonta« s 26 podobami)*. Dunaj 1909);
 - d) Franca Jerovška (k Herodotu: *Besede in rekla, namenjena učencem, ki se pripravljajo na čitanje sedme knjige Herodotovih zgodopisnih raziska-vanj. (ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΒΔΟΜΗ ἘΠΙΓΡΑΦΟΜΗΝΕ ΠΟΛΥΜΝΙΑ)*. V Ljubljani 1911);
7. slovenski prevodi grških avtorjev: *Ajant*. (Žaloigra, ki jo je spisal Sofokles; poslo-venil M[atija]. Kr[áčmanov]. [Matija Valjavec]) *Glasnik slovenski* 4 (1861), zv. 7, 83, 89, 94–95, 103–104, 115–116; *Sofoklov Ajant*. Žaloigra, ki jo je iz grščine poslovenil Kračmanov Matija [Valjavec]. V Celovcu 1863; *Sofoklejev Edip na Kolonu*. Životopis Sofoklejev in uvod napisal, dramo prevel in opomnje dodal R[ajko]. Perušek. V Novem Mestu 1892; *Platonov Kriton in Apologija*. Iz grščine poslovenil Ivan Božič. V Celovcu 1862; *Ksenofontovih spominov na Sokrata čve-tere bukve. (Memorabilia)*. Poslovenil Ladislav Hrovat. V Celovcu 1862; *Home-rove Odiseje I. spev*. Poslovenil M[atija]. Valjavec. *Slovenski glasnik* 1854, 54–58; *Navsikaja*. (Odlomek iz Odiseje; poslovenil J. Šuman). *Slovenski glasnik* 8 (1865), zv. 11, 257–264 (verzi 1–331); *Kraljična Navsikaja*. Šesti spev Homerove *Odiseje* poslovenjen i poklonjen gospodični Reziki Zabukošekovi. Celovec 1865; *Odiseje IX. spev*. (Kermavner, V[alentin].) Izvestje celjske gimnazije 1870, 19–33; *Odiseje I. spev*. (Kermavner, V[alentin].) Izvestje celjske gimnazije 1871, 17–28.

Nenavadno je, da Dokler kot vir omenja samo prevode *Odiseje*, ne pa tudi prevode iz *Iliade*, ki jih je bilo več kot prevodov iz *Odiseje*: *I. bukve iz Iliade*. Poslovenil iz gerškog Jan[ez]. Terdina. Kuga–Jeza. *Slovenska bčela* 1852, 14–15, 21–23, 35–36, 45–46, 61–62, 69–70, 84–86, 92–94, 110–112; *Devetnajste bukve Homerove Iliade*. (Koseski) *Novice* 10 (1852), 273–274, 277, 281, 289–293; *Iliade XVI. spev*. (Ljubič, J.) *Novice* 1960, št. 36 (5. september), 386, in št. 46 (14. november), 369–370; *Ahilejev škit*. (Hom. Iliad. XVIII. 468–590 (J. Ljubič) *Glasnik slovenski* 4 (1861), zv. 7, 49–50; *Teihoskopija. Iz Ilijada III, 121–144*. Poslovenil J. Ljubič. *Nanos* 1862, 119–125; *Ilijade VI. spev*. (Poslovenil Fr. Celestin). *Slovenski glasnik* 10 (1867), 97–99, 113–115, 129–130, 145–146, 161–164; M. Otoški [Francišek Marešič]: *Odlomek I. speva Ilijade*. *Slovenska lipa* 1868/1869, list 4–7, 9–10; Svetina, J.: *Odlomek iz Ilijade 16. bukev. Domače vaje* 1868/1869, 271–273 (verz 1–47); *Razne dela pesniške in igrokazne Jovana Vesel Koseskega*. V Ljubljani 1870, 222–302 (1., 3., 5., 12., 14., 19. spev *Iliade*).

e) Rezultati

Leta 1913 je bil rokopis grškega slovarja pripravljen; ko je bilo slovarsko gradivo oddano, se je Odbor Društva slovenskih profesorjev obrnil na deželni odbor, da bi pri Ministrstvu za bogočastje in uk izposloval potrebna materialna sredstva iz sredstev za izdajanje znanstvenih del, v prošnjo za sofinanciranje pa ga je vključila tudi Slovenska matica skupaj z Wiesthalerjevim latinsko-slovenskim slovarjem, ki je bil takrat še v pripravi.¹⁵⁴

Vsi trije sodelavci, Dokler, Breznik in Jerè, so prispevali tudi uvodna besedila k slovarju. Anton Dokler je napisal kratek informativni »Predgovor«, v katerem je predstavil obseg slovarskega gradiva, uporabljene vire in sodelavce ter dal nekaj osnovnih pojasnil.

Drugo besedilo z naslovom »Etimologija« je napisal Anton Breznik, v njem pa je podal nekaj osnovnih pojasnil glede etimologij, vključenih v slovar, ter primerjalne sezname glasovnih sprememb od indoevropsčine do jezikov, ki so vključeni v etimološko obravnavo. Prav Breznikove etimološke razlage več kot 2000 besed v slovarju s številnimi primerjavami ter predstavljenimi paralelami in etimološkimi ustreznicami v drugih jezikih dajejo Doklerjevemu slovarju posebno vrednost. Pri obravnavi je uporabljal najboljše sočasne etimološke slovarje: Boisacq, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque* (1907); Walde, *Lateinisches etymologisches Wörterbuch* (1910); Berneker, *Slavisches etymologisches Wörterbuch* (1908); Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* (1910). Obravnavo etimologij in poglavij s področja primerjalnega jezikoslovja so učni načrti za avstrijske gimnazije

¹⁵⁴ Gl. tudi NUK, Ms 1207, Vrhovnik Ivan, Zapuščina, IV. Gradivo, IV. 3. Literarnozgodovinsko in biografsko gradivo, Doklerjev Grško-slovenski slovar (1+2 prilogi: korespondenca iz leta 1913 o financiranju izdaje).

praviloma sicer odsvetovali, saj naj bi bile prezahtevne za gimnazijski nivo pouka. Redki so šolski slovarji, ki vključujejo etimološke razlage besed, če pa jih, so praviloma zelo kratke; v nobenem šolskem slovarju za grški jezik etimologije niso tako natančno obdelane kot v Doklerjevem. Uporabnika včasih presenetni Breznikova izbira gesel, ki jih dopolni z etimološko razlago, saj gre pogosto za redke in nenavadne besede, večinoma pa je izbiral tiste besede, ki imajo etimološko sorodne besede tudi v slovenščini. S tem je želel dati prav poseben poudarek in pomen slovenskemu jeziku, še zlasti ob dejstvu, da v času, ko je slovar izšel, avstrijska oblast še vedno ni dovoljevala pouka grščine v slovenskem jeziku, ampak je bila učni jezik nemščina, in to kljub temu da so bili zanj na voljo vsi ustrezni učni pripomočki razen slovarja.

Tretje spremno besedilo z naslovom »Lastna imena« je napisal Franc Jerè. V njem je obsežno in podkrepjeno s številnimi primeri predstavil pravila za slovenjenje grških lastnih imen in imen prebivalcev; pri tem je izhajal deloma iz ustaljene rabe, deloma iz dejstva, da je raba nihala in da so različni prevajalci imena različno slovenili. Prav zato je skušal pravila poenotiti, kolikor bi to le bilo mogoče. Zanimivo pa je, da imena, ki so vključena v slovar, niso poslovenjena; Jerè je uporabniku ponudil samo pravila, medtem ko mu je povsem prepustil končno rešitev glede slovenjenja.

Četrto spremno besedilo so v slovarju uporabljene kratice: kratice piscev in njihovih del ter posebne kratice, ki vključujejo okrajšane slovnične termine, kratice jezikov in nekatere posebne kratice.

Na koncu slovarja so tri strani dopolnil z naslovom »Dostavki in popravki«. Tu je Dokler zbral popravke napak, ki so se prikradle v slovarsko besedilo (večinoma gre za popravke dolžin in naglasov), minimalna dopolnila, s katerimi je želel natančneje pojasniti posamezna gesla, in na novo dodana gesla, ki večinoma izvirajo iz Platonovega dialoga *Fajdros* in jih je avtor dodajal slovarju v času, ko so stavci slovar postavljali za tisk.

Slovar, ki sta ga odlikovali tudi zelo lepa grafična podoba (lepe in pregledne črke) in lepa zunanost, je v celoti pregledal dr. Franc Jerè, korekture pa so naredili dr. Jože Debevec, Anton Koritnik, Jožef Prešeren in Jakob Tršan. Izid sta gmotno podprla slovenska Cerkev (škof Anton Bonaventura Jeglič, duhovniki in Katoliško tiskovno društvo) ter – sicer s skromnim prispevkom, pa vendar – tudi Ministrstvo za bogočastje in uk. Založnik je bil Zavod sv. Stanislava v Šentvidu s podporo Katoliškega tiskovnega društva; slovar je še isto leto šel v tisk. Iz Doklerjevega predgovora lahko sklepamo, da je bil natisnjen po aprilu 1915.

Z izidom slovarja leta 1915, ki je sovpadel s prvim letom prve svetovne vojne, je bilo zaključeno sedemletno delo. Ob tem ne bo odveč opozoriti tudi na to, da je Doklerjev slovar prvi večji slovenski slovar, ki je bil rezultat timskega dela; drugi slovarski projekti so bili običajno avtorsko delo enega samega človeka. Porazdelitev nalog je omogočila, da je bil končan še pred začetkom vojne in je lahko kljub težkim vojnim razmeram izšel v celoti kljub velikemu obsegu (848 strani).

GRŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

S SODELOVANJEM

DR. A. BREZNIKA IN DR. FR. JERÉTA

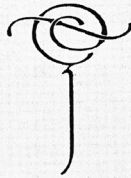
PROFESORJEV

KNEZOŠKOFIJSKE GIMNAZIJE V ŠT. VIDU

SESTAVIL

ANTON DOKLER

PROFESOR C. KR. I. DRŽAVNE GIMNAZIJE V LJUBLJANI.

LJUBLJANA, 1915.

ZALOŽIL KNEZOŠKOFIJSKI ZAVOD SV. STANISLAVA
V ŠT. VIDU NAD LJUBLJANO.

NATISNILA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI.

Slika 20: Naslovnica Doklerjevega *Grško-slovenskega slovarja* (1915);
vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

f) Odzivi

Ker je bila prva svetovna vojna v polnem razmahu, je bil izid slovarja precej neopazen dogodek in tudi odzivov nanj ni bilo veliko.

Leta 1915 je v reviji *Čas* izšla kratka notica o izidu slovarja: »Za pouk grščine v slovenskem jeziku po naših gimnazijah doslej nismo imeli slovarja, zato je šolska oblast delala vedno težave. Te ovire poslej ne bo več. Slovar, in sicer izboren slovar imamo: skrbno sestavljen, etimološko obogaten, jezikovno lep, krasno tiskan; lahko smo ga veseli in zavod sv. Stanislava je lahko ponosen nanj. Ker je privzeto v slovar tudi besedje N. Z., bo slovar dobro služil tudi pri študiju sv. pisma.«¹⁵⁵

Leto pozneje (1916) je Janez (Ivan) Samsa v reviji *Dom in svet* objavil obsežnejšo predstavitev slovarja: »Slovenski besednjak v obsegu 848 strani je tako redka prikazen, kakor cvetje bajne aloe, ki se pojavi menda vsakih sto let ... V dobi, ko se tej preklicani grščini napoveduje vedno nova ofenziva in ko se ji prerokuje brezčasna smrt in splošna pozabljenost! Toda tu je; ne daleč od strelskih jarkov, skoro med granatami je zagledal luč sveta ...«. V nadaljevanju je podal splošen opis slovarja, vire, ki so jih sestavljavci uporabljali pri delu, uporabljene prevode grških del (in težave, ki jih je pomenilo dejstvo, da za vsa dela, katerih besedišče je zbrano v slovarju, ni slovenskih prevodov), uporabljene posebne (priročne) slovarčke, etimologije in njihov pomen, vire za primerjavo etimologij in nekaj primerjav, dodal pa je tudi nekaj težjih primerov slovarskih gesel in njihovih razlag. Posebej je izpostavil Jeretov prispevek o lastnih imenih ter odlike slovarja, med katerimi je pohvalil tudi zunanjo in grafično podobo slovarja, ki je, če jo primerjamo s sočasnimi tujejezičnimi slovarji, zelo pregledna in vizualno privlačna. Samsa je svojo oceno zaključil z besedami: »In tako ne bo nobene tudi zaželene ovire več, da bi se grščina ne mogla tudi v višji gimnaziji poučevati v materinščini. Kaj pa latinski slovar? Videant consules!«¹⁵⁶ Samsa je še znatno razširjeno oceno slovarja leta 1918 objavil tudi v *Reviji za avstrijske gimnazije* (*Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien*).¹⁵⁷

Izid slovarja je bil zelo pomemben za pouk grščine, saj je bilo mogoče pričakovati, da bo z njim izpolnjen osnovni pogoj, ki ga je avstrijska šolska oblast postavila glede uvedbe slovenskega učnega jezika pri grščini, namreč da slovenski šolniki napišejo slovar. A togi birokratski aparat avstrijskega šolstva je mlel počasi; šele leta 1918, tik pred razsulom avstro-ogrske monarhije, je bil izdan še zadnji odlok glede pouka klasičnih jezikov: Ministrstvo za bogočastje in uk je s posebnim ukazom 23. avgusta 1918 odredilo, naj bo tudi pri grščini od 5. razreda naprej učni jezik slovenščina.¹⁵⁸

155 –anon.–: »Grško-slovenski slovar.« *Čas* 9 (1915), 296.

156 Samsa, »Grško-slovenski slovar,« 20–24.

157 Samsa, »Grško-slovenski slovar: Griechisch-slowenisches Wörterbuch,« 419–427.

158 Wester, »Preosnova zavoda v realno gimnazijo,« 3–5.

Od izida dalje je bil Doklerjev slovar standardni učni pripomoček pri pouku grščine na gimnazijah do leta 1958, ko so bile klasične gimnazije ukinjene, od ustanovitve ljubljanske univerze naprej pa tudi dragoceno študijsko pomagalo.

g) 1999

Sredi devetdesetih let so bile v Sloveniji znova obujene klasične gimnazije (npr. Škofijska klasična gimnazija Šentvid) ali uvedene klasične paralelke (Gimnazija Poljane, 1. gimnazija Maribor itd.), na nekaterih šolah so v šolski predmetnik ponovno uvedli pouk grščine. Decembra 1995 je akad. red. prof. dr. Kajetan Gantar v prispevku v *Raziskovalcu* spomnil na 80. obletnico izida Doklerjevega slovarja.¹⁵⁹ Spregovoril je o pomenu slovarja za filologijo in slovensko kulturo, o njegovem nastajanju kot skupinskega projekta, vrednosti in pomenu Breznikovih etimoloških razlag, o slovarju kot kulturni dediščini in njegovem vplivu na humanistično izobrazbo, o njeni vlogi pri razvoju slovenske nacionalne kulture, o pomenu slovarja za izobraževanje vrste slovenskih intelektualcev in za prevajanje del grške književnosti (Homer, Heziod, Aristotel, Lukijan, Ezop, Herodot, Tukidid, Ksenofont idr.), o razmerah v šolstvu v času Avstrije med obema vojnama in po 2. svetovni vojni, pa tudi o prikrajšanosti humanistike, ki jo pisec ocenjuje skozi prizmo usode grščine, ki je z ukinitvijo klasičnih gimnazij povsem izginila iz predmetnikov slovenskih šol (razen na Škofijski klasični gimnaziji v Šentvidu). Opozoril je tudi na zastarelost etimologij v slovarju, na pomembnost številnih novih spoznanj na področju grščine (npr. dešifriranje linearne pisave B), s čimer so postavljene pod vprašaj tudi številne razlage mitoloških, zgodovinskih, geografskih pojmov, opisi predmetov (orožje, orodje, vozila), mere in uteži idr., in na nujnost posodobitve slovenskega besedja.

Zaradi ponovne oživitve pouka grščine na gimnazijah pa tudi zaradi vse večjega zanimanja za študij klasičnih jezikov ter študij primerjalnega in splošnega jezikoslovja (grščina je bila obvezni del teh študijskih programov), je postal slovar še težje dostopen, zato se je Cankarjeva založba leta 1998 odločila za njegov ponatis. Odločitev je bila sprejeta zelo hitro, hitra pa je bila tudi izvedba, kajti slovar je bil leta 1999 za potrebe ponovno uveljavljenega pouka grščine na nekaterih slovenskih srednjih šolah ter za potrebe tečajev in študija na univerzi ponatisnjen v nespremenjeni izvorni obliki, torej z nespremenjeno vsebino, izvirnimi pisavami in enako razporeditvijo gradiva. Predgovor k fotomehničnemu ponatisu je napisala zasl. prof. dr. Erika Mihevc Gabrovec, dolgoletna predavateljica za latinski in grški jezik na Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V njem je opozorila na pomen, ki ga je imel Doklerjev slovar pri pouku grškega jezika, saj so ga desetletja s pridom uporabljale generacije dijakov, študentov pa tudi strokovnjakov z različnih področij,

159 Gantar, »Ob 80-letnici Doklerjevega Grško-slovenskega slovarja«.

ter na dejstvo, da ga je bilo v preteklosti mogoče kupiti samo v antikvariatih ali v zamejstvu v Trstu, kjer so ga ponatisnili za potrebe pouka. Slovar je ocenila kot še vedno povsem uporaben učni in študijski pripomoček, a vendarle ponatisnjen z vsemi pomanjkljivostmi, ki so se pokazale pri dobrih 80 let starem slovarju. S prepričanjem, da bodo uporabniki glede na razmere to dobrohotno upoštevali, je opozorila tudi na nova odkritja na področju zgodovine grškega jezika, zlasti na dešifriranje linearne pisave B, s katerim se je naše védenje o grškem jeziku pomaknilo še za dobrega pol tisočletja nazaj v preteklost, ter na pomen teh odkritij za razvoj etimološke stroke. Opozorila je tudi, da bi bilo treba posodobiti slovenščino, poskrbeti za slovenjenje imen po novih pravilih in za sklanjanje grških imen. Ponatis Cankarjeve založbe je za slabo desetletje pokrtil potrebe po tem priročniku.

h) 2008–2012

V letih 2007/2008 so tudi izvodi ponatisnjenega slovarja začeli pohajati. Leta 2008 je nekdanji sodelavec Filozofskega inštituta ZRC SAZU dr. Gorazd Korošec dal pobudo za pripravo digitalne verzije slovarja; dve leti prej se je na lastno pobudo lotil njegove digitalizacije in jo tudi končal, nato pa je digitalizirano verzijo predstavil Založbi ZRC in članom Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter predlagal, da bi jo izdali na zgoščenki. Tedanji vodja Založbe ZRC dr. Vojislav Likar je menil, da je projekt zaradi majhnosti slovenskega trga komercialno nezanimiv, po posvetu s člani Oddelka za klasično filologijo ter Katjo Pavlič z Zavoda za šolstvo RS pa je predlagal, da bi slovar izdali kot prosto, javno dostopno elektronsko publikacijo na portalu Založbe ZRC, s čimer bi slovar postal javna kulturna dobrina, dostopna vsem, tako študentom in strokovni javnosti kot tudi vsem, ki jih zanima stara grščina. S to pobudo se je dr. Likar 20. novembra 2008 obrnil na štiri institucije: Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani, SAZU, ZRC in Zavod za šolstvo RS, vse pa so projekt podprle tako moralno kot tudi finančno. Založba ZRC je prevzela organizacijo in realizacijo projekta do njegove objave na spletnem portalu Založbe ZRC ter se zavezala za ureditev in odkup materialnih pravic za slovar, pokrila je neposredne stroške računalniških postopkov, potrebnih za objavo digitaliziranega slovarja v javno dostopni spletni obliki, ter poskrbela za enotno naslovno spletno stran. V drugi polovici leta 2009 in v prvi polovici leta 2010 je podjetje Amebis pripravilo slovarsko gradivo za objavo na spletu, ki je bila izvedena v drugi polovici leta 2010. Spletna verzija je imela precej pomanjkljivosti; pojavljale so se težave s vmesnikom v okolju ASPplus, pri iskanju so nastopale težave z diakritičnimi znaki, težave pa so bile tudi z geselskimi podiztočnicami in fonti; spletna verzija je neprimerno bolj delovala kot slovensko-grški slovar, ker iskalnik ni dobro zaznaval grških črk, predvsem ne tistih z naglasi, ob vpisu slovenske besede pa je takoj ponudil vsa grška gesla, v katerih se je beseda nahajala. Pomanjkljivost spletne verzije pa je

bila poleg tipkarskih napak tudi ta, da je slovensko besedje ostalo takšno, kakršno je bilo v izvirnem Doklerju, torej kot pred sto leti.¹⁶⁰

i) 2015

Projekt se je nadaljeval poleti 2012, ko je vodenje Založbe ZRC prevzel mag. Aleš Pogačnik, ki se je najprej lotil urejanja formalnih zadev, predvsem avtorskih pravic. Jeseni 2012 sta se nanj obrnili dve za Doklerjev slovar zainteresirani stranki. Prva je bil pisec tega prispevka s predlogom, da bi zaradi uporabnosti veljalo razmisliti o posodobitvi ne le slovenskega besedja, ampak celotega slovarja, malce pozneje pa sta gospa Marija Besednjak in gospod Tomaž Simčič (vodja urada za slovenske šole pri Deželnem šolskem uradu Furlanije - Julijske krajine) na Založbo ZRC naslovila vprašanje, ali bi lahko Doklerjev slovar ponatisnili za potrebe pouka v zamejstvu, ker so zaloge v Trstu pošle. Sklenjen je bil dogovor o posodobitvi slovarskega gradiva, za katerega bi poskrbela dr. Barbara Zlobec del Vecchio, profesorica na Državnem znanstvenem liceju s klasičnim oddelkom France Prešeren, in doc. dr. Matej Hriberšek z Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Februarja 2013 je Založba ZRC projekt prijavila na Javno agencijo za knjigo Republike Slovenije na triletni razpis; še isti mesec je bila pripravljena prva elektronska baza slovarskega gradiva, ki je bila izhodišče za delo, ki je sledilo. Marca 2013 so bila sklenjena soglasja z Doklerjevimi dediči (Anton Šef, Marija Blažej, Bogdana Me-sojedec, Otilija Dokler in Maja Dokler) glede odkupa avtorskih pravic za slovarsko gradivo. Septembra 2013 so se začeli pogovori z Deželnim šolskim uradom Furlanije - Julijske krajine o sofinanciranju projekta; dogovor je bil sklenjen novembra 2013. V tem času sta oba omenjena sodelavca intenzivno pregledovala in popravljala slovarsko gradivo, pospešeno delo pa se je začelo januarja 2014, ko je postalo jasno, da brez pomoči ne bo šlo. Kot pregledovalci so na pomoč priskočili Živa Borak (prof. latinščine, diplomirana literarna komparativistka in takratna absolventka grščine), Primož Ponikvar (zunanji sodelavec) in nekaj študentov grščine z Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: Gašper Kvartič, Urban Debevec, Jan Peternelj in Julija Hoda. Marca 2014 se je začelo vnašanje korektur v slovarsko elektronsko bazo, ki jo je sproti urejal in segmentiral Aleš Pogačnik; to se je nadaljevalo do junija 2014, ko je bil opravljen tudi prvi poskusni prelom. Takrat je bilo tudi že jasno, da kljub vsem prizadevanjem slovar poleti 2014 ne bo mogel iziti, zato je bil izid prestavljen ali na konec leta 2014 ali verjetneje na leto 2015. V poletnih in jesenskih mesecih je bilo slovarsko gradivo predmet intenzivnega posodabljanja in dopolnjevanja, jeseni pa je sledila zadnja faza: posodobitev etimologij. Februarja 2015 je bil opravljen prelom, februarja in marca so potekale korekture, konec aprila

160 Dokumentacijo projekta v svojem arhivu hrani Založba ZRC, ZRC SAZU.

in v začetku maja pa je bil slovar, ki obsega 917 strani, natisnjen¹⁶¹ pod naslovom *Šolski grško-slovenski slovar*.¹⁶²

Posodabljanje gradiva je potekalo v štirih fazah. Prva faza je bila namenjena odpravljanju napak v digitaliziranem slovarskem gradivu (napačni naglasi besed, napačni pridihi, zamenjava podobnih črk pri optični prepoznavi, številne nepravilnosti pri strukturno zahtevnejših geslih, zamenjave ločil idr.). Druga faza je bilo urejanje slovarske baze »Dokler 1915«, ki je bila elektronska različica oz. kopija izvirnega slovarja iz leta 1915 z vsemi posebnostmi pa tudi napakami, ki jih najdemo v njem.¹⁶³ Tretja faza je bila namenjena posodobitvi slovarskega gradiva (posodobitev in dopolnitev slovenskega besedja, odprava preveč arhaičnih izrazov, razširitev slovenskih pomenov, dopolnilne razlage gesel, dodajanje prevodnih različic, ureditev in poslovenjenje imen ter ureditev ločil). V zadnji, četrti fazi so bile posodobljene etimologije, kar je bilo nujno zaradi številnih novih dognanj primerjalnega jezikoslovja in etimološke stroke v zadnjih sto letih. Pri posodobitvi so bili uporabljeni najrelevantnejši sodobni etimološki slovarji: Beekes, *Etymological Dictionary of Greek* (2010); Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika* (1976–2007); Boisacq, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque* (1950); Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque: histoire des mots* (1983–1984); Frisk, *Griechisches etymologisches Wörterbuch* (1973–1979); Hofmann, *Etymologisches Wörterbuch des Griechischen* (1966); Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* (2002); Orel, *A Handbook of Germanic Etymology* (2003); Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch* (2005); Snoj, *Slovenski etimološki slovar* (2009); de Vaan, *Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages* (2008); Walde-Hofmann, *Lateinisches etymologisches Wörterbuch* (1982).

Slovar na notranjih platnicah dopolnjujeta tudi dva zemljevida. Zemljevid na prvi notranji platnici prikazuje grški prostor med Sicilijo in Malo Azijo, tj. ozemlje, ki so ga naseljevali Grki v antiki, zemljevid na zadnji notranji platnici pa območje med Gadesom (zdaj Cádiz) na zahodu in Indijo na vzhodu ter Skandinavijo na severu in Etiopijo na jugu, tj. območje, ki so ga Grki v antiki poznali kot *oikouméne*, »[znani] poseljeni svet« in so na njem tako ali drugače pustili tudi svoje sledi. Avtorica zemljevidov je Manca Volk Bahun, avtor vsebine pa Matej Hriberšek.

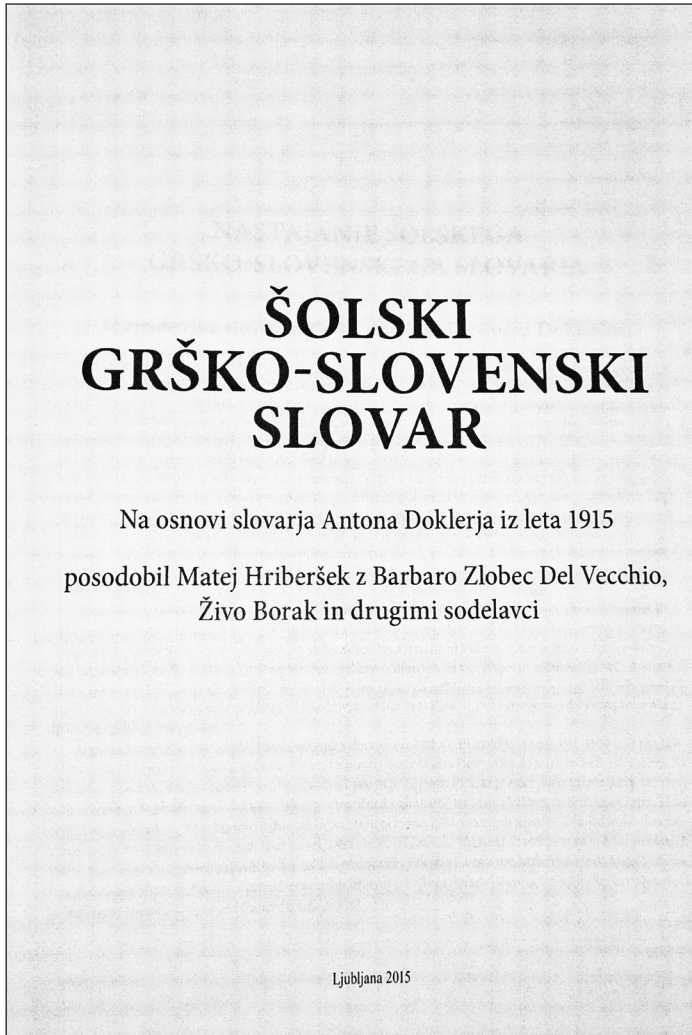
Tako kot izdaja iz leta 1915 ima tudi posodobljena izdaja Doklerjevega slovarja nekaj spremnih besedil. Besedilo, ki orisuje celotno zgodovino Doklerjevega slovarja, njegov nastanek in pripravo posodobljene izdaje, nadomešča Doklerjev uvod v prvo izdajo. V posodobljeni izdaji so zaradi dokumentarne vrednosti in pomena ohranjena tudi spremna besedila iz stare izdaje. Barbara Zlobec je za potrebe pouka

161 Dokumentacijo projekta v svojem arhivu hrani Založba ZRC, ZRC SAZU.

162 Dokler-Hriberšek, *Šolski grško-slovenski slovar* (2015).

163 Anton Dokler, *Grško-slovenski slovar* (1915). Elektronski vir: <http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=6>.

grščine napisala tudi kratek dodatek, v katerem je zbrala grške mere, uteži, denar, koledar ter nekatere pomembnejše latinske izraze v grščini. Podobne dodatke najdemo skozi zgodovino pouka grškega jezika malodane v vseh grških slovnica in vadnicah pa tudi v nekaterih sodobnih slovarjih. Končno korekturo slovarja so opravili Barbara Zlobec del Vecchio, Živa Borak in Matej Hriberšek. Aprila 2021 je bil po dogovoru med Založbo ZRC in urednikom dokument slovarja v obliki PDF pripravljen za prost dostop in uporabo vsej zainteresirani javnosti.¹⁶⁴

Slika 21: Naslovnica *Šolskega grško-slovenskega slovarja* (2015); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

164 *Šolski grško-slovenski slovar*. Elektronski vir: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/book/1386>.

j) 2018–2020

Izdaja iz leta 2015 je postala osnova za nadaljnje delo na slovarskem gradivu, ki je potekalo na osnovi trikratne uspešne prijave Filozofske fakultete na javni razpis »Projektno delo z negospodarskim in neprofitnim sektorjem – Študentski inovativni projekti za družbeno korist 2016–2020«. Financerji projekta so bili Javni štipendijski, razvojni, invalidski in prežिवninski sklad Republike Slovenije, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, Evropski socialni sklad in Univerza v Ljubljani. Namena prijavljenega projekta sta bili priprava vsebinske in strukturne zasnove za novi (staro)grško-slovenski slovar in izdelava vzorčne baze, kar bi bilo izhodišče za nadaljnje delo na tem slovarskem projektu, ki bi ob ustrezni podpori v nekaj letih lahko privedlo do povsem novega grško-slovenskega slovarja; ta je že leta deziderat filološke stroke na Slovenskem, narekujejo pa ga tudi potrebe pouka na gimnazijah in fakulteti. Tako bi po več kot sto letih nastal nov in sodoben učni pripomoček za učenje grščine in ukvarjanje z grškim jezikom v slovenskem jeziku.

Najprej je pod okriljem tega projekta leta 2018 nastala *Vzorčna baza za novi grško-slovenski slovar (Z–K)*, v katero so zajeta gesla od Z (zeta) do K (kappa). V projekt so bili vključeni:

- študentke in študenti Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani Nena Bobovnik, Anja Božič, Rok Kuntner, Nataša Martina Pintarič, Maša Poljšak Kus, Meta Skubic in Sergej Valijev kot izvedbeni sodelavci, ki so gesla *Novega grško-slovenskega slovarja* vnesli v bazo ter jih po potrebi drugače ali na novo strukturirali;
- Urška Gruden, samostojna strokovna delavka (univ. dipl. ped., spec.) Centra za pedagoško izobraževanje (CPI) Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani kot podporna strokovna oseba prijavitelja (Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani), ki je skrbela za dokumentacijo;
- Miroslav Romih, direktor podjetja AMEBIS programska oprema, d. o. o., Kamnik, in mag. Aleš Pogačnik, vodja in glavni urednik Založbe ZRC, kot strokovna sodelavca, ki sta skrbela za programske in deloma tudi vsebinske rešitve in dopolnila;
- doc. dr. Matej Hriberšek z Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani kot vodja projekta in pedagoški mentor, čigar naloge so bile usposobitev študentov za delo na slovarju, nadzor nad potekom projekta, usklajevanje med vsemi sodelujočimi, pregled in nadgradnja vsebine in slovarskega gradiva, oblikovanje slovarske in programske strukture (skupaj s strokovnima sodelavcema).

Projekt je trajal od julija 2018 do 15. septembra 2018.¹⁶⁵

165 Dokler-Hriberšek, *Vzorčna baza za novi grško-slovenski slovar (Z–K)*. Elektronski vir: <http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=244>.

Leta 2019 je nastala *Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 2*, ki vključuje gesla od Λ (lambda) do O (omikron). V projekt so bili vključeni:

- študentke in študentje Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani Marija Gardina, Jošt Gerl Yoshinaka, Domen Iljaš, Klara Marija Keršič, Nataša Martina Pintarič, Maša Poljšak Kus in Kajetan Škraban ter študenta Fizikalne merilne tehnike Fakultete za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani Kristina Pikel in Marko Šiškovič kot izvajalci;
- Urška Gruden, samostojna strokovna delavka (univ. dipl. ped., spec.) Centra za pedagoško izobraževanje (CPI) Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kot podporni strokovni oseba prijavitelja;
- Miroslav Romih, direktor podjetja AMEBIS programska oprema, d. o. o., Kamnik, in mag. Aleš Pogačnik, vodja in glavni urednik Založbe ZRC, ZRC SAZU, kot strokovni sodelavca;
- doc. dr. Matej Hriberšek, docent za latinski in grški jezik z Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kot vodja projekta in pedagoški mentor.

Projekt je trajal od 1. marca 2019 do 30. junija 2019.¹⁶⁶

Leta 2020 je bila pripravljena *Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 3*, ki vključuje geselske iztočnice prvih treh črk grške abecede, torej črke od A (alfa) do Γ (gama). V projekt so bili vključeni:

- študentke in študenti Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani Marija Gardina, Katarina Berden, Bine Teran, Tadeja Novak, Sara Križaj, Eva Avguštin in Matic Kristan ter študenta Fizikalne merilne tehnike s Fakultete za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani Kristina Pikel in Marko Šiškovič (oba zadnje omenjena sta sodelovala tudi kot urejevalca) ter študentka Akademije za gledališče, radio, film in televizijo Univerze v Ljubljani Katja Markič, kot izvajalci, prostovoljno pa so z nasveti in konzultacijami mlajšim kolegom pomagali Maša Poljšak Kus, Klara Marija Keršič, Jošt Yoshinaka Gerl in Nataša Martina Pintarič;
- Urška Gruden, samostojna strokovna delavka (univ. dipl. ped., spec.) Centra za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kot podporni strokovni oseba prijavitelja (FF);
- Miroslav Romih, direktor podjetja AMEBIS programska oprema, d. o. o., Kamnik, in mag. Aleš Pogačnik, vodja in glavni urednik Založbe ZRC, ZRC SAZU, kot strokovni sodelavca;

¹⁶⁶ Hriberšek, *Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 2 (L–M)*. Elektronski vir: <http://www.termania.net/?searchIn=Linked&Id=281>.

- doc. dr. Matej Hriberšek, docent za latinski in grški jezik na Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kot vodja projekta in pedagoški mentor.

Projekt je trajal od 1. marca 2020 do 30. junija 2020.¹⁶⁷

Namen projektov je bil:

- nadgraditi obstoječo slovarsko bazo in jo znatno razširiti ter pripraviti osnovo in izhodišče za nadaljnje delo in pridobitev še obsežnejšega slovarja, obenem pa poskrbeti za čim večjo nazornost in preglednost ter jasno strukturiranost gesel;
- vsebinsko nadgraditi slovarsko gradivo, kar pomeni natančneje klasificirati gradivo, posodobiti slovenščino in etimologije, razširiti slovarske pomene, dodati primere in natančneje obdelati geselske iztočnice; gre za slovarsko bazo, ki se lahko po svoji kakovosti in nazornosti meri s podobnimi tujejezičnimi bazami, dostopnimi na spletu;
- povezati študente sicer specifičnih različnih strok med seboj in z lokalnim okoljem ter s potencialnimi zaposlovalci; v projekt so se vključevali perspektivni študentje, ki bodo za take zaposlovalce zanimivi;
- pridobiti visokokakovosten digitaliziran strokovni, študijski in učni pripomoček, ki bo kot javno dobro na voljo zastoj kar najširši zainteresirani javnosti.

V. Prevod Salustijevega dela *Vojna z Jugurto*

Po doslej zbranih podatkih je prvi prevod Salustija v slovenščino pripravil Fran Levstik v drugi polovici 19. stoletja. V njegovi rokopisni zapuščini, ki jo hrani Rokopisna zbirka NUK v Ljubljani, je ohranjen prevod Salustijevega dela *Katilinova zarota*; datum nastanka prevoda ni znan, ni pa bil nikoli objavljen, ampak je ostal v rokopisu, ki obsega 38 foliantov (tj. 76 strani).¹⁶⁸

Leta 1924 je Dokler objavil prevod Salustijevega dela *Vojna z Jugurto*; prevod je izšel v Ljubljani kot 35. zvezek zbirke Splošna knjižnica.¹⁶⁹ Knjigo sestavljajo trije sklopi: uvod, prevod in opombe. V osem strani obsegajočem »Uvodu« je Dokler na kratko predstavil Salustijevo življenje in delo, zgodovinsko ozadje vojne z Jugurto, prizorišče spopadov (tj. antično severno Afriko, natančneje Numidijo in njene prebivalce), notranje razmere v Rimu, dodal je vsebinski pregled *Vojne z Jugurto* in kratek seznam uporabljene literature. Prevod obsega 108 strani (str. 11–119), zelo skope in sumarne opombe pa samo štiri strani (str. 120–123).

167 Hriberšek, Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 3 (A–Γ). Elektronski vir: <http://www.termania.net/?searchIn=Linked&id=362>.

168 NUK, Ms 492, France Levstik: Zapuščina. III. Proza. F. Prevodi. (mapa 22). *Katilina Kaja Salustija Krispa*.

169 Salustij-Dokler, *Vojna z Jugurto* (1924).

Prevod pa je postal predmet ostre kritike, saj ga je pod drobnogled vzel Anton Sovrè, tedaj gimnazijski profesor na Ptuju,¹⁷⁰ ki je zelo kritično recenzijo objavil leta 1925 v reviji *Kritika*.¹⁷¹ Po daljšem, s prevodoslovnega vidika izjemno dognanem uvodu o pomenu prevajanja za razumevanje antičnih besedil in njihovega kulturnega konteksta (ki je obenem tudi prikaz Sovretovega prevajalskega motta), je Sovrè tako-
le okrcal Doklerjev prevod (navedeni so samo bistveni poudarki):

»Še več kakor od prevajanja v šoli pa je treba zahtevati od objavljenih prevodov. Le-ti bi morali biti vedno umetnine, ki bi imele za domače slovstvo pomen, ne pa, da bi bili dijaku zgolj nedovoljeno pomagalo pri prepariranju in nič več. Dober prevod dijak s pridom rabi, ker se z njegovo pomočjo poglablja v izvornik in uči svojega jezika, s slabim pa si samo škoduje, ker mu ne pokaže izvornikovih lepote in ne pospešuje materinščine. Tak slab prevod je Doklerjeva *Vojna z Jugurto*. Vse priznanje solidnemu filologu Doklerju, Doklerju prevajalcu pa – nikakega. Njegov prevod je za študenta konjiček najčistejše pasme. Je to, rekel bi, le sirov material, zgolj apno in opeka, iz katere bi se morala stavba šele graditi: površen osnutek – mislim takega, ki ne gre v globino in ne izžme iz originala poslednje kaplje njegovega soka – s tako suženjskim posnemanjem izvornikove dikcije, da ti je mogoče po njem vzpostaviti Sallustijev tekst, ne da bi se ločil od originala v katerikoli bistveni stvari. Kdor ne verjame, naj poskusi; jaz sem. [...] To je absoluten dokaz, da je prevod papirnat, brez življenja in čisto neslovenski. [...] Človek ne bi verjel, ako ne bi čital. [...] Brez pretiravanja trdim, da ni v vsem prevodu niti enega nad tri vrste dolgega stavka, da bi bil slovenski. In tudi mnogo krajših ne. [...] A dovolj citatov. Če bi hotel omeniti vse nerodnosti, bi moral prepisati knjigo. [...] Od 114 poglavij, ki jih delo ima, se jih začenja v prevodu 44 s temporalnim ,ko‘ ali z grdo spako ,potem ko‘, ne glede na stotine nepotrebnih ,ko‘-jev v ostalem tekstu. Skratka, to ni prevod, pri katerem bi bil prevajalec sleherno izvornikovo besedo stokrat obrnil, preden bi jo presadil na slovenski vrt, temveč prav, prav površen, neskončno plehek in jezikovno neverjetno neroden snimek po izvorniku.«

Na koncu se je Sovrè obregnil še ob slovenjenje imen:

»Še to. Reci slovnica in pravopis o tujih lastnih imenih, kar hoti, Gaj Salustij Krisp se mi zdi kakor oskubljena kokoš. Mož se je pisal v imenovalniku ,Caius Sallustius Crispus‘ in nič drugače. Edino koncesijo bi priznal za pisavo ,C‘-ja v slov. s ,K‘, kjer se latinski ,C‘ tako izgovarja, torej Kaius Sallustius Krispus, pa še to le zbog takih, ki nimajo humanistične izobrazbe in bi utegnili potemtakem Seneko preonegaviti v Seneco.«

170 Hriberšek, »Sovretov prevod Sofoklovega Kralja Ojdipa in njegova ustvarjalna leta na Ptuju,« 20–49.

171 Sovrè, »Gaj Salustij Krisp-Dokler: *Vojna z Jugurto*,« 59–60.

Sovretovi ostri kritiki je mogoče v večini točk pritrditi: Doklerjev prevod je res precej okoren in deluje dokaj šolsko in začetniško, saj bralec že ob zgolj preglednem branju takoj dobi nezgrešljiv vtis, da se je držal prevajalskega načela prevajanja *verbum de verbo*, torej načela precejšnje dobesednosti. S kritiko glede slovenjenja imen pa je bil Sovrè do Doklerja krivičen, ker je na tem področju sam krepko zaostajal za Doklerjem, saj je bil v svojih tedanjih pogledih na slovenjenje izjemno konservativen in je z zagovarjanjem ohranjanja izvirnih imen – z vidika korektnosti do slovenščine – zaostajal za Doklerjevem. Drugih odzivov na Doklerjev prevod ni bilo.

Slika 22: Doklerjev prevod Salustijeve *Vojne z Jugurto* (1924); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

VI. Korektor Bradačevega latinsko-slovenskega slovarja

Kljub intenzivnim prizadevanjem, da bi Slovenci dobili latinsko-slovenski slovar, se to ni uresničilo vse do 20. let 20. stoletja. Vsi poskusi, da bi dobili celoten slovar, so spodleteli; izdelani slovarji so ali ostali v rokopisu ali pa so bili natisnjeni le v omejenem obsegu. To težavo, s katero so se soočali zlasti dijaki, je rešil dr. Fran Bradač, ki je novembra leta 1926 izdal *Latinsko-slovenski slovar*,¹⁷² prvi konkretnjši, čeprav še vedno zgolj šolski slovar, v katerega je vključil besedje del tistih rimskih piscev, ki so jih brali ali bi jih utegnili brati v okviru gimnazijskega pouka latinskega jezika. V prvo izdajo slovarja je bilo vključeno besedje Fajdra, Kornelija Nepota, Kurcija Rufa, Cezarja, Cicerona, elegikov, Ovidija, Livija, Vergilija, Plinija Mlajšega, Salustija, Horacija, Tacita, Plavta in Terencija. Vsi naštetih razen Plavta, Terencija in Fajdra so bili v času avstrijske monarhije redno vključeni v gimnazijsko lektiro, Plavta, Terencija in Fajdra pa so dijaki pogosto brali kot del zasebne (prosto izbrane) lektire. Pri delu je Bradač uporabljal razpoložljive tuje slovarje in komentarje, pa tudi slovarčke in komentarje slovenskih piscev: Leopolda (Lavoslava) Koprivška (*Latinsko-slovenska frazeologija k I. knjigi Caesarjevih komentarjev de bello gallico za naše četrtošolce*, izvestje novomeške gimnazije 1890/91), Antona Jeršinoviča (*Komentar h Gollingovi izdaji Kornelija in Kurcija za tretji gimnazijski razred*, izvestje kranjske gimnazije 1903/04, kot ponatis 1904; *Livijev komentar. I. del – I. knjiga*; Ljubljana 1908; *Livijev komentar. II. del – 21. knjiga*, Ljubljana 1909; *Salustijev komentar (Bellum Iugurthinum)*, Ljubljana 1910), Janeza (Ivana) Fona (*Latinsko-slovenska frazeologija k IV. knjigi Cezarjevih komentarjev de bello Gallico za naše četrtošolce*, izvestje B celjske gimnazije 1905/06; *Latinsko-slovenska frazeologija k VI. knjigi Cezarjevih komentarjev de bello Gallico za naše četrtošolce*; izvestje B celjske gimnazije 1906/07), Antona Doklerja (*Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje*, Ljubljana 1909; *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*, Kranj 1910 in Ljubljana 1910), Rudolfa Južniča (*Slovarček k I. in II. knjigi Vergilijeve Eneide in k izbranim pesmim iz »Georgica« in »Bucolica«*, Ljubljana 1910; *Slovarček k Vergilijevi Eneidi. II. del knjige III.–VI.*, Ljubljana 1912) in Josipa Pipenbacherja (*Slovarček h Qu. Horati Flacci carmina selecta (po Huemerjevi izdaji)*, Ljubljana 1912). Ker je imel Dokler veliko izkušenj s slovarskim delom, je Bradaču priskočil na pomoč z nasveti, slovar je pregledal, pomagal pa mu je tudi pri korekturi.¹⁷³

172 Bradač, *Latinsko-slovenski slovar* (1926).

173 Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, 284–285. Slovar je bil prvič ponatisnjen leta 1929 v nespremenjeni obliki. Leta 1937 je Bradač pripravil drugo izdajo, v kateri je na pobudo prijateljev razširil izbor avtorjev in slovar priredil tudi za širše, ne zgolj šolske potrebe. Leta 1955 je izšla tretja, dopolnjena in razširjena izdaja slovarja, ki je izšla v vsaj še šestih ponatisih (1957, 1973, 1986, 1990, 1996, 2001).

Slika 23: dr. Fran Bradač; vir: Šlebinger, ASK

Latinsko-slovenski slovar.

Sestavil
prof. dr. Fr. Bradač,
docent za klas. filologijo na univerzi v Ljubljani.

1926.

Založila Jugoslovanska knjigarna
v Ljubljani.

Natisnil J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Slika 24: Fran Bradač, *Latinsko-slovenski slovar* (1926);
vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

VII. Poznejši prevodi

a) Lukijanovi dialogi

Sovretova precej uničujoča kritika prevoda Salustijeve *Vojne z Jugurto* Doklerja ni odvrnila od prevajanja. Že kmalu po prevodu Salustija je v reviji *Mladina* objavil prevod Lukijanovega besedila *O sanjah ali Lukijanovo življenje*.¹⁷⁴ Vendar pa v času, ko je bil direktor učiteljišča, za večje prevajalske projekte ni imel časa. Zgolj ugibamo lahko, ali ga je v *Mladini* objavljeni prevod opogumil, da se je lotil obsežnejšega besedila, kajti iz zapisov Doklerjevih sodobnikov izvemo, da je pripravljal prevod izbranih Lukijanovih dialogov. To je prvi omenil pisec čestitke Doklerju ob njegovi šestdesetletnici:

»Vendar pa še ni odložil peresa, temveč še dalje presaja vrednote antične kulture na domača tla, saj pripravlja med drugim tudi prevod izbranih Lukijanovih razgovorov.«¹⁷⁵

Podatek je potrdil tudi Ljudevit Mlakar, Doklerjev sodelavec na učiteljišču in pisec prispevka ob Doklerjevi upokojitvi leta 1932:

»In kaj naj porečem o Doklerju človeku? Kettejeva maksima je tudi njegova. Če pomislimo, da še sedaj v zasluženem pokoju študira in prevaja Lukijanove razgovore, pač veljajo tudi zanj besede: »Popolnitev bodi moj edini vzor ...!«¹⁷⁶

Kaj se je s prevodom zgodilo, ni znano; izšel ni, niti se ni ohranil rokopis. Dokler ni bil prvi slovenski prevajalec Lukijana; pred njim ga je prevajal že Korbinijan Lajh (1873),¹⁷⁷ sočasno z njim Joža Lovrenčič (1932),¹⁷⁸ za njim pa Anton Sovrè,¹⁷⁹ Marjeta Šašel Kos,¹⁸⁰ Maja Sunčič¹⁸¹ in Sabina Zorčič.¹⁸²

174 Lukijan-Dokler, »O sanjah ali Lukijanovo življenje,« 71–76.

175 Dr. R.: »Ravnatelj Anton Dokler šestdesetletnik.« *Jutro* 12 (1931), št. 135 (nedelja, 14. junija), 5.

176 Mlakar, »Direktorju Antonu Doklerju v spomin,« 5–6.

177 Lukijan-K. L., »O senji ali Lukianovo življenje. Iz grščine poslovenil K. L.,« 89–91, 102–104.

178 Lukijan-Lovrenčič, »Lukian in njegova 'Resnična zgodba'« (1932).

179 Lukijan-Sovrè, *Satire* (1946).

180 Lukijan-Šašel Kos, *Filozofi na dražbi* (1985); Lukijan-Šašel Kos, »Lukijan; *Kako je treba pisati zgodovino; Lažni prerok Aleksander*« (2006, 2016², 2019).

181 Lukijan-Sunčič, »Lukijan: O žalovanju,« 141–151; Lukijan-Sunčič, »O obrekovanju, ki mu ne smemo zlahka verjeti,« 132–141; Lukijan-Sunčič, »Menip ali prerokovanje mrtvih,« 121–131.

182 Lukijan-Zorčič, »O Peregrinovi smrti,« 95–106.

b) Aristotel, *O duši*

Doklerjev prevod Aristotelovega spisa *O duši* je bil od časa nastanka (1932–1933) do odkritja leta 2000 slovenski strokovni javnosti neznan; tipkopis celotnega prevoda spisa se je ohranil kot del zapuščine filozofa Franceta Vebra, na Slovenskem pa smo zanj izvedeli, ko je o najdbi tipkopisa pisal prof. dr. Valentin Kalan, tudi sam prevajalec spisa *O duši*,¹⁸³ ki je za besedilo izvedel, ko se je leta 2000 v Celju udeležil tradicionalnega Avstrijsko-slovenskega filozofskega kongresa »Fenomenološko izročilo v Avstriji, Sloveniji in njuni okolici«. Ob tej priložnosti je Inštitut za filozofijo Univerze v Gradcu, ki je bil organizator kongresa, pripravil razstavo zapuščine Franceta Vebra, ki jo hrani Raziskovalni oddelek in dokumentacijski center za avstrijsko filozofijo (*Forschungsstelle und Dokumentationszentrum für Österreichische Philosophie*) in deluje v okviru Inštituta za filozofijo Univerze Karla in Franca v Gradcu. V mapi z naslovom »Dela drugih avtorjev« je Kalan med drugim našel besedilo prevoda Aristotelovega dela *O duši*, ki ga je pripravil Anton Dokler.¹⁸⁴

Tipkopisno besedilo sestavljajo:

1. Naslov: *O DUŠI*
2. Navedba prevajalca: »Prevedel: A. DOKLER«
3. Navedba uporabljene literature.

Dokler na začetku zelo na kratko predstavi temeljno literaturo, na katero se je pri prevodu opiral:

»Prevod je napravljen po Teubnerjevi izdaji od Apelta. Primerjal sem latinski prevod W. von Moerbecke in nemški prevod od Herm. Benderja. Po tem sem večinoma posnel tudi opombe.«

Za svoje delo je izbral izdajo izvirnega besedila, ki je leta 1926 izšla pri nemški založbi Teubner v zbirki *Bibliotheca scriptorum Graecorum et Latinorum Teubneriana* pod naslovom Aristotelis *De anima libri III*.¹⁸⁵ To kritično izdajo je prvi objavil nemški šolnik in klasični filolog Wilhelm Biehl (1818–1885) leta 1884; leta 1896 je izšla izboljšana stereotipna izdaja in leta 1911 druga izdaja (obe Biehlovi), za tretjo izdajo pa je leta 1926 poskrbel nemški filolog, gimnazijski učitelj in prevajalec Otto Apelt (1845–1932).¹⁸⁶

183 Aristotel, *O duši* (1993, 2002).

184 Kalan, »Nepričakovana najdba (ἔρματα) Aristotela v Vebrovi zapuščini,« 133–136.

185 Aristoteles-Biehl-Apelt, *Aristotelis De anima libri III* (1926).

186 Založba Teubner, ki jo je 21. februarja 1811 ustanovil Benedictus Gotthelf Teubner (1784–1856), je v nekaj desetletjih postala pomembna znanstvena založba svetovnega formata; za področje klasičnega starinoslovja je izjemno pomembna zaradi leta 1849 ustanovljene zbirke *Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana*, v kateri je skozi desetletja izšlo na stotine kritičnih izdaj grških in rimskih klasikov. Zbirka je leta

Pri delu si je pomagal z dvema prevodoma. Prvi je bil latinski prevod spisa *O duši* Willema van Moerbekeja (Guillelmus de Morbeka; ok. 1215–1286), flamskega dominikanca in prevajalca antičnih spisov iz grščine v latinščino;¹⁸⁷ spis *O duši* je sicer prvi v latinščino prevedel Jakob iz Benetk (po 1125–po 1147), drugi prevod se pripisuje Mihaelu Škot(skem)u (ok. 1180–1235), van Moerbekejev latinski prevod (ali priredba) spisa pa je domnevno nastal pred letom 1268 in je ohranjen v vsaj 268 rokopisih.¹⁸⁸ Katero izdajo Moerbekejevega prevoda je uporabljal, ni znano. Drugi je bil nemški prevod Hermanna Benderja,¹⁸⁹ ki je prvič izšel leta 1855; Dokler je najbrž uporabljal najbolj uveljavljeno izdajo iz leta 1872.¹⁹⁰

4. Uvodno Doklerjevo pismo Francetu Vebru

Dokler je Veبرا takole nagovoril:

»Dragi Franc! V prigibu Ti hvaležno vračam posojeno knjigo. Gotovo si na njo že pozabil. Pred leti sva govorila o Aristotelovi knjigi ‚O duši‘ in si mi prigo-varjal, da bi jo prevedel. To sem izvršil že lani; letos pa sem vso stvar vnovič pregledal in popravil. Ker pri sedanjih razmerah ni misliti na izdajo v tisku – prvič bi bilo predrago, drugič pa bi bilo le malo ljudi, ki bi se za to zanimali - sem napravil en odtisk za Tebe oz. Tvoj seminar. Morda bo to koga zanimalo, ki ni posebno več grščine, pa bi rad čital, kaj je pisal Aristoteles o duši. Sprejmi torej to kot novoletno darilo od Tvojega vdanega prijatelja.«

Iz Doklerjevega pisma Vebru je razvidno, da sta bila dobra prijatelja; kot razberemo iz vsebine, je Veber Doklerja nagovarjal, naj delo prevede (morda mu je celo posodil

1999 prešla pod okrilje založbe K. G. Saur, leta 2005 pod The Thompson Corporation, od leta 2006 pa spada pod založbo Walter de Gruyter Verlag. Gl. Wustmann, »Teubner, Benedikt Gotthelf,« 609–611; Schmidt, *Deutsche Buchhändler. Deutsche Buchdrucker*, 1081–1087; Schulze, *B. G. Teubner. 1811–1911. Geschichte der Firma* (1911); Müller, »Zur Geschichte des Verlags und Graphischen Betriebes B.G. Teubner,« 21–34; Merkelbach, *Wechselwirkungen. Der wissenschaftliche Verlag als Mittler. 175 Jahre B. G. Teubner 1811–1986* (1986); Poethe »Teubner, Benedict Gotthelf,« 55–56; Weiß, *B.G. Teubner zum 225. Geburtstag*: (2009); Links, *Das Schicksal der DDR-Verlage* (2009); Krämer–Weiß, *Wissenschaft und geistige Bildung kräftig fördern. Zweihundert Jahre B. G. Teubner 1811–2011* (2011); Krämer, *Die Altertumswissenschaft und der Verlag B. G. Teubner* (2011); Wolfram, »Die Festkultur des B. G. Teubner Verlags bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts,« 115–134; Ackermann–Weiß, *Alfred Ackermann-Teubner (1857–1941)* (2016).

187 Aris, »Wilhelm von Moerbeke,« st. 175–176; Brams–Vanhamel, *Guillaume de Moerbeke. Recueil d'études à l'occasion du 700e anniversaire de sa mort (1286)* (1989).

188 Jourdain, *Recherches critiques sur l'âge et l'origine des traductions latines* (1843); Aristotel–William of Moerbeke, *Aristotle's De anima, in the version of William of Moerbeke and the Commentary of St. Thomas Aquinas* (1954); Brams, »Guillaume de Moerbeke et Aristote,« 317–336; Dod, »Aristoteles latinus,« 45–79 (zlasti 51, 63, 76); Brams, *La riscoperta di Aristotele in Occidente*, 105–130 (Guglielmo di Moerbeke).

189 Pökel, *Philologisches Schriftsteller-Lexikon*, 18, 315; Krauss, »Bender, Hermann,« 103–104; Klett, »Oberstudienrat Dr. Hermann Bender,« 115–125.

190 Aristotel–Bender, *Des Aristoteles Schrift über die Seele* (1872). Prvič je prevod izšel l. 1855.

izvirnik ali prevod, zato pravi, da mu hvaležno vrača posojeno knjigo), in ta je to res storil že leta 1932; to lahko določimo po letnici 1933, ki jo je zapisal na koncu prevoda. Nato pa je prevod še enkrat pregledal in popravil, naredil kopijo tipkopisa za Vebra ter mu ga poslal kot novoletno darilo ob novoletnih praznikih 1934/35. Prevod je namenil Vebri pa tudi vsem tistim, ki morda niso dovolj večji grščine, da bi besedilo brali v izvorniku, jih pa zanima njegova vsebina.

5. Prevod

Kopija tipkopisa prevoda obsega 56 strani. Na začetku je Dokler dodal kratek pregled vsebine po knjigah in znotraj knjig po poglavjih, medtem ko v samem prevodu knjige in poglavja nimajo naslovov. Na koncu je dodal nekaj strani razmeroma skromnih opomb. Ko je prevod končal, je na koncu zapisal datum: »V Ljubljani, dne 20. decembra 1933.« V uvodnem pismu je tudi razkril, da na izdajo ni mislil, ker bi bila predraga in ker je bilo očitno premalo zanimanja. Prevod je bil prvotno namenjen Vebri osebno, drugotno pa morebitnim navdušencem in interesentom, gotovo pa ne za širšo rabo, saj je ostal Doklerjevim sodobnikom povsem neznan. In kot navaja Valentin Kalan:

»Od leta 1934 bi torej mogel biti na razpolago v Filozofskem seminarju Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, vendar pa se to najbrž ni zgodilo, saj ta prevod slovenski strokovni javnosti očitno ni bil poznan. Ko sem se jeseni 1961 vpisal na filozofijo in začel poslušati tudi predavanja prof. Alme Sodnikove o Aristotelovi *Metafiziki*, ni bil omenjen nikakršen nadaljnji slovenski prevod Aristotela, čeravno je nedavno tega izšel Gantarjev prevod *Poetike* (Ljubljana 1959) – Nikomahova etika izide 1964 – in je tedaj Ljubljano obiskal prof. Petruševski iz Skopja, ki je govoril o svojem razumevanju Aristotelove *Poetike*.«¹⁹¹

K zapisanemu morda samo dostavek: tipkopis prevoda je bil gotovo shranjen bodisi v arhivu bodisi v knjižnici Filozofskega seminarja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kar potrjuje tudi žig seminarja na prvi strani tipkopisa: »Seminar za filozofijo na univerzi v Ljubljani«. Da je šlo za darilo bolj osebne narave, torej za prevod, ki ni bil namenjen širšemu bralstvu, po mojem mnenju nakazuje tudi dejstvo, da prevoda ne omenja noben sočasni ali poznejši vir, prav tako pa tudi nobeden od piscev Doklerjevih nekrologov, medtem ko skoraj vsi omenjajo prevod Platonove *Države*, saj so zanj celo zbirali prednaročila.¹⁹² O tem, zakaj je ostal prevod spisa *O duši* neznan in se o njem ni govorilo in pisalo, lahko zgolj ugibamo.¹⁹³

191 Kalan, »Nepričakovana najdba (ἔρμηνον) Aristotela v Vebrovi zapuščini,« 134.

192 »Doklerjev prevod Platonove 'Države' v prednaročbi pri Šolski matici.« *Slovenski dom* 2 (1937), št. 207 (ponedeljek, 13. september), 3.

193 Prim. razmišljanje Valentina Kalana: »Najdba tega prevoda v Vebrovi zapuščini zastavlja vrsto vprašanj. Najprej

c) Platon, *Država*

Leta 1937 je časopis *Slovenski dom* objavil novico z naslovom »Doklerjev prevod Platonove »Države« v prednaročbi pri Šolski matici«. ¹⁹⁴ Po krajši pojasnitvi pomena samega dela je zapisano:

»Prevedel je ‚Politejo‘ ravnatelj v pokoju g. Anton Dokler, znani poznavalec antične in pedagoške kulture. Prevod je po mnenju strokovnjakov točen, lep, se gladko čita in je povsod umljiv. G. ravnatelj ga je trikrat predelal.«

Doklerju je pomagal dr. Jože Debevec, ki je prevod pregledal. Slovenska Šolska matica v Ljubljani je vabila k prednaročilu (subskripciji), kar je pomenilo, da je namerala nastopiti v vlogi založnika; predvideni obseg je bil okoli 25 avtorskih pol, cena pa naj bi znašala med 35 in 40 dinarjev. Prevod Platonove *Države* se omenja tudi štiri leta pozneje, ob Doklerjevi 70-letnici:

»Svojih priljubljenih klasikov tudi med vojno in kot ravnatelj učiteljsišča ni zapustil. Največ truda je posvetil študiju in prevajanju Platonove *Države*, ki je menda že našla svojega založnika, četudi so zadnji dogodki natis nekoliko odložili.« ¹⁹⁵

Verjetno je bližajoča se vojna preprečila morebitni natis, ker v burnem času vojne vihre ni mogel najti novega založnika, kar potrjujejo tudi poznejše omembe:

»Sestavil je jubilejno kazalo 50 letnikov ‚Doma in sveta‘, v zadnjih letih pa je prevel iz grščine veliko Platonovo ‚Državo‘, ki pa je še v rokopisu in čaka na založnika.« ¹⁹⁶

»V rokopisu je pustil prevod velike Platonove *Države* in oskrbel jubilejno kazalo petdesetih letnikov *Doma in sveta*.« ¹⁹⁷

je tu že nakazano vprašanje Vebrovega odnosa do tega besedila. Zakaj Alma Sodnikova ni vedela zanjo; ali pa je vedela in je iz nerazumnih razlogov molčala? Zakaj Veber sam o tem ni ničesar rekel? Ali je imel prevod pri sebi in ne v knjižnici Oddelka za filozofijo? Navsezadnje je Alma Sodnikova omenjala Aristotela v kratkem pregledu zgodovine psihologije, ki je izšel v Vebrovem *Očrtu psihologije* leta 1924. Vsekakor molk o tem delu znotraj sicer živahnega filozofskega dogajanja v Vebrovem krogu naznačuje tudi subjektivni razlog za 'izgubo' oziroma pozabo tega rokopisa: gre za odsotnost zgodovinske dimenzije v Vebrovi transcendentalno-psihološki zasnovi filozofije.« Gl. Kalan, »Nepričakovana najdba (ἔργα) Aristotela v Vebrovi zapuščini,« 135.

194 »Doklerjev prevod Platonove 'Države' v prednaročbi pri Šolski matici.« *Slovenski dom* 2 (1937), št. 207 (ponedeljek, 13. september), 3.

195 »Ravnatelj Dokler – 70 letnik.« *Slovenec* 69/19 (1941), št. 137a, 7.

196 »Ravnatelj Anton Dokler †.« *Jutro* 23 (1943), št. 240 (nedelja, 24. oktobra), 4.

197 »Spominčice rajnkim članom in prijateljem. Ravnatelj Anton Dokler.« *Slovenski učitelj: glasilo katoliških vzgojiteljev in Slomškove družbe v Ljubljani* 44, št. 10–12 (1943), 123.

»Sestavil je jubilejno kazalo 50 letnikov ‚Doma in sveta‘, v zadnjih letih pa je prevel iz grščine veliko Platonovo ‚Državo‘, ki pa je še v rokopisu in čaka na založnika.«¹⁹⁸

Druga možna razlaga, da prevod ni bil natisnjen, so težke socialne razmere, kajti medvojno obdobje je bilo zelo težko tako za dijake kot tudi za učitelje. Socialni položaj dijaštva je bil že v 20. letih 20. stoletja zelo slab, zaradi centraliziranja šolske uprave, zelo hitrih sprememb v njej in nasploh neurejenih razmer v šolstvu pa se je vse bolj slabšal tudi položaj profesorjev (majhne plače, neplačana razredništva, pogoste kazni v obliki več dni neplačanega dela itd.).¹⁹⁹ V 30. letih so se razmere še poslabšale: ob slabih učnih uspehih, prevelikem številu učencev, šolninah, pogostem spreminjanju učnih načrtov, slabem gmotnem položaju učiteljstva in nezavidljivih socialnih razmerah dijaštva je zaradi neurejene šolske politike, birokracije, pogostih sprememb šolske uprave in restriktivnih ukrepov ter predčasnega upokojevanja učiteljev leta 1932 začelo primanjkovati tudi kadra.²⁰⁰ Ni znano, v kakšnih razmerah se je znašel Dokler po svoji upokojitvi; upamo lahko, da ni delil usode svojega starejšega kolega, urednika latinsko-slovenskega slovarja Frana Wiesthalerja, ki je na stara leta živel v precejšnjem pomanjkanju in se je moral preživljati z zasebnimi inštrukcijami.²⁰¹ V takih razmerah gotovo ni bilo mogoče razmišljati o objavi prevoda.

Vendar pa je glede na to, da v virih ni omembe, kaj se je z rokopisom zgodilo, o zadevi mogoče le ugibati. Je pa v arhivu družine Dokler ohranjenih 11 strani rokopisa njegovega prevoda Platonove *Države*, ki ima letnico 1941.²⁰²

VIII. Delo na področju knjižničarstva

a) Knjižničar Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani

Po upokojitvi leta 1932 se je Dokler posvetil predvsem dvojemu: prevajanju in knjižničarski dejavnosti. Knjižničarske izkušnje si je nabiral že kot študent, ko je bil knjižničar dunajskega Akademskega katoliškega društva Danica, pa tudi pozneje kot učitelj, ko je bil v Kranju kustos nemške dijaške knjižnice (1900/1901), kustos

198 »Ravnatelj Anton Dokler †.« *Jutro* 23 (1943), št. 240 (nedelja, 24. oktobra), 4.

199 Profesor. »Poslabšanje gmotnega položaja profesorjev.« *Slovenec* 54 (1926), št. 192 (sreda, 25. avgusta) 5; »Kako se godi gimnazijskemu profesorju? (Kulturna slika iz leta 1926).« *Narodni dnevnik* 3 (1926), št. (ponedeljek, 30. avgusta), 5; za oris razmer gl. tudi Wester, *O naši srednji šoli*, [1924]; Wester, *Zapiski I. Kriza naše srednje šole*, 1927; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu*, 252.

200 »Pomanjkanje profesorjev na ljubljanskih srednjih šolah.« *Slovenec* 60 (1932), št. 227 (4. oktobra), 4; Hriberšek, *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu*, 256.

201 Gantar, Kajetan. »Wiesthaler, Fran (1849–1927).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi839896/#slovenski-biografski-leksikon> (12. maj 2022).

202 Več o tem gl. prvi del te knjige, kjer je prepis (prepisal M. H.) ohranjenih strani s kratkim uvodom in pojasnili.

nemške učiteljske knjižnice (1903/1904) in kustos podporne knjižnice (1904/1905), o pomenu branja pa je tudi predaval.

Leta 1935 je prevzel mesto knjižničarja in vodenje Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani. Knjižnica je bila sestavni del Prosvetne zveze, najprej pa je delovala v Ljudskem domu, nato v pritličju Vzajemne posojilnice, od tam se je preselila v Akademski dom, leta 1933, malo pred razpustitvijo Prosvetne zveze, pa je znova prišla v prvo nadstropje prostorov Vzajemne posojilnice na Miklošičevi cesti 7 v Ljubljani. Knjižnico je ustanovil Janez Evangelist Krek leta 1897 v okviru Krščanske zveze; večina njenega knjižnega fonda se je med vojno porazgubila po vojaških bolnišnicah, s pravim delovanjem pa je začela šele leta 1924. V obdobju 1924–1928 jo je vodil Blaž Poznič, v obdobju 1928–1930 dr. Anton Vodnik, v obdobju 1930–1931 Bogomir Pregelj, v obdobju 1931–1935 odbor, od 25. avgusta 1935 dalje pa Dokler. V času, ko jo je urejal in vodil, je knjižnica zelo napredovala: leta 1936 je imela 12.800 knjig, leta 1939 pa 15.380. Dokler jo je temeljito preuredil in redno skrbel za nabavo novih knjig. Funkcijo knjižničarja je opravljal skoraj osem let, vse do smrti leta 1943. Leta 1939 je bil v *Slovenecu* objavljen intervju z njim, v katerem je predstavil knjižnico in svoje delo; v njem je glede načrtov za prihodnost povedal:

»Ko se bo preselila knjižnica v nove prostore – sedanji so že zelo tesni – se bo najprvo otvorila že dolgo nameravana ‚Čitalnica‘. Poleg tega se že sedaj razmišlja o ustanovitvi *strokovne in znanstvene knjižnice*, ki bi tvorila poseben odsek Ljudske knjižnice. Poleg že sedanjih znanstvenih in strokovnih knjig, bi se lahko prenesla v ta odsek knjižnica Leonove družbe. Zlasti za duhovnike na deželi bi bila ta knjižnica obilne koristi, ker si sedaj pri teh materialnih razmerah ne morejo nabavljati dragih knjig. Za konec pa bi povedal samo še to: razvoj in uspeh knjižnice je odvisen samo od članov. In zato pravim: v katalogu pogrešam še mnogo imen, o katerih bi mislil in želel, da bi si izposojevali knjige v naši knjižnici, ki more nuditi res izbrano neoporečno blago. Saj izposojujemo knjige resnično pod ugodnimi pogoji ter tudi izven mesta na podeželje; za krajšo pa tudi daljšo dobo. Sicer pa so natančnejša pojasnila o izposojanju natisnjena v *Imeniku knjig*, ki si ga lahko sami natančneje ogledate.«²⁰³

Na občnem zboru Prosvetne zveze 5. novembra 1936 so obravnavali tudi knjižnico in načrte, povezane z njo:

»Knjižnico vodi in urejuje knjižničar g. ravn. A. Dokler. Kljub temu, da ta oddelek ne izkazuje finančnega uspeha, pa izkazuje tem lepši moralni in kulturni uspeh. Zlasti je ta knjižnica dobrodošla podeželski inteligenci, ki si za daljšo dobo izposoja iz nje knjige. V bodoči sezoni ima knjižnica v načrtu prirediti

203 »Ljudska knjižnica v Ljubljani. Pogovor s knjižničarjem, g. ravnateljem Doklerjem.« *Slovenec* 67 (1939), št. 66a (nedelja, 19. marca), 9.

za podeželske knjižničarje tečaj in opozoriti zlasti navažno kulturno vzgojno nalogo ljudskih knjižnic. Uredili namerava tudi 10 potovalnih knjižnic.«²⁰⁴

b) *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani (1936)*

Leta 1936 je Prosvetna zveza izdala *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani*,²⁰⁵ ki ga je izdelal Anton Dokler, čeprav v knjigi ni izrecno naveden kot avtor; podpisal se je samo kot »Knjižničar«. V tem kataloškem seznamu, ki obsega 351 strani, je Dokler popisal celoten knjižnični fond, verjetno tudi kot vodilo manjšim knjižnicam pri nakupu knjižnega gradiva. V »Uvodu« je na kratko očrtal zgodovino knjižnice in predstavil številčno stanje njenega knjižnega fonda (v času, ko je Dokler pripravil *Imenik*, je Ljudska knjižnica Prosvetne zveze imela 12.800 knjig). V poglavju »Pojasnila in pogoji za izposojevanje knjig« je predstavil knjižnični red, pravila za izposajo in urnik delovanja knjižnice. Predstavitev knjižnega fonda je razdelil na pet kategorij:

- A. Mladinske knjige – I. Slovenske (1. Pripovedništvo, pesmi in igrokazi; 2. Mladinske poučne knjige; 3. Mladinski listi); II. Hrvatske in srbske knjige; III. Nemške knjige;
- B. Slovenski oddelek za odrasle – I. Romani, povesti in novele; II. Pustolovni in kriminalni romani; III. Šaljive in satirične povesti; IV. Spomini. Leposlovno-poučno čtivo; V. Časopisi in zborniki; VI. Dramatična dela; VII. Pesnitve; VIII. Znanstvo;
- C. Hrvatsko-srbski del – I. Romani, povesti in potopisi; II. Kriminalni in pustolovni romani; III. Almanahi, časopisi, zborniki; IV. Pesmi in drame; V. Znanstvo in drugo;
- D. Nemški oddelek – I. Romani, novele, povesti; II. Kriminalni romani, detektivske povesti; III. Humoristični spisi in anekdote; IV. Pesmi in drame; V. Revije, časopisi, zborniki; VI. Znanstvo;
- E. Leposlovne in poučne knjige v raznih tujih jezikih – I. Češke; II. Poljske; III. Ruske; IV. Francoske; V. Italijanske; VI. Angleške in druge.

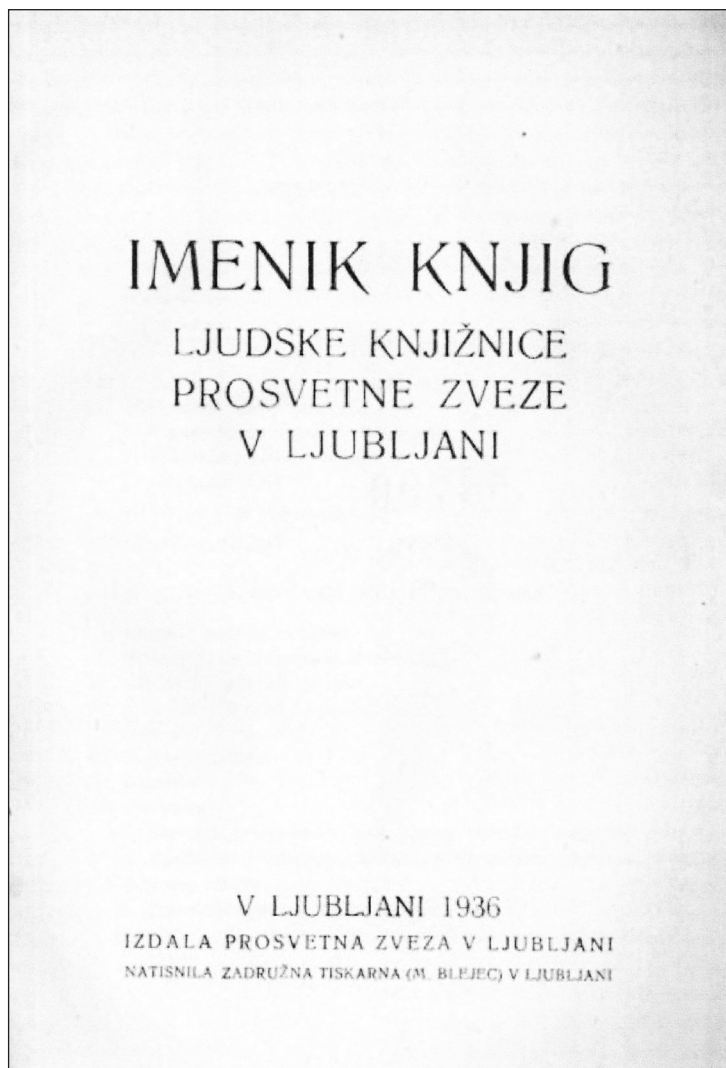
Na koncu *Imenika* je Dokler dodal še tri poglavja: »Seznam ljudskih iger Prosvetne zveze v Ljubljani«, »Dodatek knjig, nabavljenih med tiskanjem *Imenika*« in »Popravki«. Dokler je *Imenik* in stanje v Ljudski knjižnici Prosvetne zveze natančneje predstavil tudi v *Vestniku prosvetnih zvez* leta 1936.²⁰⁶

204 »XXXVII. redni občni zbor Prosvetne zveze v Ljubljani, dne 5. novembra 1936.« *Vestnik prosvetnih zvez v Ljubljani in v Mariboru* 15 (1936), št. 11–12 (november–december), 84.

205 *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani* (1936).

206 [Dokler.] »Ljudska knjižnica,« 29–32, 46–48.

Podoben imenik je Prosvetna zveza objavila že leta 1926;²⁰⁷ na 165 straneh je bilo predstavljenih ok. 2800 knjig, kolikor jih je takrat premogla njena knjižnica, razdeljen pa je bil na 10 poglavij: Uvod, Pojasnila in pogoji za izposojevanje knjig, A. Knjige za otroke. Slikovnice; B. Mladinske knjige; C. Slovenski pripovedni oddelek; D. Hrvatsko-srpski pripovijedni dio; E. Deutsche Romane und Erzählungen; F. Lepslovne in poučne knjige v raznih tujih jezikih; G. Poučni oddelek. (Slovenski, srbskohrvatski in nemški); Abecedni imenik pisateljev I–XVIII.

Slika 25: *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani (1936)*; vir: dLib.si

207 *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani (1926)*.

c) Prispevek o pomenu ljudskih knjižnic

Leta 1936 je Dokler v *Vestniku prosvetnih zvez* objavil krajši prispevek z naslovom »Pomen ljudskih knjižnic za narodno prosveto«. V njem je najprej spregovoril o pomenu knjige, še posebej o pomenu knjige za katoličane, vrednosti dobre knjige ter ideji ljudske knjižnice in njenem razvoju od antike dalje drugod po Evropi in pri Slovencih, posebej pa o pomenu Ljudske knjižnice Prosvetne zveze ter o ustanovitvi Zveze ljudskih knjižnic leta 1929 in njenem stagniranju. Posebej zanimiva sta odlomka o pomenu društvenih knjižnic in vlogi knjižničarja (izbrani odlomki):

»Društvene knjižnice so za duhovno povzdigo ljudstva tako velikega pomena, da zaslužijo izmed vseh različnih prosvetnih ustanov največ pažnje in dejanske podpore. Društvena knjižnica je kulturna usanova, ki je namenjena umski in srčni vzgoji naroda ter njegovemu izpopolnjevanju. Njihov cilj je po dobrih, stanu in starosti primernih knjigah vplivati na vsakega posameznika, ki je količkaj dovzeten za višje stvari in ima dobro voljo, da se sam nadalje izobrazuje. V ljudski knjižnici si more vsakdo poglobiti in razširiti znanje, ki ga je pridobil v šoli. [...] Ljudske knjižnice so po svojem pomenu najvažnejše kulturno-vzgojne ustanove kakega naroda in merilo njegove kulturne višine. Finžgar pravi: Število knjižnic je zanesljivo merilo o kulturi kakega naroda.

Glavna oseba in tako rekoč duša vsake ljudske knjižnice je njen knjižničar. Seveda je njegova naloga silno važna in težavna in ni vsak sposoben za ta posel. Predvsem mora biti prijatelj knjige, v literaturi dobro izvežban ter se ne sme bati dela. Poleg vodstva poslovnih knjig je njegova glavna naloga: izbira in nabava knjig ter njih izposojanje. Izbera knjig je precej težavna zadeva. Deloma mora spoznati značaj in kakovost novih knjig iz kritik v naših časopisih in revijah. [...] Prav tako važna je knjižničarjeva naloga pri izposojanju knjig, ker je izposojanje odlično in odgovorno ljudsko vzgojno delo. Knjižničar mora imeti zmožnost, se hitro in zanesljivo vživeti v potrebe drugih ljudi in slojev. Potrebno je individualno izposojanje. Seveda mora knjižničar obvladati slov svojih knjig, če hoče presoditi, katera knjiga je za posameznika primerna.«

Posebej je opozoril tudi na to, kakšne knjige (tj. katere literarne zvrsti) naj ljudske knjižnice naročajo, na koncu pa se je dotaknil virov financiranja in pridobivanja knjižnega gradiva ter ideje o potujočih knjižnicah.²⁰⁸

č) Ureditev knjižnice Osrednjega društva Slovenskega planinskega društva (1937)

Uspešno vodenje Ljudske knjižnice Prosvetne zveze je bilo verjetno povod, da je leta 1937 Slovensko planinsko društvo povabilo Doklerja, da je uredil tudi knjižnico Osrednjega društva (tj. Ljubljanske podružnice) Slovenskega planinskega društva:

208 Dokler, »Pomen ljudskih knjižnic za narodno prosveto,« 95–98.

»Knjižnica šteje 1876 knjig, v preteklem letu se je povečala za 142 knjig. Člani so se je precej posluževali, zlasti mlajši planinci. V preteklem letu jo je strokovnjaško uredil g. ravnatelj Anton Dokler, za kar mu bodi izrečena posebna topla zahvala.«²⁰⁹

d) *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta (1938)*

Leta 1938 je Dokler izdelal *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta* (1938) in ga objavil kot 8.–10. zvezek letnika 1937/38 revije *Dom in svet*,²¹⁰ pa tudi kot separat.²¹¹ Nastal je na pobudo tedanjega urednika dr. Jožeta Debevca, ki je v polletnih mesecih še urejal revijo *Dom in svet* in pregledal Doklerjevo *Jubilejno kazalo*, njegovega izida pa ni dočakal, saj je 5. oktobra 1938 preminil.²¹² Pred tem je Debevec v prispevku, objavljenem v reviji, razmišljal (brez omembe Doklerja kot avtorja) o pomenu *Jubilejnega kazala* (nekaj glavnih misli):²¹³

» [...] To bo skoraj cela knjiga. Zakaj se je K. T. D.²¹⁴ odločilo, da izda tako obširno in drago kazalo? Kaj bi skrivali, rodila ga je – zadrega. Ob prevzemu uredništva konec januarja je namreč sedanji urednik s strahom gledal v temno bodočnost, kako bo napolnil pregradi lista in vsaj približno dosegel povprečno debelino (seveda ne samo to!) prejšnjih letnikov – t. j. 560 strani, ko pa so vsi glavni sotrudniki – razen treh – odpovedali sodelovanje. Tedaj smo dejali: ‚Si hi tacuerint, nomina clamabunt‘ – t. j. če dosedanji pisatelji molče, naj pa njih (in vseh drugih) imena govore. [...] ‚Kazalo!‘ [...] Danes je ogromno delo v rokopisu gotovo. Ko bo tiskano pred nami, bomo pač vsi – oprostite! – zijali in se čudili, koliko duhovnega blaga, vmes gotovo tudi dragocenega, je nakopičenega v vseh teh letnikih. [...] Petdeset let že sopiha ta naš gorski vlak vkreber, puha in sopiha od postaje do postaje. Dospel je na petdeseto postajo. V temi ne vidim, ali je to zadnja, ali pa se bo vzpenjal še dalje. Iz ‚Jubilejnega kazala‘ je razvidno, kako so na postajah vstopali sotrudniki: nekateri so vstopili samo za eno postajo ali celo postajališče, drugi pa so dolgo vztrajali v kljub naporni vožnji. Strojevodji – niso se prepogosto menjavali – so srečno vozili; samo enkrat se je vlak nekam zadel in se za nekaj časa ustavil. [...] Pa – da govorimo brez metafore – kakšno korist bomo neki imeli od Jubilejnega kazala? To se bo resda šele videlo; vendar pa že lahko nekoliko ugiblujemo, slutimo: v seznamu kritikov n. pr. bomo videli, kateri so bili najdelavnejši; tudi jih bomo zdaj laže med seboj

209 Brilej, »Poročilo tajnika Osrednj. društva,« 206: »Knjižnica šteje 1876 knjig, v preteklem letu se je povečala za 142 knjig. Člani so se je precej posluževali, zlasti mlajši planinci. V preteklem letu jo je strokovnjaško uredil g. ravnatelj Anton Dokler, za kar mu bodi izrečena posebna topla zahvala.«

210 Dokler, »Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta,« 1–107.

211 Dokler, *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta* (1938).

212 Gl. Debeljak, »Ob smrti urednika dr. Jožeta Debevca,« 393–396.

213 Debevec (Dbv, J), »Ob 'Jubilejnem kazalu'. Malo razmišljanja,« 305–308.

214 Tj. Katoliško tiskovno društvo; op. avt.

primerjali; enako bomo tudi potopisce zdaj vse laže primerjali po njih posebnostih. Torej primerjanje nam bo s tem močno olajšano. – Marsikateri dijak, predavatelj, znanstvenik v zadregi vprašuje, kje se je kaj o tem ali onem možu (pisatelju, slikarju, glasbeniku) pisalo ali kje je reproducirana ta ali ona slika (portret, pokrajina) – o vsem tem bo Jubilejno kazalo marsikaj povedalo. – Tudi ni brez pomena, da smo prav ob tej priliki identificirali precej psevdonimov. Od celih vrstic, da, celih strani golih naslovov pesmi (n. pr. Medvedovih, Sardenkovih), povesti, kritik ... kaj imamo od tega? Zaenkrat res ne bogve kaj; utegne pa priti kdo, ki bo vso DSv-ovo liriko spravil v medsebojno zvezo, v sistem, po motivih. Enako je z romani, povestmi, črticami DSv-a: morda se loti kdo, pa jih razdeli v zgodovinske, potem iz kmetskega, delavskega, dijaškega, obrtniškega ... življenja, iz življenja poetov, umetnikov, bohemov, aristokracije ... Kako bi nas n. pr. zanimalo, če bi nam kdo vse te DSv-ove zgodovinske romane, povesti in črtice razvrstil po kronološkem redu [...] Prepričan sem, da bo Jubilejno kazalo vzbudilo marsikatero misel in dalo snov žalostnim pa tudi veselim spominom, žalostnim, ob pogledu na dolgo vrsto umrlih sotrudnikov – mortuos plango! – veselih, ob dejstvu, da jih še mnogo, mnogo živi, starejših in mlajših in prav mladih, ki jih DS vse vabi v svoj krog – vivos voco! [...]

Dokler je svoje delo končal 24. oktobra 1938. V uvodu se je najprej spomnil pokojnega urednika dr. Jožeta Debeveca, idejnega pobudnika nastanka kazala, ki mu je avgusta 1938 izročil rokopis. Prvega oktobra, štiri dni pred smrtjo, ga je Dokler obiskal v Leonišču in mu obljubil, da bo poskrbel za pravočasen izid. Debevec je želel napisati tudi uvod k *Jubilejnemu kazalu*, a ga je prehitela smrt. Zakaj je Debevec izbral Doklerja, pove Dokler sam:

»Vedel je, da sem bil naročnik DSA od početka do danes ter da imam (večinoma s platnicami) vse letnike v svoji knjižnici. Njegovi želji sem rad ustregel. Vežalo je naju od 1. 1894, ko sem ga prvič videl na Dunaju, pa do danes tesno, odkritosrčno prijateljstvo, pomagal mi je pri spisovanju grško-slovenskega slovarja in še pred dobrim letom je pregledal in popravil moj prevod Platonove Države.«²¹⁵

Zasnovo kazala je Dokler lepo opisal v »Uvodu«:

»Prvo in glavno vprašanje je bilo: Kaj naj obsega Kazalo: Da spadajo vanj vsi leposlovni in znanstveni spisi kakor tudi življenjepisi, je bilo jasno. Toda v rubrikah ‚To in ono‘, ‚Razno‘, ‚Drobiž‘, ‚Zapiski‘ in ‚Književnost‘ se nahaja toliko zanimivih beležk, da bi bilo škoda jih izpustiti. Zato sva se s pokojnim g. urednikom domenila, da naj nudi Kazalo popolno in jasno sliko o delovanju sotrudnikov in urednikov. Tako so bile sprejete v oddelek C poleg

215 Dokler, »Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta,« 303.

obširnih življenjepisov tudi vse biografske beležke o življenju in delovanju pisateljev in drugih znamenitih mož. Tudi oddelek Č obsega vse važnejše ocene ne samo slovenskih, marveč tudi drugojezičnih knjig. Na željo nekaterih se je dodal I. delu še II. del po abecednem redu kritikov. Glede ilustracij velja isto načelo. V ta del (D) je bilo sprejeto vse, kar je v tem ali onem oziru količkaj važno. V šestem oddelku (E) so naštetni vsi sotrudniki, pri vsakem je tudi navedeno, v katerem oddelku se nahajajo njegovi spisi. Ker so biografski podatki sestavljeni po abecednem redu opisanih mož, je v seznamu E pod C v oklepu navedeno, katere življenjepise je dotični spisal.«²¹⁶

Veliko težav mu je povzočalo razreševanje psevdonimov; za 109 psevdonimov mu je uspelo določiti identiteto piscev, 25 pa je ostalo neugotovljenih (večinoma avtorji pesmi, nastalih med letoma 1888 in 1907), zato je za pomoč zaprosil bralce, naj v primeru, če poznajo katerega od piscev, ki se skrivajo pod posameznim psevdonimom, njegovo ime posredujejo njemu osebno ali uredništvu *Slovenca*. Strani sestavkov ni navajal, ker so bile navedene pri kazalih posameznih letnikov, izjemoma jih je dodajal le pri tistih prispevkih, ki so bili v kazalu posameznik letnikov izpuščeni ali napačno navedeni, pri prispevkih, objavljenih na platnicah, pa je dodal kratico pl.²¹⁷

Ta 107 strani obsegajoč bibliografski seznam, ki je v *Bibliografiji slovenskih bibliografij* uvrščen na 24. mesto, v kategorijo »Bibliografska in stvarna kazala časopisja« (014.3),²¹⁸ kljub – z vidika sodobne bibliografske stroke – nekaterim pomanjkljivostim še danes velja za lep primer bibliografske akribije in eno od pionirskih del,²¹⁹ ki so se ga ob Doklerjevi smrti spomnili vsi pisci njegovih nekrologov.²²⁰

IX. Sklep

Pričujoči prispevek orisuje nekatere postaje na življenjski poti Antona Doklerja. Obravnavano gradivo bo dobra osnova za nadaljnje raziskovanje in izhodišče za pravo monografijo, ki bi še natančneje osvetlila Doklerjevo življenje in delo, še zlasti na področju šolstva.

216 Dokler, »Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta,« 303.

217 Ibid.

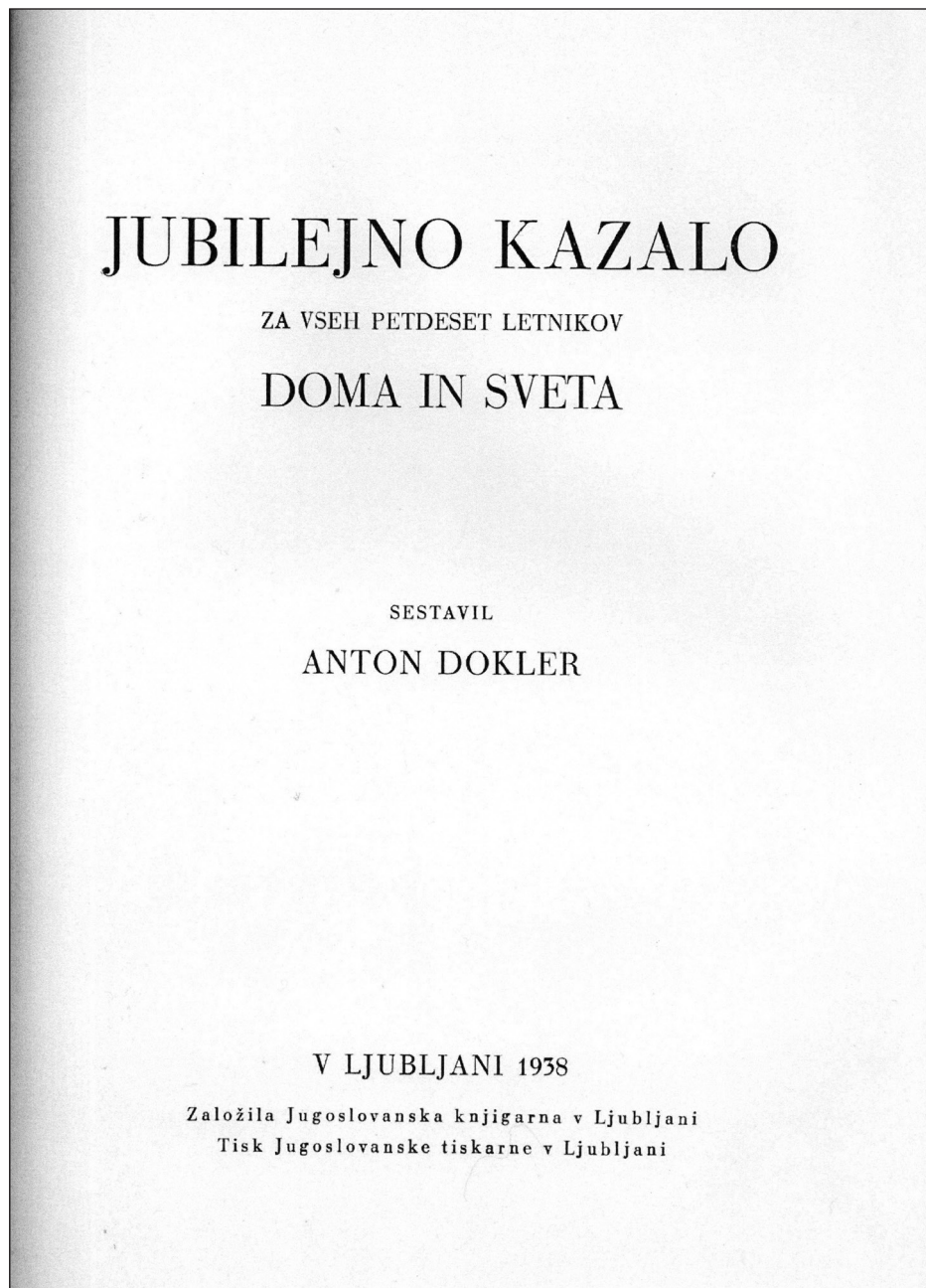
218 Bulovec, *Bibliografija slovenskih bibliografij 1561–1973*, 10 (št. 24).

219 Kocijan, »Sodobno bibliografsko kazalo. Bibliografsko kazalo *Doma in sveta*: 1888–1944 / Jože Munda,« 239–240.

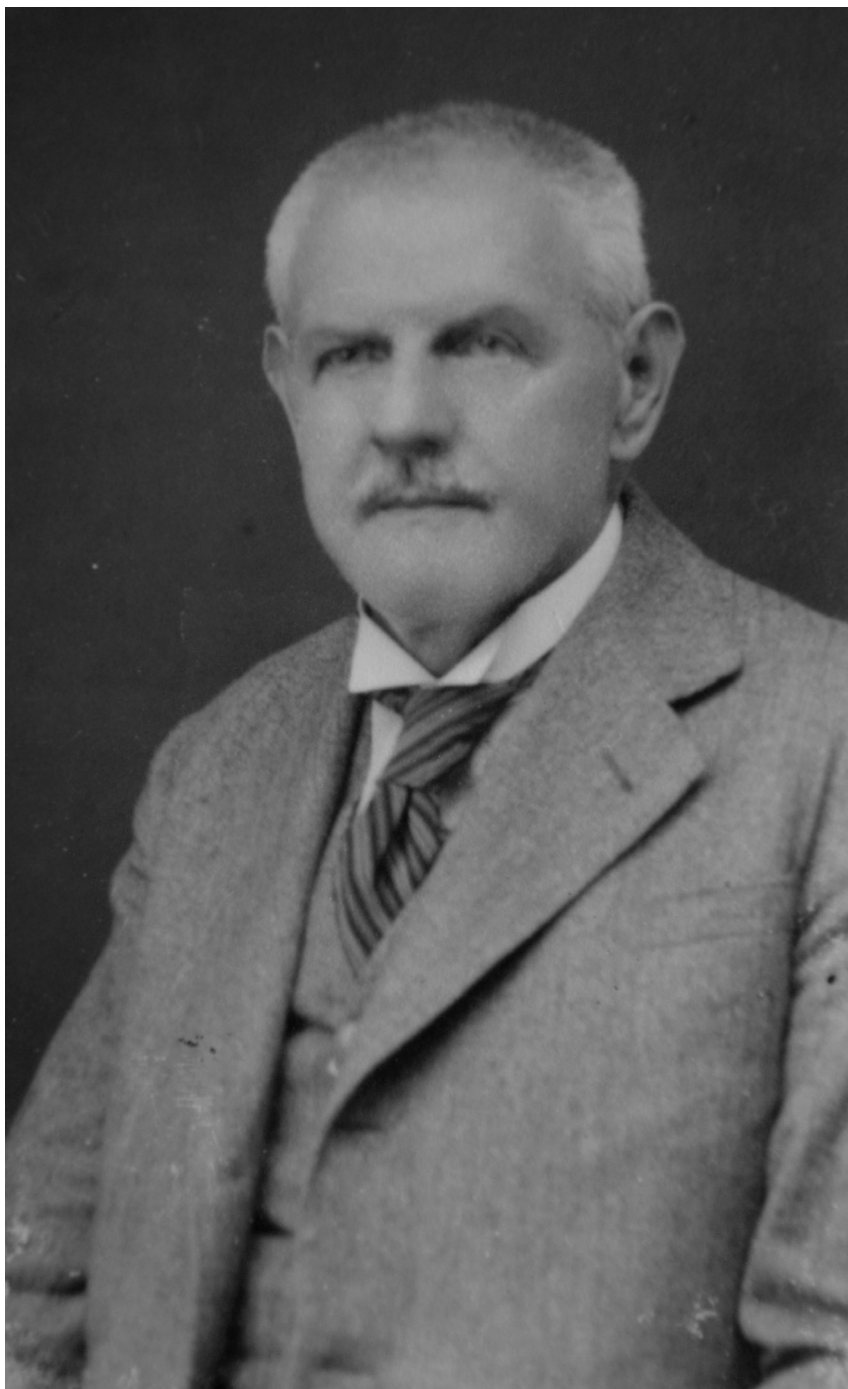
220 »Ljudska knjižnica. † Ravnatelj Anton Dokler.« *Vestnik prosvetne zveze v Ljubljani* 22, št. 11–12 (november–december) (1943), 68; »Ravnatelj Anton Dokler †.« *Jutro* 23 (1943), št. 240 (nedelja, 24. oktobra), 4; »Sestavil je jubilejno kazalo 50 letnikov ‚Doma in sveta‘«; »Spominčice rajnkim članom in prijateljem. Ravnatelj Anton Dokler.« *Slovenski učitelj: glasilo katoliških vzgojiteljev in Slomškove družbe v Ljubljani* 44, št. 10–12 (1943): 123; »V rokopisu je pustil prevod velike Platonove Države in oskrbel jubilejno kazalo petdesetih letnikov Doma in sveta.«

Slika 26: Dr. Jože (Josip) Debevec; vir: Šlebinger, ASK

Slika 27: Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta (1938); vir: dLib.si

Slika 28: Anton Dokler okoli leta 1940; vir: ADD

Slika 29: Anton Dokler z vnukinjo Marijo Cirej; vir: ADD

Viri in literatura

I. Arhivski viri

1. ADD – Arhiv družine Dokler

2. NAM – Nadškofijski arhiv Maribor

– Matične knjige, Krstna knjiga Nova Cerkev 1859–1873, fol. 138, 165, 197, 243

– Matične knjige, Krstna knjiga Nova Cerkev 1874–1891, fol. 27, 49, 93, 130

3. NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana

– SI NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121

4. NUK, Ms – Rokopisna zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice Ljubljana

– NUK, Ms 676, Vodušek Matej, Grška slovnica. V Gorici 15. aprila 1873. Matevž Vodušek, c. k. gimn. profesor

– NUK, Ms 1399, Valentin Kermavner, Zapuščina, I. 3. Gradivo za grški slovar

– NUK, Ms 1415, Rajko Perušek: Zapuščina, I. 4. Primerjalno leksikološko gradivo

– NUK, Ms 1207, Vrhovnik Ivan, Zapuščina, IV. Gradivo, IV. 3. Literarno-zgodovinsko in biografsko gradivo, Doklerjev Grško-slovenski slovar

– NUK, Ms 492, France Levstik: Zapuščina. III. Proza. F. Prevodi. (mapa 22). *Katilina Kaja Salustija Krispa*

5. UAW – Archiv der Universität Wien

– Nationale Anton Dokler

– Lehramtsprüfungsakt Anton Dokler

6. Zapuščina Josipa Tominška (hrani Osrednja knjižnica Celje)

7. Matej Hriberšek, zasebni arhiv

II. Spletni viri

1. Matricula Online

– Slovenia, Nadškofijska Maribor, 117 Nova Cerkev, Krstna knjiga (Taufbuch) 01774 (1859–1873):

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=138>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=165>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=197>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01774/?pg=243>

– Slovenia, Nadškofijska Maribor, 117 Nova Cerkev, Krstna knjiga (Taufbuch) 01775 (1874–1891):

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=27>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=49>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=93>

<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/nova-cerkev/01775/?pg=130>

2. Slovenska biografija

Čermelj, Lavoslav in Kajetan Gantar. »Vodušek, Matej (1839–1931).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi802230/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 2. maja 2022).

- Dobrovoljc, Helena. »Breznik, Anton (1881–1944).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi149445/#novi-slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 2. maja 2022).
- Gantar, Kajetan. »Wiesthaller, Fran (1849–1927).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi839896/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 12. maja 2022).
- Grafenauer, Ivan. »Klodič vitez Sabladoski, Anton (1836–1914).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi276532/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 2. maja 2022).
- Jedlovčnik, Janja. »Dokler, Anton (1871–1943).« Obrazi slovenskih pokrajin. Mestna knjižnica Kranj, 2020. Elektronski vir: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/dokler-anton/> (obiskano 2. 5. 2022).
- Orel, Tine. »Tominšek, Josip.« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi708628/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 4. maja 2022).
- Uredništvo. »Breznik, Anton (1881–1944).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi149445/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 2. maja 2022).
- Uredništvo. »Dokler, Anton (1871–1943).« Slovenska biografija. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Elektronski vir: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi174549/#slovenski-biografski-leksikon> (obiskano 1. maja 2022).

3. Termania

- a) Anton Dokler. *Grško-slovenski slovar* (1915)
Elektronski vir: <http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=6>
- b) Anton Dokler in Matej Hriberšek. *Vzorčna baza za novi grško-slovenski slovar (Z–K)*. Elektronski vir. Avtorja Anton Dokler in Matej Hriberšek; zasnova in struktura Matej Hriberšek; priprava gesel Nena Bobovnik et al.; izdajatelj Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za klasično filologijo. Kamnik: Amebis; Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2018 (Zbirka Termania) (obiskano 4. maja 2022).
https://www.termania.net/slovarji/244/Novi_grsko_slovenski_slovar
<http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=244>
- c) Hriberšek, Matej. *Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 2 (L–M)*. Elektronski vir. Avtor (zasnova, struktura, uredništvo, redakcija) Matej Hriberšek; priprava gesel Marija Gardina et al.; izdajatelj Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za klasično filologijo. Kamnik: Amebis; Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2019 (Zbirka Termania) (obiskano 4. maja 2022.).
https://www.termania.net/slovarji/281/Geselska_baza_za_novi_grsko_slovenski_slovar_%25_%25
<http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=281>
- č) Matej Hriberšek et al. *Geselska baza za novi grško-slovenski slovar – 3*. Elektronski vir. Vodja projekta in pedagoški mentor Matej Hriberšek. Kamnik: Amebis, 2020 (Zbirka Termania) (obiskano 4. maja 2022).
https://www.termania.net/slovarji/362/Geselska_baza_za_novi_grsko_slovenski_slovar_3
<http://www.termania.net/?searchIn=Linked&ld=362>

4. Založba ZRC, ZRC SAZU

Šolski grško-slovenski slovar.

Elektronski vir: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/book/1386>

5. Sistory

Lukijan in Šašel Kos, Marjeta. »Lukijan: *Kako je treba pisati zgodovino; Lažni prerok Aleksander.*« V: *Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja*, ur. Oto Luthar, Marjeta Šašel Kos, Nada Grošelj in Gregor Pobežin, 179–181. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2006; 2016²; 2019.

Elektronski vir: <https://sistory.github.io/zhm/ch06.html#ch06.04>

III. Revije in časopisi

Archiv für Geschichte des Buchwesens

Biographisches Jahrbuch für Altertumskunde (= *Jahresbericht über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft*)

Biographisches Jahrbuch und Deutscher Nekrolog

Dom in svet

Domovina

Glasnik Slovenske matice

Jutro

Keria: Studia Latina et Graeca

Knjižnica

Kritika

Križ na Gori

Ljubljanski zvon

Loški razgledi

Marburger Zeitung

Monitor ISH

Narodni dnevnik

Novice gospodarske, obrtniške in narodne

Planinski vestnik

Ponedeljski Slovenec

Raziskovalec: strokovna revija o raziskovalni in inovacijski politiki

Slovan: mesečnik za književnost, umetnost in prosveto

Slovenec

Slovenski dom

Slovenski narod

Slovenski učitelj: glasilo katoliških vzgojiteljev in Slomškove družbe v Ljubljani

Slovenski učitelj: glasilo krščansko mislečih učiteljev in vzgojiteljev

Südsteirische Post

Šolska kronika: zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje

Vestnik prosvetne zveze v Ljubljani

Vestnik prosvetnih zvez v Ljubljani in v Mariboru

Vestnik. Znanstvena priloga »Zori«

Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien

IV. Gimnazijska izvestja

1. Gimnazija Celje

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1884 von Peter Končnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli: Johann Rakusch, 1884.

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1884/5 von Peter Končnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli: Johann Rakusch, 1885.

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1885/6 von Peter Končnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli: Johann Rakusch, 1886.

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1886/7 von Peter Končnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli: Johann Rakusch, 1887.

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1887/8 von Peter Končnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli: Johann Rakusch, 1888. (izvod ni dostopen v slovenskih knjižnicah)

Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Herausgegeben am Schlusse des Schuljahres 1888/9 von Peter Kočnik, k. k. Gymnasial-Director. Cilli, Johann Rakusch, 1889.

2. Gimnazija Kranj

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für die Schuljahre 1897/98–1899/1900 durch die Direction. Krainburg: Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg, 1900.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1900/1901 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Director. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1901.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1901/1902 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Director. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1902.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1902/1903 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Director. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1903.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz-Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1903/1904 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Director. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1904.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1904/1905 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Direktor. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1905.

Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums in Krainburg, veröffentlicht für das Schuljahr 1905/1906 von Josef Hubad, k. k. Gymnasial-Direktor. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser Franz Joseph-Staatsgymnasiums, 1906.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1906/1907. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1907.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1907/1908. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1908.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1908/1909. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1909.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1909/1910. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1910.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1910/1911. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1911.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1911/1912. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1912.

Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1913/14. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1914.

3. I. državna gimnazija Ljubljana

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1912/1913 durch den Direktor Dr. Laurenz Požar. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1913.

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1913/1914 durch den Direktor Dr. Laurenz Požar. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1914.

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1914/1915 durch den Direktor Dr. Laurenz Požar. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1915.

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1914/1915 durch den Direktor Dr. Laurenz Požar. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1916.

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach für das Schuljahr 1916/17. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1917.

Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach für das Schuljahr 1917/18. Laibach: Verlag des k. k. I. Staatsgymnasiums, 1918.

4. Gimnazija Novo mesto

Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1888–1889. Rudolfswert: Verlag der Lehranstalt, 1889.

Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1889–1890. Rudolfswert: Verlag der Lehranstalt, 1890.

Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1890–1891. Rudolfswert: Verlag der Lehranstalt, 1891.

Izvestje državne realne gimnazije v Novem o šolskem letu 1919/20. Novo mesto: založilo gimnazijsko ravnateljstvo, 1920, 3–5.

5. Moško učiteljišče v Ljubljani

Državno moško učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1930/31. Sestavil direktor. Ljubljana: samozaložba zavoda, 1931.

Državno moško učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1931/32. Sestavil direktor. Ljubljana: samozaložba zavoda, 1932.

Državna učiteljska šola v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1932–33. Sestavil direktor. V Ljubljani: samozaložba zavoda, 1933.

6. Žensko učiteljišče v Ljubljani

Državno žensko učiteljišče v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1930–31. Sestavil direktor [dr. Ivan Orel]. Ljubljana: samozaložba zavoda, 1931.

V. Monografije, razprave, revijalne in časopisne objave

- Ackermann, Gerhard in Jürgen Weiß. *Alfred Ackermann-Teubner (1857–1941)*. Leipzig: Edition am Gutenbergplatz, 2016 (EAGLE, 090).
- Anon.. »Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje. Sestavil Anton Dokler. Cena 1 K 90 h. Ljubljana, 1909. Založila ‚Katoliška Bukvarna‘. Natisnila ‚Katoliška Tiskarna‘.« *Ljubljanski zvon* 29, št. 7 (1909): 445.
- Aris, Marc-Aeilko. »Wilhelm von Moerbeke.« *Lexikon des Mittelalters. Band 9: Werla bis Zypresse*. Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler, 1999, str. 175–176.
- Aristotel in Bender, Hermann. *Des Aristoteles Schrift über die Seele*. Übersetzt von H. Bender. Stuttgart: C. Hoffmann, 1872 (Langenscheidtsche Bibliothek sämtlicher griechischen und römischen Klassiker in neueren deutschen Musterübersetzungen, 24; Aristoteles, 5).
- Aristotel in Valentin Kalan. *O duši*. Prevedel, napisal uvod in komentar ter dodal opombe in glosarij grških terminov Valentin Kalan. Ljubljana: Slovenska matica, 1993 (ponatis 2002).
- Aristotel in William of Moerbeke. *Aristotle's De anima, in the version of William of Moerbeke and the Commentary of St. Thomas Aquinas*. Translated by Kenelm Foster and Silvester Humphries; with an introduction by Ivo Thomas. New Haven: Yale University Press, 1954 (Rare Masterpieces of Philosophy and Science, 3).
- Aristoteles, Wilhelm Biehl in Otto Apelt. *Aristotelis De anima libri III*. Recognovit Guilelmus Biehl. Editio tertia. Curavit Otto Apelt. Lipsiae (Leipzig): in aedibus B. G. Teubneri, MCMXXVI (1926).
- ASK, gl. Šlebinger, Janko.
- Bednařik, Rado. »Zgodovinski obris katoliškega dijaškega gibanja v Sloveniji.« *Križ na Gori* 1, št. 1/2 (1925): 17–20; št. 3/5 (1925): 62–65.
- Bradač, Fran. *Latinsko-slovenski slovar*. Sestavil Fran Bradač. V Ljubljani: Jugoslovanska knjigarna, 1926.
- Brams, Jozef in Willy Vanhamel, ur. *Guillaume de Moerbeke. Recueil d'études à l'occasion du 700e anniversaire de sa mort (1286)*. Leuven: Leuven University Press, 1989 (Ancient and Medieval Philosophy, Series 1, 7).
- Brams, Jozef. »Guillaume de Moerbeke et Aristotele«. V: *Rencontres de cultures dans la philosophie médiévale. Traductions et traducteurs de l'antiquité tardive au XIVe siècle*. Actes du Colloque international de Cassino, 15-17 juin 1989, organisé par la Société internationale pour l'étude de la philosophie médiévale et l'Università degli studi di Cassino, ur. Jacqueline Hamesse in Marta Fattori, 317–336. Louvain-la-Neuve, (Institut d'études médiévales); Cassino, (Università degli studi), 1990 (Publications de l'Institut d'études médiévales. Textes, études, congrès, 11 – Rencontres de philosophie médiévale, 1).
- Brams, Jozef. *La riscoperta di Aristotele in Occidente*. Milano: Jaca Book, 2003.
- Brilej, Arnošt. »Poročilo tajnika Osrednj. društva.« *Planinski vestnik* 38, št. 7/8 (1938): 203–227.
- Bulovec, Štefka. *Bibliografija slovenskih bibliografij 1561–1973*. Sestavila Štefka Bulovec. Ljubljana: NUK, 1976.
- Cigale, Matej. *Deutsch-slovenisches Wörterbuch*. Herausgegeben auf Kosten des [...] Anton Alois Wolf. Theil 1: A-L; Theil 2: M-Z. Laibach: J. Blasnik, 1860.
- Cindrič, Alojz. *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: Univerza, 2009.

- Cvirn, Janez. *Trdnjavski trikotnik: politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem (1861–1914)*. Maribor: Obzorja, 1997.
- Čopič, Venceslav, ur. *Sto let ljubljanskega učiteljišča: Zbornik*. Ljubljana: Gimnazija pedagoške smeri, 1973.
- Debeljak, Tine. »Ob smrti urednika dr. Jožeta Debevca.« *Dom in svet* 50 (*Nova knjiga* 5), št. 8–10 (1937/1938): 393–396.
- Debevec, Jože (Dby, J). »Ob ‚Jubilejnim kazalu‘. Malo razmišljanja.« *Dom in svet* 50 (*Nova knjiga* 5), št. 7 (1937/1938): 305–308.
- Divković, Mirko. *Latinsko-hrvatski riječnik za škole*. Priredio Mirko Divković. 2. izd. Zagreb: Kr. Hrvatsko-Slavonsko-Dalmatinska zemaljska vlada, 1900.
- Dod, Bernard G.. »Aristoteles latinus.« V: *The Cambridge History of Later Medieval Philosophy. From The Rediscovery of Aristotle to the Disintegration of Scholasticism 1100–1600*, ur. Norman Kretzmann, Anthony Kenny, Jan Pinborg in Eleonore Stump, 45–79. Cambridge: Cambridge University Press, 1997 (ponatis izdaje iz 1984).
- Dokler, Anton. »Kako voditi čitanje? (predaval na občnem zboru ‚Slomškove zveze‘ profesor Anton Dokler).« *Slovenski učitelj: glasilo krščansko mislečih učiteljev in vzgojiteljev* 3, št. 2 (15. januarja) (1902): 25–26; št. 3 (1. februarja): 36–39.
- Dokler, Anton. *Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje*. Sestavil Anton Dokler. Ljubljana: Katoliška Bukvarna (Katoliška tiskarna), 1909.
- Dokler, Anton. »Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini.« *Jahresbericht des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1909/1910*. Krainburg: Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums, 1910, 3–28.
- Dokler, Anton. *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*. Sestavil Anton Dokler. Ljubljana: Katoliška bukvarna, 1910.
- Dokler, Anton. »Pomen ljudskih knjižnic za narodno prosveto.« *Vestnik prosvetnih zvez v Ljubljani in v Mariboru* 15, št. 11–12 (november–december) (1936): 95–98.
- Dokler, Anton. »Ljudska knjižnica.« *Vestnik prosvetnih zvez v Ljubljani in v Mariboru* 15, št. 3–4 (marec–april) (1936): 29–32; št. 5–6 (maj–junij): 46–48.
- [Dokler, Anton.] *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani*. Ljubljana: Prosvetna zveza, 1936.
- Dokler, Anton. »Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in Sveta.« *Dom in svet* 50 (*Nova knjiga* 5), št. 8–10 (1937/1938): 1–107.
- Dokler, Anton. *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in Sveta*. Sestavil Anton Dokler. Ljubljana: Jugoslovska tiskarna, 1938.
- Dokler, Anton in Matej Hriberšek. *Šolski grško-slovenski slovar*. Na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915 posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio, Živo Borak in drugimi sodelavci. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015.
- Dolenc, Ervin. »Šolsko delo Dragotina Lončarja.« *Glasnik Slovenske matice* 18, št. 1–2 (1994): 71–77.
- Dolenc, Ervin. *Kulturni boj. Slovenska kulturna politika v Kraljevini SHS 1918–1929*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996.
- Gantar, Kajetan. »Dokler, Anton.« *Enciklopedija Slovenije* 2 (1988): 281.
- Gantar, Kajetan. »Ob 80-letnici Doklerjevega Grško-slovenskega slovarja.« *Raziskovalec: strokovna revija o raziskovalni in inovacijski politiki* 25, št. 5/6 (1995): 38–40.
- Golling, Joseph. *Commentar zu P. Ovidii Nasonis carmina selecta*. Hrsg. von Josef Golling. Nebst Vocabularium und grammatischer Einleitung. Wien: Karl Graeser, 1897².

- Golling, Joseph. *Vocabular zu ausgewählten Gedichten Ovids*. Wien: Alfred Hölder, 1908.
- Griesser-Pečar, Tamara. *Slovenija na zatožni klopi. Sodni procesi, administrativne kazni, posegi ljudske oblasti v Sloveniji od 1943 do 1960*. Ljubljana: Družina, 2005.
- Hriberšek, Matej. *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005 (Zbirka Agora).
- Hriberšek, Matej. *Življenje in delo p. Ladislava Hrovata*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, 2006 (Zbirka Documenta; 15).
- Hriberšek, Matej. »Filološko delo dr. Josipa Tominška.« V: *Musis amicus: posebna številka ob osemdesetletnici Kajetana Gantarja*, ur. Jerneja Kavčič in Marko Marinčič Marko, *Keria* 12, št. 2–3 (2010), 253–280. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Hriberšek, Matej. »Namhafte slowenische klassische Philologen als Studenten in Graz und die Bedeutung von dr. Josip Tominšek.« V: *Slowenen und Graz = Gradec in Slovenci: Monographie zur internationalen Tagung vom 27. II. bis 1. III. 2014 am Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz*. Internationaler Tagung Graz und Slowenen II, vom 27. II. bis 1. III. 2014 am Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, ur. Ludvik Karničar in Andrej Leben, 181–197. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität, 2014 (Slowenistische Forschungsberichte, 4).
- Hriberšek, Matej. »Nastajanje šolskega grško-slovenskega slovarja.« V: *Šolski grško-slovenski slovar*, ur. Anton Dokler in Matej Hriberšek, 5–18. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015.
- Hriberšek, Matej. »Na poti do grško-slovenskega slovarja Antona Doklerja (1915).« V: *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*, ur. Mojca Smolej, 291–298. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015 (Obdobja, Simpozij, = Symposium, 34).
- Hriberšek, Matej. »Sovretov prevod Sofoklovega Kralja Ojdipa in njegova ustvarjalna leta na Ptuj.« V: *Anton Sovrè in Ptuj*, ur. Mira Petrovič et al., 20–49. Zbornik prispevkov. Ptuj: Knjižnica Ivana Potrča, 2019.
- Hriberšek, Matej. »Slovenski doktorji klasične filologije, promovirani na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918.« V: *Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov na dunajski Filozofski fakulteti (1872-1918)*, ur. Tone Smolej, 21–50, 417–418. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.
- Hriberšek, Matej. »Iz domoznanske zakladnice Osrednje knjižnice Celje: o zapuščini dr. Josipa Tominška in njenem pomenu za domoznansko dejavnost = From the local history treasury of Osrednja knjižnica Celje: the legacy of Dr Josip Tominšek and its significance for the research of the local history.« V: *Posebne domoznanske zbirke: izzivi in priložnosti: Domfest: 6. festival domoznanstva: Mestna knjižnica Kranj, Kranj, 2020. Domfest, 6. festival domoznanstva. Mestna knjižnica Kranj, oktober 2020*, ur. Tjaša Bezenšek, 65–77. Kranj: Mestna knjižnica, 2020 (Zbirka Domfest, 6).
- Hriberšek, Matej. »Prvi slovenski doktorji klasične filologije z graške univerze = The first Slovene doctors in classical philology at Graz university.« *Šolska kronika: zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje* 29=53, št. 1/2 (2020): 23–80.
- Hriberšek, Matej. *Slovenski doktorji klasične filologije na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2021 (Življenja in dela; 27, Biografske študije; 19).
- Ilešič, Fran. »Vesti ‚Društva slovenskih profesorjev‘.« *Nastavni vjesnik* 17 (1909): 472–480.
- Ilešič, Fran. »Iz upravnega odbora ‚Društva slov. profesorjev‘.« *Nastavni vjesnik* 17 (1909): 800.

- Ilešič, Fran. »Izvestje ‚Društva slov. profesorjev‘ o poslovnem letu 1908/9.« *Nastavni vjesnik* 18 (1910): 473–480.
- Ilešič, Fran. »Izvestje ‚Društva slovenskih profesorjev‘ za poslovno leto 1909/10.« *Nastavni vjesnik* 19 (1911): 566–573.
- Ilešič, Fran. »Tajnikovo poročilo o delovanju ‚Društva slov. profesorjev‘ 1910/1911.« *Nastavni vjesnik* 20 (1912): 481–487.
- Ilešič, Fran. »Tajnikovo poročilo o poslovnem letu 1911./12. na glavni skupščini dne 28. dec. 1912.« *Nastavni vjesnik* 21 (1913): 476–478, 550–555.
- Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani*. Ljubljana: Prosvetna zveza, 1926.
- Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani*. Ljubljana: Prosvetna zveza, 1936.
- Gl. tudi Dokler, Anton.
- Izvestja Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani*. V Ljubljani: [Društvo slovenskih profesorjev], 1919.
- Jourdain, Amable. *Recherches critiques sur l'âge et l'origine des traductions latines d'Aristote et sur des commentaires grecs ou arabes employés par les docteurs scolastiques*. ... par Amable Jourdain. Nouvelle édition revue et augmentée par Charles Jourdain. Paris: Joubert, 1843.
- Kalan, Valentin. »Nepričakovana najdba (ἔρμαιοι) Aristotela v Vebrovi zapuščini: grečit Dokler in filozof Veber.« *Keria: Studia Latina et Graeca* 3, št. 1 (2001): 133–136.
- Klett, Theodor. »Oberstudienrat Dr. Hermann Bender.« *Biographisches Jahrbuch für Altertumskunde (= Jahresbericht über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft* 103, Nekrologe) 22 (1899 (1900)): 115–125.
- Klodič, Antonio. *Grammatica greca del prof. Antonio Klodič, I. R. Ispettore scolastico provinciale*. Gorizia: a spese dell' Aut. ed., 1870.
- Kocijan, Gregor. »Sodobno bibliografsko kazalo. Bibliografsko kazalo Doma in sveta: 1888–1944 / Jože Munda. Celje: Mohorjeva družba, 2003, 507 str.« *Knjižnica* 48, št. 1–2 (2004): 239–242.
- Krämer, Heinrich. *Die Altertumswissenschaft und der Verlag B. G. Teubner*. Leipzig; Edition am Gutenbergplatz, 2011 (EAGLE, 049).
- Krämer, Heinrich in Jürgen Weiß. *Wissenschaft und geistige Bildung kräftig fördern. Zweihundert Jahre B. G. Teubner 1811–2011*. Leipzig: Edition am Gutenbergplatz, 2011 (EAGLE, 050).
- Krauss, Rudolf. »Bender, Hermann.« *Biographisches Jahrbuch und Deutscher Nekrolog* 2 (1897 (1898)): 103–104.
- Leskošek, Janko. *Stalež srednjih in strokovnih šol v Sloveniji januarja 1928*. Sestavil prof. Janko Leskošek. Ljubljana: Proforsko društvo, 1928.
- Links, Christoph. *Das Schicksal der DDR-Verlage: die Privatisierung und ihre Konsequenzen*. Berlin: Ch. Links Verlag, 2009.
- Lončar, Dragotin. *O šolski reformi*. Spisal dr. Dragotin Lončar, profesor na mestni realki v Idriji. Ponatisk iz »Učiteljskega tovariša« (48, št. 5–10 (1908)). V Ljubljani: Uredništvo »Učiteljskega tovariša«, 1908.
- Lovšin, Evgen. »Dr. Josip Tomišek, urednik Planinskega Vestnika.« *Planinski vestnik* 19(10) (1963): 494–499.
- Lukijan in Anton Dokler. »O sanjah ali Lukijanovo življenje.« *Mladina* 1, št. 5–6 (1924/1925): 71–76.
- Lukijan in Anton Sovrè. *Satire*. Izbral in prevedel Sovrè Anton. Ljubljana: Državna založba Slovenije (Ljudska pravica), 1946.

- Lukijan in Joža Lovrenčič. »Lukian in njegova ‚Resnična zgodba‘«. *Ponedeljski Slovenec* 5 (1932), št. 6 (8. februar), 3–4; št. 7 (15. februar), 4; št. 8 (22. februar), 4; št. 9 (29. februar), 4; št. 10 (7. marec), 4; št. 11 (14. marec), 4; št. 12 (21. marec), 4; št. 13 (29. marec), 4; št. 14 (4. april), 4.
- Lukijan in K. L. (= Korbinijan Lajh). »O senji ali Lukianovo življenje. Iz grščine poslovenil K. L.« *Vestnik. Znanstvena priloga »Zori«* 1, št. 6 (1873), 89–91; št. 7: 102–104.
- Lukijan in Maja Sunčič. »Lukijan: O žalovanju.« *Keria: Studia Latina et Graeca* 3, št. 2 (2001): 141–151.
- Lukijan in Maja Sunčič. »Meníp ali prerokovanje mrtvih.« *Monitor ISH* 5, št. 1–2 (2003): 121–131.
- Lukijan in Maja Sunčič. »O obrekovanju, ki mu ne smemo zlahka verjeti.« *Monitor ISH* 5 št. 1–2 (2003): 132–141.
- Lukijan in Marjeta Šašel Kos. »Lukijan: Kako je treba pisati zgodovino; Lažni prerok Aleksander.« V: *Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja*, ur. Oto Luthar, Marjeta Šašel Kos, Nada Grošelj in Gregor Pobežin, 179–181. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2006; 2016²; 2019 Elektronski vir: <https://sistory.github.io/zhm/ch06.html#ch06.04>.
- Lukijan in Marjeta Šašel Kos. *Filozofi na dražbi*. Izbrala, prevedla, spremno besedo in opombe napisala Marjeta Šašel Kos. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985 (Knjižnica Kondor: izbrana dela iz domače in svetovne književnosti; 226).
- Lukijan in Sabina Zorčič. »O Peregrinovi smrti (prevod in Komentar Sabina Zorčič).« *Keria: Studia Latina et Graeca* 9, št. 2 (2007): 95–106.
- Maretić, Tomislav. *Publija Ovidija Nazona Metamorfoze*. Preveo T. Maretić. Zagreb: Matica hrvatska, 1907. (Prievodi grških i rimskih klasika, 18). Gl. tudi ponatisa: a) Beograd: Grafički atelje ‚Dereta‘, 1991 (Biblioteka ‚Fototipska izdanja‘, kolo 1, knj. 1); b) Predgovor i bilješke Đuro Körbler. Zagreb: Europapress holding, 2008. (Biblioteka Jutarnjeg lista. Lektira – klasici, 15).
- Marušič, Branko. »Vodušek, Matej.« *Primorski slovenski biografski leksikon* 17 (1991): 247.
- Merkelbach, Reinhold. *Wechselwirkungen. Der wissenschaftliche Verlag als Mittler. 175 Jahre B. G. Teubner 1811–1986*. Stuttgart: Teubner, 1986.
- Mlakar, Ljudevit. »Direktorju Antonu Doklerju v spomin.« V: *Državna učiteljska šola v Ljubljani. Izvestje za šolsko leto 1932–33*. Sestavil direktor 5–6. V Ljubljani: samozaložba zavoda, 1933.
- Müller, Johannes. »Zur Geschichte des Verlags und Graphischen Betriebes B. G. Teubner.« V: *Festschrift zum 150jährigen Bestehen des Verlags und des Graphischen Betriebes B. G. Teubner Leipzig*, ur. Johannes Müller in Heinrich Planitzer, 21–34. Leipzig: B. G. Teubner, 1961.
- Nohl, Hermann. *Schülercommentar zu Ciceros Reden gegen L. Catilina und seine Genossen*. Leipzig: Freytag, 1906³.
- O slovenskem učnem jeziku na srednjih šolah, namenjenih Slovincem*. Založilo »Društvo slov. profesorjev« v Ljubljani. V Ljubljani: Društvo slovenskih profesorjev, 1913.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1891./2*. Wien: Kreisel & Gröger (vormals L. W. Seidel / Sohn), 1891.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommersemester 1892*. Wien: Kreisel & Gröger (vormals L. W. Seidel / Sohn), 1892.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1892/93*. Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1892.

- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1893.* Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1893.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1893/94.* Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1893.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1894.* Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1894.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Winter-Semester 1894/95.* Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1894.
- Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien im Sommer-Semester 1895.* Wien: Adolf Holzhausen, k. und k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1895.
- Pleteršnik, Maks. *Slovensko-nemški slovar.* Izdan na troške [...] Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Del 1: A–O. (1894 [i. e. 1893]); Del 2: P–Ž (1895). Ljubljana: Knezoškofijstvo (Katoliška tiskarna), 1894 [i. e. 1893]–1895.
- Poethe, Lothar. »Teubner, Benedict Gotthelf« *Neue Deutsche Biographie* 26 (2016): 55–56.
- Pökel, Wilhelm. *Philologisches Schriftsteller-Lexikon.* Leipzig: Alfred Krüger, 1882.
- Pust, Anton, Zdravko Reven in Božidar Slapšak. *Palme mučeništva. Ubiti in pomorjeni slovenski duhovniki, redovniki in bogoslovci in nekateri verni laiki.* Celje: Mohorjeva družba, 1994.
- Reitzenstein, Richard: *Drei Vermutungen zur Geschichte der römischen Literatur.* Marburg: N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung, 1894.
- Rudolf Schmidt. »Teubner, Benedict Gotthelf.« *Deutsche Buchhändler. Deutsche Buchdrucker. Beiträge zu einer Firmengeschichte des deutschen Buchgewerbes. 6. Band: Vandenhoeck–Zumsteeg. Nachträge. Personen- und Firmenregister,* ur. Rudolf Schmidt (Unter Subvention des Börsen-Vereins der Deutschen Buchhändler zu Leipzig herausgegeben von Rudolf Schmidt), 1081–1087. Eberswalde: Verlag von Rudolf Schmidt, 1908.
- Salustij, Gaj Krisp in Anton Dokler. *Vojna z Jugurto.* Poslovenil Ant. Dokler. Ljubljana: Zvezna tiskarna in knjigarna, 1924 (Splošna knjižnica; 35).
- Samsa, Janez (Ivan). »Grško-slovenski slovar.« *Dom in svet* 29 (1916): 20–24.
- Samsa, Janez (Ivan). »Grško-slovenski slovar: Griechisch-slowenisches Wörterbuch.« *Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien* 68 (1917/18): 419–427.
- Schulze, Friedrich, ur. *B. G. Teubner. 1811–1911. Geschichte der Firma.* In deren Auftrag herausgegeben von Friedrich Schulze. Leipzig: B. G. Teubner, 1911.
- Schwertassek, Karl (Carl) August. *Schülerkommentar zu Heinrich Stephan Sedlmayers Ausgewählten Gedichten des P. Ovidius Naso.* Dritte Auflage. Wien: F. Tempsky; Leipzig: G. Freytag (1893) 1906.
- Sedlmayer, Heinrich Stephan. *Ausgewählte Gedichte des P. Ovidius Naso.* Für den Schulgebrauch hrsg. von –. Wien: Tempsky, 1907.
- Sovrè, Anton. »Gaj Salustij Krisp-Dokler: Vojna z Jugurto.« *Kritika* 1, št. 4 (1925): 59–60.
- Stalež srednjih in strokovnih šol v Sloveniji. Šolsko leto 1925/1926.* Sestavilo in izdalo Profesorsko društvo, sekcija Ljubljana. Ljubljana: Profesorsko društvo, 1925.
- Stanonik, Tončka in Lan Brenk. *Osebnosti: veliki slovenski biografski leksikon.* 1. zvezek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
- Stowasser, Joseph Maria. *Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch.* 2. verb. u. mit Nachtr. vers. Aufl. Prag-Wien: Tempsky, 1900; 2. verb. u. mit Nachtr. vers. Aufl., 2. Abdruck, Wien (Tempus) und Leipzig (Freytag) 1905.
- Šifrer, Jože. »Jernej Šifrer, njegov rod in robotna pravda loških podložnikov.« *Loški razgledi* 23, št. 1 (1976): 34–46.

- Šivic-Dular, Alenka. »Die slowenischen Studenten der Slawistik an der Universität Graz und ihre Dissertationen auf dem Gebiet der slawischen (historischen) Philologie.« V: *Gemeinsamkeit auf getrennten Wegen: die slowenischen Doktoranden der Grazer Philosophischen Fakultät im Zeitraum 1876-1918 und die Gründung der Universität in Ljubljana*, ur. Alois Kernbauer in Tone Smolej, Tone, 95–113. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 2021 (Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz; Bd. 51).
- Šlebinger, Janko, ur. *Album slovenskih književnikov*. V Ljubljani: Tiskovna zadruga, [1928].
- Tominšek, Josip. *Grška slovnica*. Ljubljana: Katoliška bukvarna, 1908
- Tominšek, Josip. *Grška vadnica*. Za svojo »Grško slovnico« sestavil Jos. Tominšek. Ljubljana: Katoliška bukvarna, 1908.
- Tominšek, Josip. »Dokler Anton: Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje. V Ljubljani, 1909. Založila Kat. bukvara, natisnila Kat. tiskarna Str. 111. Cena K 1.90.« *Slovan: mesečnik za književnost, umetnost in prosveto* 7, št. 8 (1909): 257.
- Velikonja, Narte. »Razvoj šolske uprave.« V: *Slovenci v desetletju 1918–1929. Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine*, ur. Josip Mal, 691–744. Ljubljana: Leonova družba, 1928 (Znanstvena izdanja »Leonove družbe« v Ljubljani; 1. zvezek).
- Weiß, Jürgen. *B.G. Teubner zum 225. Geburtstag: Adam Ries – Völkerschlacht – F.A. Brockhaus – Augustusplatz – Leipziger Zeitung – Börsenblatt*. Mit Unterstützung der Stiftung Benedictus Gotthelf Teubner Leipzig / Dresden / Berlin / Stuttgart. Leipzig: Edition am Gutenbergplatz, 2009 (EAGLE, 035).
- Wester, Josip. »Dr. Jos. Tominškove grške učne knjige v slovenskem jeziku.« *Ljubljanski zvon* 29, št. 9 (1909): 570–571.
- Wester, Josip. »Preosnova zavoda v realno gimnazijo.« *Izvestje državne realne gimnazije v Novem o šolskem letu 1919/20*. Novo mesto: založilo gimnazijsko ravnateljstvo, 1920, 3–5.
- Wester, Josip. *O naši srednji šoli*. Ljubljana: Založba Zadružne knjigarne, [1924].
- Wester, Josip. *Zapiski I. Kriza naše srednje šole*. Ljubljana: Društvo prijateljev humanistične gimnazije, 1927.
- Wolfram, Anika. »Die Festkultur des B. G. Teubner Verlags bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts.« *Archiv für Geschichte des Buchwesens* 69 (2014): 115–134.
- Wustmann, Gustav. »Teubner, Benedikt Gotthelf.« *Allgemeine Deutsche Biographie* 37 (1894): 609–611.
- Žepić (Žepič), Sebastijan. *Latinsko-hrvatski rječnik za škole*. Priredio Seb. Žepić. Zagreb: Kr. Hrv.-Slavon.-Dalmat. zemaljske vlade (Narodne novine), 1881.
- Žontar, Josip. *Zgodovina mesta Kranja*. V Ljubljani: Muzejsko društvo za Slovenijo, 1939.

VI. Slikovno gradivo

Slika 1: Anton Dokler; vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv

Slika 2: Zapis v krstni knjigi ob rojstvu Antona Doklerja (izsek) (1871); vir: NŠAM, Matricula Online

Slika 3: Doklerjevo gimnazijsko spričevalo 1. semestra 7. gimnazijskega razreda na gimnaziji v Novem mestu; vir: ADD

Slika 4: Doklerjevo maturitetno spričevalo (Maturitäts-Zeugnis); vir: ADD

Slika 5: Doklerjeva vpisnica (*Nationale*) v 1. letnik študija klasične filologije na filozofski fakulteti dunajske univerze (zimski semester 1891/1892); vir: UAW

- Slika 6: Anton Dokler v študentskih letih na Dunaju; vir: ADD
- Slika 7: Doklerjevo spričevalo učiteljskega izpita (Lehramts-Prüfungszeugniss; 27. junij 1898); vir: UAW
- Slika 8: Poročna slika Antona Doklerja in Ane Windischer, por. Dokler (Kranj, 15. november 1898); vir: ADD
- Slika 9: Družina Dokler v Kranju (ok. 1910); vir: ADD
- Slika 10: dr. Josip Tominšek; vir: Zapuščina Josipa Tominška
- Slika 11: Kraljevo odlikovanje reda sv. Save IV. stopnje, podeljeno Doklerju 27. januarja 1928; vir: ADD
- Slika 12: Doklerjeva osmrtnica, objavljena v časopisu *Jutro* (23 (1943), št. 239 (sobota, 23. oktobra), 2); vir: dLib.si
- Slika 13: Doklerjev najstarejši sin Marijan; vir: ADD
- Slika 14: Doklerjev prispevek »Kako voditi čitanje?« (Slovenski učitelj, 1902); vir: dLib.si
- Slika 15: Doklerjev *Slovarček k izbranim Ovidijevim pesmim Sedlmayerjeve izdaje* (1909); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 16: Doklerjev *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*, naslovna stran (1910); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 17: Doklerjev *Komentar k Ciceronovim govorom proti Katilini*, 1. stran (1910); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 18: Dr. Anton Breznik; vir: Šlebinger, ASK
- Slika 19: Franc Jerè leta 1907 ob vpisu na univerzo (slika iz indeksa); vir: SI NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121
- Slika 20: Naslovnica Doklerjevega *Grško-slovenskega slovarja* (1915); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 21: Naslovnica *Šolskega grško-slovenskega slovarja* (2015); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 22: Doklerjev prevod Salustijeve *Vojne z Jugurto* (1924); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 23: dr. Fran Bradač; vir: Šlebinger, ASK
- Slika 24: Fran Bradač, *Latinsko-slovenski slovar* (1926); vir: Matej Hriberšek, zasebni arhiv
- Slika 25: *Imenik knjig Ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani* (1936); vir: dLib.si
- Slika 26: Dr. Jože (Josip) Debevec; vir: Šlebinger, ASK
- Slika 27: *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in Sveta* (1938); vir: dLib.si
- Slika 28: Anton Dokler okoli leta 1940; vir: ADD
- Slika 29: Anton Dokler z vnukinjo Marijo Cirej; vir: ADD